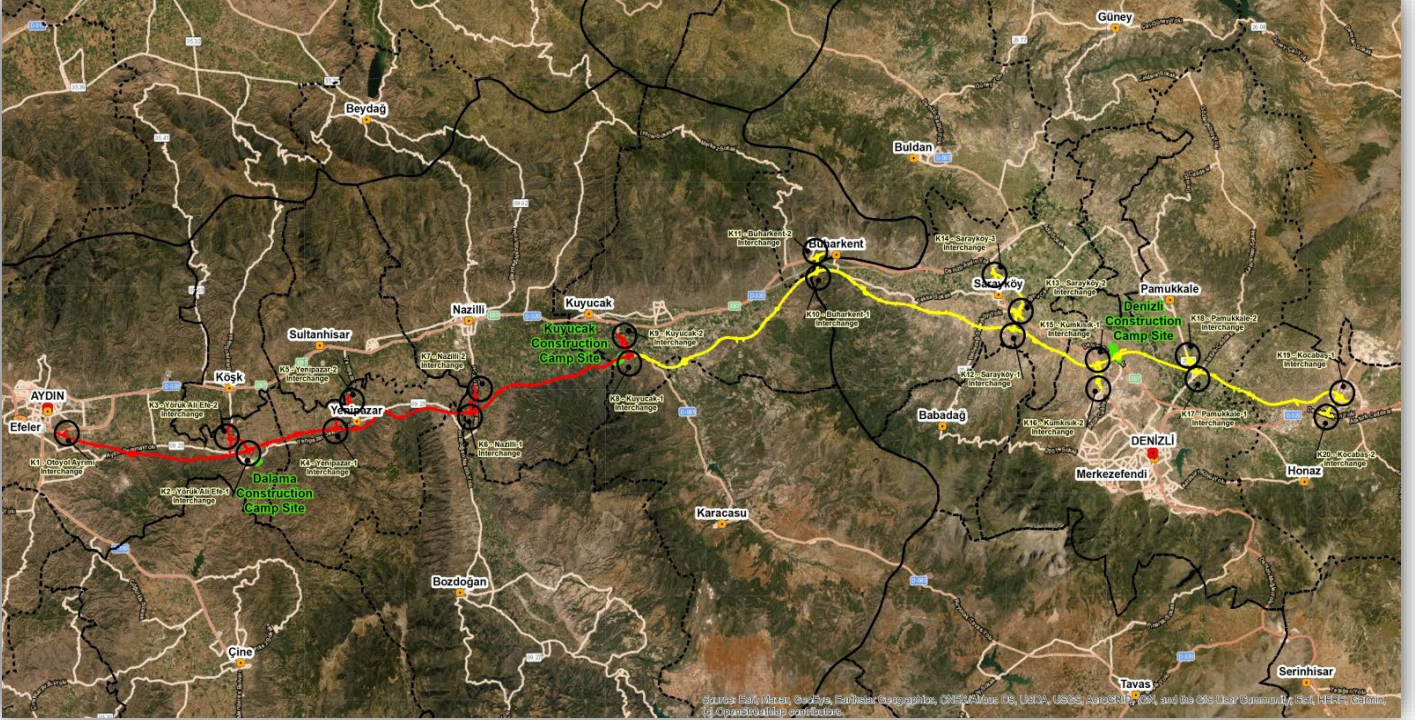

AYDIN-DENİZLİ OTOYOLU PROJESİ

ARAZİ EDİNİM, TAZMİN VE YENİDEN YERLEŞİM PLANI ÇEVRESEL VE SOSYAL ETKİ DEĞERLENDİRME RAPORU

ENCON ÇEVRE DANIŞMANLIK LTD. ŞTİ.

NİSAN 2022

BU DÖKÜMAN İNGİLİZCE ASLINDAN ÇEVİRİDİR.
İNGİLİZCE VE TÜRKÇE VERSİYONLARI ARASINDA BİR UYUMSUZLUK OLMASI DURUMUNDA İNGİLİZCE VERSİYONU DİKKATE ALINMALIDIR.

İÇİNDEKİLER	i
TABLO LİSTESİ	iv
ŞEKİL LİSTESİ	v
EK LİSTESİ	v
TERİMLER SÖZLÜĞÜ VE ANAHTAR TERİMLERİN KISALTMALARI	vi
KISALTMALAR	ix
1. GİRİŞ	1
1.1. ATTYIP'nin Arkaplanı	1
1.2. Belirsizlikler ve Veri Kısıtlamaları	2
1.3. Arazi Tahsisinde Sorumluluklar	2
1.4. AETYYP'nin Amaçları	3
1.5. AETYY Süreçlerinin Özeti	4
1.6. Proje Etkilerinin Genel Değerlendirmesi	5
1.6.1. Kalıcı Arazi Alımı	5
1.6.2. Geçici Arazi Alımı	6
2. PROJE	7
2.1. Genel Değerlendirme	7
2.2. Güzergah	7
2.3. Otoyol Tasarımı ve İlişkili Altyapı	7
2.4. Projenin İnşa Edilmesi	9
2.5. Proje Arazi Alımının Özeti	9
3. PROJEDEN ETKİLENEN ALANIN SOSYO-EKONOMİK ŞARTLARI VE PROJEDEN ETKİLENEN NÜFUSUN GENEL DEĞERLENDİRMESİ	11
3.1. Bilgi Kaynakları	11
3.2. Genel Sosyo-Ekonomik Ortam	13
3.2.1. Bölgesel Ekonomi: İl Düzeyinde Değerlendirme	13
3.2.2. Arazi Örtüsü: Genel Değerlendirme	13
3.2.3. Nüfus	16
3.2.3.1. İl Düzeyinde Nüfus	16
3.2.3.2. Projeden Etkilenen Yerleşim Yerlerinin Nüfusu	16
3.2.4. Demografik Özellikler	17
3.2.4.1. Hanehalkı Boyutu	17
3.2.4.2. İl Düzeyinde Yaş Grupları	17
3.3. Göç	18
3.3.1. İl Düzeyinde Bilgi	18
3.4. Projeden Etkilenen Alanın Ekonomik Ortamı	20
3.4.1. Genel Değerlendirme	20
3.4.2. İstihdam	20
3.5. Projeden Etkilenen Alanda Arazi Mülkiyeti Durumu	22
3.6. Eğitim ve Sağlık	22
3.6.1. Eğitim	22
3.6.2. Sağlık	22
3.7. Projeden Etkilenen Nüfusun Özeti	24
3.7.1. Aydın-Denizli Otoyol Projesi'nin PEK'leri	24
3.7.2. Etkiye Açık Gruplar	24

4.	YASAL VE KURUMSAL ÇERÇEVE	26
4.1.	Türk Yasal Arkapları	26
4.2.	Kamulaştırma Kanunu	26
4.2.1.	Kapsam ve Uygulamanın Genel Değerlendirmesi	26
4.2.1.1.	Kamulaştırmanın Başlatılması	27
4.2.1.2.	Plan Hazırlıkları	27
4.2.1.3.	Mülk/Hak Sahipliğinin Tanımlanması	27
4.2.1.4.	Kamu Yararı Kararının Duyurulması	28
4.2.1.5.	Kamulaştırma Kararı	28
4.2.1.6.	Değer Bıçme Komisyonunun Kurulması	28
4.2.1.7.	Görüşme (Pazarlık) Komisyonu	32
4.2.1.8.	Kalan Kısımların Kamulaştırılması	32
4.2.1.9.	Acil Kamulaştırma	33
4.2.1.10.	Arazi Tahsisi / Paylaştırımı	33
4.2.1.11.	Bir Taşınmaz Malın Kamu Teşebbüsleri ile Kanuni Organlar Arasında Devri	34
4.2.1.12.	Türk Yeniden İskan Kanunu'na Göre Yeniden İskan Süreci	34
4.2.1.13.	Zirai Yeniden İskan	34
4.2.2.	IFC Performans Standardı 5 & Ekvator Prensipleri IV	37
4.2.2.1.	Ekvator Prensipleri	37
4.2.2.2.	IFC Performans Standardı 5: Arazi Tahsisi ve Gönülsüz Yeniden İskan	37
4.2.3.	Türk Kanunu ve Uluslararası Gereklilikler Arasındaki Açıklıklar	39
5.	AYDIN – DENİZLİ OTOYOL PROJESİ İÇİN TELAFİ YAKLAŞIMI	41
5.1.	Projenin Yürürlüğe Girmesi için Anahtar Prensipler	41
6.	PROJE ETKİLERİ VE AZALTIM ÖNLEMLERİ (HAK SAHİPLİĞİ MATRİSİ)	43
6.1.	Genel	43
6.2.	Proje Etkileri	43
6.2.1.	Arazi Alımı Etkileri	43
6.2.2.	İnşa Edilmiş Yapıların Kaybı Etkileri	44
6.2.3.	İstihdam Kaybı Etkileri	44
6.2.4.	Orman Kaynakları Kullanımına Yaklaşım Kaybı	45
6.2.5.	Bölünme Sorunları	45
6.2.6.	Artık (Öksüz) Araziler için Provizyonlar	45
6.3.	Proje Tamamlayıcı Önlemleri (PTÖ'ler)	46
6.4.	Hak Sahipliği Matrisi	47
7.	AŞAMA 2 AYRINTILI PLANLAMA VE YÜRÜRLÜĞE KOYMA İŞLEMİ	55
7.1.	AETYYP'in 2. Aşaması'nın Ana Adımlarının Değerlendirilmesi	55
7.2.	AETYYP'in Uygulanmasında Düzenleme ve Roller (Aşama 2)	56
7.2.1.	Aşama 2 Düzenlemesi Değerlendirmeleri	56
7.2.2.	AETYY Personelinin Görevleri (AETYY Yöneticisi, halkla İlişkiler Şefi ve AUB)	57
7.2.3.	KGM ve FOIAS'ın Genel Olarak Roller Sorumlulukları	58
7.3.	AETYYP Uygulama Süreci (Aşama 2)	59
7.3.1.	Sürecin Değerlendirilmesi	59
7.3.2.	KGM Kamulaştırma Verilerinin Değerlendirilmesi	61
7.3.3.	Nüfus Sayımı ve Araştırması (Aşama 2)	62
7.3.3.1.	PAP'ların Nüfus Sayımı ve Araştırılması	62
7.3.3.2.	PAP Araştırması ve PTÖ'lerin Uygulanması	64

7.3.4.	PTÖ'ler Üzerinde Mutabakat	68
7.3.5.	PTÖ'lerin Uygulanması	68
7.3.6.	AETYYP Veritabanı	68
7.3.7.	AETYYP Uygulama Planı & Rapor Hazırlığı (Aşama 2)	69
8	KAMUYA DANIŞMA & PAYDAŞ KATILIMI	71
8.1.	AETYY Kapsamında Danışma ve Paydaş Katılımı	71
8.2.	AETYYP'in Uygulanması ve Paydaş Katılımı Sırasında Danışma Hükümleri	72
8.2.1.	AETYY Süreci Hakkında Bilgi	72
8.2.2.	Halkla İlişkiler (Hİ) Uzmanları	72
8.2.3.	Proje Yandaşları ile Temas Araçları	72
8.2.4.	PAP'lara Proje Bilgisi Dağıtım Araçları	72
8.3.	AETYY'ne İlişkin Danışma Faaliyetleri	73
8.3.1.	Proje Hakkında Bilgi Düzeyi	73
8.3.2.	Kaygılar ve Beklenen Etkiler	74
8.4.	Günümüze Kadar Paydaş Katılımından Öğrenilen Dersler	75
8.5.	Bir Sonraki Adımlar: AETYYP ile İlgili Danışma ve Kapanış	75
9.	İZLEME	77
9.1.	Amaçlar ve Değerlendirme	77
9.2.	Dahili İzleme	77
9.3.	Harici İzleme	78
9.4.	Özet	78
9.5.	Genel Uygulama Programı	81
10	YÖNETİM İŞLEMLERİ	82
10.1.	Şikayete Neden Olan Durum İşlemi	82
10.2.	Arazi Konusunda Tasarım Değişimi Yönetim İşlemi	84

TABLO LİSTESİ

		<u>Page</u>
Tablo 2.1	Proje'nin Mühendislik Yapıları	9
Tablo 2.2	Proje Arazisi Mülkiyeti Özeti	10
Tablo 3.1	Etkilenen Yerleşim Yerleri ve Nüfusları (TÜİK, 2020)	12
Tablo 3.2	Otoyol Güzergahı Görülen Arazi Örtüsü	14
Tablo 3.3	Kısım 1 Bitki Örtüsü	15
Tablo 3.4	Kısım 2 Bitki Örtüsü	15
Tablo 3.5	İl Düzeyinde Cinsiyete Göre Nüfus (TÜİK, 2020)	16
Tablo 3.6	Sosyo-Ekonomik Mevcut Durum Araştırmalarına Dahil Edilen Mahallelerdeki Ortalama Hane Büyüklüğü	17
Tablo 3.7	Aydın İlinde Yaş Grupları ve Erkek-Kadın Nüfus Dağılımı (TÜİK, 2021)	17
Tablo 3.8	Denizli İlinde Yaş Grupları ve Erkek-Kadın Nüfus Dağılımı (TÜİK, 2021)	18
Tablo 3.9	İllerin / İlçelerin Net Göç Oranları (TÜİK, 2020)	19
Tablo 3.10	Araştırma Yapılan Yerleşim Yerlerindeki Ana Gelir Kaynakları (Sosyal Saha Araştırması, Eylül 2021)	20
Tablo 3.11	NUTS Düzey 2'ye Göre Değişik Sektörlerde İstihdamın Dağılımı (TÜİK, 2020)	21
Tablo 3.12	TR32 (Aydın, Denizli, Muğla) İçin İş ve İstihdam Verileri (TÜİK, 2020)	21
Tablo 3.13	İlkokul, Ortaokul ve Lise Eğitiminde Net Okullaşma Düzeyleri (MEB). İstatistik Yıllığı, 2020-2021.	22
Tablo 3.14	Proje Alanı Çevresindeki Sağlık Tesisleri	23
Tablo 3.15	Proje Alanındaki Kamu Sağlığı Göstergeleri (TÜİK, 2019)	23
Tablo 3.16	Proje Kapsamında Etkiye Açık (Hassas) Gruplar	25
Tablo 4.1	Türk Kanunları ve Uluslararası Gereklilikler arasındaki açıklıkları kapatmak için eylemler.	39
Tablo 4.2	Türk Kanunları ve Uluslararası Standartlar Arasındaki Açıklıkları Kapatmak için Gereken Temel PTÖ'ler	40
Tablo 6.1	Proje Kamulaştırma Koridoru İçinde Kalan Konut Binaları ve Seralar	44
Tablo 6.2	Aydın-Denizli Otoyol Projesi Hak Sahipliği Matrisi	48
Tablo 7.1	KGM'nin Kamulaştırma Durumu	61
Tablo 7.2	Spesifik PEK'leri Tanımlamak için Yöntemler	63
Tablo 7.3	PEK Araştırması ve Temel PTÖ'lerin Uygulanması	65
Tablo 8.1	Projenin Geçim Üzerine Olumlu ve Ters Etkileri	74
Tablo 8.2	ÇSED/AETYYP Açıklama Süreci için Halkla İstişare Faaliyetleri	76
Tablo 9.1	AETYYP İzleme Raporlarının Genel Değerlendirilmesi	78
Tablo 9.2	AETYYP İzleme Çerçevesi – Temel İzleme Göstergeleri	79

ŞEKİL LİSTESİ

		<u>Sayfa</u>
Şekil 2.1	Projenin Genel Görünümü	8
Şekil 6.1	Artık (Öksüz) Arazi Değerlendirmesi	45
Şekil 7.1	Aşama 2'nin Uygulanması için Kilit Adımlar	55
Şekil 7.2	AETYYP Uygulama Birimi'nin Organizasyonu	56
Şekil 7.3	Kamulaştırma Süreci	60
Şekil 9.1	Genel Uygulama Zaman Programı	81
Şekil 10.1	. Şikayet İşlemi Akış Şeması (kamu için)	83

EK LİSTESİ

Ek-A	Uluslararası Gereklilikler (IFC PS5) ve Türk Hukuku Arasındaki Açıklıkların Analizi
------	---

Terimler Sözlüğü ve Anahtar Terimlerin Kısaltmaları

AETYY Planında kullanılan temel tanımlar ve terimlerin kısaltmaları aşağıda sunulmuştur (*Not: Tanımlardan bazıları 2002 tarihli Yeniden İskan Eylem Planı'nı Hazırlamak için IFC El Kitabından alınmıştır*):

2B-Arazisi: Orman Kanununun 2B maddesi kapsamında değerlendirilen araziler orman sınırları dışında kalan arazilerdir ve aşağıdakileri içerir:

- 31 Aralık 1981 tarihinden önce orman özelliğini kaybetmiş alanlardan oluşan tarım arazileri, bağ, bahçe, meyve bahçeleri, zeytinlikler, fındık ve çamfıstığı bahçeleri, fıstık bahçeleri gibi çeşitli tarım arazileri;
- Hayvancılıkta kullanılması faydalı görülen çayır, mera ve kışlama arazileri gibi araziler
- Şehir, kasaba ve köy yapılarının bir arada bulunduğu yerleşim alanları.

Tazminat: Varlığın değiştirilmesi gerektiğinde ADOP tarafından edinilen veya etkilenen bir varlık veya kaynak için nakdi veya aynı ödeme.

Müşterek sahipler: Tek bir arsa üzerinde müştereken mülkiyet sahibi olan kişileri ifade eder; örneğin, bir ailedeki birkaç kardeşe bir arsanın miras kaldığında yaygın şekilde görüldüğü gibi.

Ekonomik Yer Değiştirme: İkametgah üzerindeki etkilerden bağımsız olarak, arazi edinimi veya kaynaklara (toprak, su veya orman) erişimin engellenmesi/kısıtlanmasından kaynaklanan gelir akışı veya geçim yolu kaybı.

Saha Sosyal Araştırması – SSA: SSA, hassas grupların belirlenmesi dahil olmak üzere, projeden etkilenen gruplar ve bunların spesifik sosyo-ekonomik ortamları hakkında geniş bilgi elde etmek için AETYYP bağlamında Proje Alanının seçilmiş yerleşimlerinde gerçekleştirilecek bir dizi görüşmedir.

ADO Projesi: Aydın-Denizli Otoyolu Projesi sadece Otoyolu değil, Proje'nin ilgili tüm yapılarını içermektedir. Bu, tüm erişim yolları, köprü kavşakları, servis tesisleri, taş ocakları vb. anlamına gelir.

Uluslararası Gereklilikler: Uluslararası gereklilik terimi, Ekvator Prensipten Bankaları/EPFI'ler ve IFC tarafından gerekli kılınan projelerin yönetilmesine ilişkin standartlar anlamında kullanılmaktadır. Bu ise, bu AETYYP ile özellikle ilgili olan IFC Performans Standardı 5'tir.

AETYYP Uygulama Birimi: AUB, bu AETYYÇ ve AETYYP'i yerleştirecek tüm personeli içerir; örneğin, Toplum İrtibat Görevlileri, izleme personeli vb.

Arazi Sahibi: Arazi sahibi terimi yasal tapu sahibi kişiler (arazi sahipleri, müşterek sahipler [bkz. Müşterek Sahipler] ve zilyet haklarına sahip kişiler [bkz. Zilyet Hakları]) için kullanılmaktadır.

Arazi Kullanıcısı: Arazi kullanıcıları, arazinin yasal sahibinin rızası olarak ya da olmayarak, yasal mülkiyeti olmaksızın, gayri resmi bir şekilde araziyi kullanan kişilerdir.

Taşınma Yardımı:

Bu tamamlayıcı yardım aşağıdakileri içerir:

Tercih edilen yeni yerlerin bulunmasında ve arsaların edinilmesinde yardım.

Taşınma ile ilgili tüm masrafların karşılanması: kayıt, sertifika taşıma masrafları vb.

Taşınma arazi kaybından kaynaklanıyorsa kalan mülkün bulunmasında yardım.
Krediye erişimin kolaylaştırılması.

Asgari taşınma yardımı paketi (aşağıya bakınız): Yer değiştirme ödeneği, tüm eşyaların ve hane halkının ücretsiz taşınması.

Asgari taşınma yardımı paketi: Bu, Taşınma Yardımı'nın bir parçasıdır, ancak arazi veya evin sahibi olmayan kiracılara da uygulanabilir.

Muhtar: Yerel "başkan" için kullanılan Türkçe terim, daha büyük bir kasabadaki küçük bir köy veya mahallenin seçilmiş lideri ve ana sözcüsü (büyük kasabaların Belediye Başkanları da vardır).

Fiziksel Yer Değiştirme: Bir kişinin başka bir yere taşınmasını gerektiren ADOP ile ilişkili arazinin edinilmesinden kaynaklanan konut mülkünün kaybı.

Projeden Etkilenen Alan: Taş ocağı faaliyetlerinden, ulaşımdan vb. etkilenen geçici alanlar da dahil olmak üzere, ADOP uygulaması nedeniyle mevcut kullanımda değişikliğe tabi olan alan.

Projeden Etkilenen Kişiler – PEK'ler: Bir PEK, ADOP Projesinin uygulanmasının bir sonucu olarak, inşa edilmiş bir yapıyı, araziyi (konut, tarımsal, mera veya gelişmemiş/kullanılmayan arazi), yıllık veya çok yıllık mahsulleri ve ağaçları veya diğer herhangi bir sabit veya taşınabilir varlığı, diğer geçim kaynaklarını tamamen veya kısmen, kalıcı veya geçici olarak kaybeden kişidir.

Proje Tamamlayıcı Önlemleri – PTÖ'ler: PTÖ'ler, Türk mevzuatı tarafından sağlanan önlemlere ek olan PS5'e uymaları için PEK'lere sağlanan herhangi bir tazminat veya hafifletme önlemidir (parasal ve parasal olmayan). Bu bağlamda, AETYYP "ek destek önlemleri" terimini de kullanır; bunlar, örneğin, hukuki yardım, beceri eğitimi, kredi kolaylığı, vb.'dir.

İkame Değeri/Tam İkame Değeri - TİD: Kaybedilen varlıklar için tazminat oranı tam yenileme değeri üzerinden hesaplanmalıdır; yani, varlıkların piyasa değeri artı işlem maliyetleri (vergi, kayıt ücretleri, yeni varlıkların tescili ile ilgili nakliye maliyeti) arazi ve arazi transferi, vb.). TİD, unsurun değiştirilmesi gerektiği zamandaki maliyeti yansıtmalıdır. Arazi ve yapılarla ilgili olarak "ikame değeri" şu şekilde tanımlanır:

Tarım arazisi: Etkilenen arazinin yakınında bulunan eşit üretken kullanıma veya potansiyele sahip arazinin piyasa değeri, artı etkilenen araziye benzer veya bundan daha iyi seviyelere hazırlanma maliyeti, artı herhangi bir işlem/tescil ve transfer vergileri;

Kentsel alanlarda arazi: Tercihan etkilenen arazinin yakınında bulunan, benzer veya iyileştirilmiş kamu altyapı tesisleri ve hizmetleri ile eşit büyüklükte ve kullanımda arazinin piyasa değeri, artı her türlü işlem/tescil ve devir vergilerinin maliyeti;

Ev ve kamu binaları / yapıları: Etkilenen yapıya benzer veya daha iyi bir alana ve kaliteye sahip yeni bir yapı satın alma veya inşa etme veya işçilik ve müteahhit ücretleri ve her türlü işlem dahil olmak üzere kısmen etkilenen bir yapıyı onarma maliyeti / kayıt ve transfer vergileri.

Tam Değiştirme Değerini belirlerken, PS 5 dipnot 4 aşağıdaki ifadeyi kullanır (esas olarak alıntılanmıştır);

“Yenileme maliyeti, varlıkların piyasa değeri artı işlem maliyetleri olarak tanımlanır. Bu değer biçme yöntemini uygularken yapıların ve varlıkların amortismanı dikkate alınmamalıdır. Piyasa değeri, etkilenen toplulukların ve kişilerin kaybedilen varlıkları benzer değerdeki varlıklarla değiştirmesine izin vermek için gereken değer olarak tanımlanır. Yenileme maliyetini belirlemek için değer biçme yöntemi belgelenmeli ve geçerli Yeniden İskan ve/veya Geçim Kaynaklarını Geri Kazandırma planlarına dahil edilmelidir.”

Yeniden iskan yardımı: AETYYP nedeniyle fiziksel olarak yerinden edilmesi gereken kişilere (ekonomik yerinden edilme nedeniyle fiziksel olarak yerinden edilme dahil) sağlanan destek. Yardım, PEK'lerin yeniden iskanı sırasında sağlanan ulaşım, barınma ve sosyal hizmetleri içermektedir. Yardım, aynı zamanda, yeniden iskanla ilgili rahatsızlıkları tazmin eden ve taşınma masrafları veya kaybedilen iş günleri gibi yeni bir yere geçişin masraflarını karşılayan nakit ödeneği de içerebilir.

İskan: İskan terimi, tüm köyleri, kasabaları ve bunların mahallelerini ifade eder.

Etkiye açık (hassas) gruplar: Cinsiyet, etnik köken, yaş, fiziksel veya zihinsel engel, ekonomik dezavantaj veya sosyal statü nedeniyle projeden/yerinden edilmeden diğerlerine göre daha fazla olumsuz etkilenebilecek ve hak talep etme, yeniden yerleşim yardımı ve ilgili kalkınma yardımlarından yararlanma veya alma yetenekleri sınırlı olabilecek kişilerdir. Etkiye açık olma durumu Proje bağlamıyla ilgili olarak değerlendirilir.

Zilyet Hakları: Araziyi 20 yıldan fazla süredir kullanan hazine veya kayıt dışı arazi işgalcileri veya kullanıcılarıdır. Bu kişiler bu arazi üzerinde adetler gereğince haklara sahiptir ve yasal işlemlerin tamamlanmasını takiben yasal kullanıcılar ile aynı haklara sahiptir.

KISALTMALAR

ADNKYSV	Adrese Dayalı Nüfus Kayıt Sistemi Veritabanı
ADOP	Aydın-Denizli Otoyol Projesi
YİD	Yap İşlet Devret
CORINE	Çevre Üzerinde Bilgi Koordinasyonu
TD	Tasarım Değişimleri
TDY	Tasarım Değişimi Yönetimi / TDY İşlemi
HSM	Hak Sahipliği Matrisi
EP	Ekvator Prensipleri
ETİ	Mühendislik Tedariki ve İnşaat (üstlenici tipi)
EPMK	Ekvator Prensipleri Mali Kuruluşları (borç vermeleri için EP'ye başvuran bankalar)
ÇSED	Çevre ve Sosyal Etki Değerlendirmesi
FOIAS	FERNAS Otoyol İşletme AŞ. (Otoyolu yapması için sözleşme yapılan Türk şirketi)
FRV	Tam İkame Değeri – yukarıdaki İkame Değeri tanımlarına bakınız.
SSA	Saha Sosyal Araştırması
ATTK	Arazi Tahsisi ve Tazminatı Kılavuzu
ŞM	Şikayete Neden Olan Durum Mekanizması
Şİ	Şikayet İşlemi
ha	Hectar, arazi alanı birimi = 10,000 metrekare (1 ha = 10 dekar, Türkiye'de en çok kullanılan arazi alanı birimi)
IFC	Uluslararası Finansman Şirketi
KGM	Karayolları Genel Müdürlüğü = Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı Karayolları Genel Müdürlüğü
Km	Kilometre
AT	Arazi Tahsisi
AETYYÇ	Arazi Tahsisi, Tazminatı ve Yeniden İskan Çerçevesi
AETYYP	Arazi Tahsisi, Tazminatı ve Yeniden İskan Planı
AUB	AETYYP Uygulama Birimi
m	Metre
ÇŞİDB	Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı
MEB	Milli Eğitim Bakanlığı
UAB	Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı
N/A	Uygulanamaz
STK'lar	Sivil Toplum Kuruluşları
PEK'ler	Projeden Etkilenen Kişiler
KDT	Kamusal Danışma Toplantısı
Hİ Şefi	Halkla İlişkiler Şefi
Hİ Uzmanı	Halkla İlişkiler Uzmanı
PS	IFC Performans Standardı
PTÖ	Proje Tamamlayıcı Önlemleri
PKP	Paydaş Katılım Planı
kü.	Kararlaştırılmak üzere
TL	Türk Lirası
TÜİK	Türkiye İstatistik Enstitüsü

1. GİRİŞ

1.1 AETYYP'in Arkaplanı

Bir Türk şirketi olan (FOIAS) TC Ulaştırma ve Altyapı Bakanlığı (UAB) Karayolları Genel Müdürlüğü (KGM) ile Aydın-Denizli Otoyolu Projesi'nin ("ADOP" veya "Proje") inşa edilmesi için sözleşme imzalamıştır. Otoyolun toplam uzunluğu yaklaşık 163 km olacaktır. Bu, Türkiye'de devam eden en büyük altyapı projelerinden birini temsil etmektedir. FOIAS Proje için kapsamlı bir Çevresel ve Sosyal Etki Değerlendirmesi (ÇSED) yapmak için itibar sahibi uluslararası ve Türk danışmanlık firmalarından oluşan bir ekiple anlaşmıştır.

Projenin uygulaması güzergah boyunca çok sayıda mülkün kalıcı olarak kamulaştırılmasını ve geçici olarak arazi alımını gerektirecektir; aksi takdirde Aydın ve Denizli arasındaki yaklaşık 70 yerleşim yerinde inşaat ve işletme sırasında birçok sakin ve arazi kullanıcısı etkilenmiş olacaktır.

Proje uluslararası bankalar tarafından finanse edilecektir; bu bankalar, Uluslararası Finans Kurumu (IFC) gibi çok taraflı kredi kuruluşunu ve kredi verme işlemlerinde Ekvator İlkelerini¹ uygulayan diğer bankaları içermektedir. Bu nedenle FOIAS, bu kurumların uluslararası çevresel ve sosyal gerekliliklerini ("Uluslararası Gereklilikler") karşılamayı taahhüt eder. Buna, belirli Türk yasal gereklilikleri ve kredi veren kurumların daha geniş uluslararası standartlar ile ilgili olarak bu konuları (arazi tahsisi, tazminat ve yeniden iskan) kapsayan uygun bir Arazi Tahsisi, Tazminat ve Yeniden İskan Planı (AETYYP) da dahildir.

ADOP için yapılan AETYYP IFC'nin Performans Standardı 5'e (PS5)¹ ve EPMK (Ekvator Prensipleri IV) İlke 3²'e dayanmaktadır; bunlar yerinden edilmenin kaçınılmaz olduğu durumlarda, uluslararası borç verenlerin hedefine uygun olarak, yerinden edilmiş kişiler üzerindeki olumsuz etkileri azaltmak için uygun önlemler almak üzere tasarlanmıştır ve bu kişilerin sosyo-ekonomik durumlarının proje tarafından daha da kötüleştirilmeyeceği şekilde dikkatlice planlanır ve uygulanır. AETYYP etkilenen tüm tarafların tazmin edilmesini ve geçim kaynaklarını geri kazanmalarına yardımcı olmayı amaçlamaktadır.

Proje kapsamında bu doğrultuda hazırlanmakta olan AETYYP Proje'den etkilenmesi muhtemel tüm kişilere uygun tazminat sağlamayı ve geçimlerini devam ettirebilmeleri için gerekli desteği sağlamayı amaçlamaktadır.

Uluslararası Gereklilikler, bu AETYYP'in bir özeti olan Arazi Tahsisi ve Tazminat Rehberi'nin (ATTR) tüm Projeden Etkilenen Kişilere ve etkilenen tüm Yerleşim Yerlerinde ilgili paydaşlara AETYYP süreçlerinin kısaltılmış bir şekilde sunulacağı 60 günlük resmi bir kamuya açıklama dönemini içermektedir. Bu kullanıma hazır, eksiksiz AETYYP, Proje'nin Aydın ve Denizli'de geçtiği 12 ilçe belediyesinin tümünde ve ayrıca Proje web sitesinde mevcut olacaktır.

-
- 1 IFC PS 5: Arazi Tahsisi ve Gönülsüz Yeniden İskan (2012): https://www.ifc.org/wps/wcm/connect/topics_ext_content/ifc_external_corporate_site/sustainability-at-ifc/policies-standards/performance-standards/ps5
 - 2 Ekvator Prensipleri Prensipl 3 içinde yer alan IFC Performans Standartları'na (PS'ler) atıfta bulunur. "Uygulanabilir Çevre ve Sosyal Standartları" <https://equator-principles.com/wp-content/uploads/2020/05/The-Equator-Principles-July-2020-v2.pdf>

1.2 Belirsizlikler ve Veri Kısıtlamaları

Aydın – Denizli Otoyolu Projesi için bu Arazi Tahsisi, Tazminat ve Yeniden İskan Planı'nın hazırlanması, farklı nedenlerle çeşitli veri kısıtlamalarına tabi olmuştur. Bu veri kısıtlamaları AETYYP'in genel yapısında olmamakla birlikte farklı bölümlerinde sunulan verilerde muhtemel tutarsızlıklar yaratma riskini taşır. Bu belirsizliklerin ve kısıtlamaların ele alınması muhtemel bilgi akışı sorunlarının önlenmesi açısından düzeltmeler sağlamaktadır.

Belirsizlik ve kısıtlama durumları kısaca aşağıdaki şekilde özetlenebilir:

- Otoyolun belirli bölümlerinde arazi hazırlık ve inşaat çalışmalarının başlamış olduğu belirtilmelidir. Bu nedenle, Otoyol koridoru boyunca temel mevcut durum koşulları giderek artan olarak değişikliğe tabidir.
- Projenin kamulaştırma süreci halen KGM tarafından yürütülmektedir. Kamulaştırma durumu, arazi tahsisi, arazi mülkiyeti ve hak sahipliği ile ilgili elde edilen veriler, verilerin farklı zamanlarda elde edilmiş olması nedeniyle farklılık gösterebilmektedir. Kamulaştırma planlarında yer alan parsel sayısı ile kamulaştırmanın uygulanması sırasında parsel sayısının çeşitli nedenlerle farklılık gösterebileceği de akılda tutulmalıdır.
- Uluslararası standartlar, kamulaştırma sürecindeki hak sahipliğini hane bazında analiz etmekte, alınması gereken önlemleri ve süreçleri hane analiz birimi bazında açıklamaktadır. Türk mevzuatı ise kamulaştırma sürecinde hane tapu sahibini hak sahibi birim olarak görmektedir. Elde edilen bilgiler çerçevesinde, projeden farklı şekilde etkilenen hane sayılarına ilişkin verileri elde etmek için "sahip sayısı"nın yeterli veri olmadığı ve bu bağlamda bu belgede Proje'den Etkilenen Kişilerin (PEK'ler) nicelleştirilmesi sırasındaki veri sınırlaması nedeniyle bazı eksikliklerin bulunduğu dikkat çekilmelidir.

1.3 Arazi Tahsisi Sorumlulukları

Projenin inşaatı karayolu, köprü yaklaşımları ve kavşaklar, ücret ödeme alanları, viyadük, köprüler ve servis istasyonları ve diğer tüm operasyonel tesisler gibi ilgili yapılar için arazi tahsisini gerektirecektir. Bu arazi KGM tarafından mevcut arazi sahiplerinden alınacak ve daha sonra Aydın – Denizli Otoyolu Projesi'nin yapımı ve işletilmesi için FOIAS'a teslim edilecektir. Bu, KGM ile FOIAS arasındaki Yap İşlet ve Devret (YİD) sözleşmesinin süresi boyunca, satın alınan arazinin tüm sorumluluğunun Proje Sponsoru'na ait olacağı anlamına gelir.

Bundan dolayı Projenin inşaatını ve işletmesini kolaylaştırmak için arazi ve diğer varlıkların tahsis edilmesi KGM'nin sorumluluğunda olacaktır. Etkilenen taraflarla istişare ve tazminatın değerlendirilmesi ve müzakeresi, ilgili Türk Kamulaştırma Kanunu'nun (2001'de 4650 Sayılı Kanun ile değiştirilen 2942 Sayılı Kanun) hükümlerine uygun olarak KGM tarafından yürütülmüştür ve yürütülmeye devam edecektir. Ayrıca kamulaştırma dışındaki diğer arazi tahsisleri de ilgili kanunlara uygun olarak KGM tarafından gerçekleştirilecektir. Bu, yukarıda anılan kanunun 6. maddesine göre sorumlu Bakanlığın projeyi "kamu yararına" ilan ettiği, Türkiye'de bu tür diğer otoyol ve altyapı projelerinde uygulanan standart arazi kamulaştırma işlemidir. Bu karar nedeniyle arazi tahsisi IFC ve Ekvator Prensipleri Gereklilikleri uyarınca gönülsüz olarak kabul edilir ve bu nedenle yukarıda atıfta bulunulan PS5 ve Prensipten 3 uygulanır.

Yukarıda açıklandığı gibi değerlendirme ve tazminat süreci yasal arazi alımı için KGM'yi ilgilendiriyor olsa da, Türk yasal çerçevesi tarafından tamamıyla ele alınamayan IFC'nin Uluslararası Gerekliliklerini karşılamak için diğer yer değiştirme ve etkilere yönelik

ek hafifletme ve tazminat önlemlerinden FOIAS sorumlu olacaktır. Dolayısıyla, AETYY Planı'nın hükümleri, ister Türk yasal çerçevesi kapsamında isterse Uluslararası Gereklilikler kapsamında olsun, projeden etkilenen her tür kişi (PEK) için tazminat – ve diğer hafifletme – veya iyileştirme önlemlerini kapsar.

Kamulaştırma süreci halihazırda Otoyol güzergâhının çeşitli bölümlerinde KGM ekipleri tarafından yukarıda atıfta bulunulan Türk hukuku ve KGM standart prosedürlerine uygun olarak devam etmektedir. AETYYP'de açıklanan FOIAS'ın tamamlayıcı tazminat önlemleri henüz uygulanmaya başlamamıştır; bu, ifşa, kamuya açık görüş, KGM'nin rızasının alınması ve bu AETYYP belgesinin borç verenleri tarafından onaylanmasından sonra başlayacaktır.

Özetle, bu Proje için arazi tahsisi ve tazminatın uygulanması birbiriyle bağlantılı iki iş akışında gerçekleştirilecektir:

- (i) KGM tarafından yürütülen Türk işlemleri ve
- (ii) Ulusal haklar ve Uluslararası Gereklilikler arasındaki boşlukları kapatmak için FOIAS tarafından AETYYP uyarınca ek işlemlerin uygulanması.

1.4 AETYYP'in Amaçları

AETYYP sürecinin amacı, PEK'leri belirlemek ve bu Projede "Proje - Ek Önlemler - PTÖ'ler" olarak anılan ve arazi alımı için KGM'nin sağladığı yasal tazminatın ötesine geçen uygun azaltım, tazminat ve diğer destek biçimlerini sağlamak ve PEK'lerin - toprak sahibi olmayanlar veya Türk yasal hükümleri uyarınca tazminat alma hakkı olmayanlar için bile - "geçim kaynaklarının restorasyonunu" sağlamaktır. Önerilen PTÖ'ler, yeni arazi veya konut bulma ve edinme ile danışma hizmetleri, taşınma maliyetleri, iş becerileri eğitimi vb. gibi arazi için nakit tazminatın yanı sıra diğer destek biçimlerini de içerir.

Bu AETYY Planı aşağıda sıralananlar ile ilgili olarak daha fazla bilgi sağlar:

- Potansiyel Proje etkileri ve PEK'ler;
- AETYYP'de uygulanacak hükümler, süreçler ve eylemler;
- Farklı etkilere ve ilgili PEK'lere atıfta bulunarak, bu AETYYP hükümleri kapsamında tazminat tedbirlerine ve önerilen PTÖ'lere ilişkin Yetkilendirme Matrisi.

Hem KGM hem de FOIAS'ın temel amaçlarından biri PEK'lerin hem fiziksel hem de ekonomik olarak yerinden edilme ihtiyacını önlemek veya en aza indirmek olmuştur³. Bu bağlamda, bu AETYYP hükümleri yoluyla daha da geliştirilecek olan aşağıdaki anlamlı genel yaklaşım uygulanmıştır:

- Proje arazi kullanımını en aza indirmek, inşaat sırasında ve sonrasında araziyi ıslah etmek ve orijinal arazi sahipleri ve kullanıcıları tarafından kullanılmak üzere eski haline getirmek;
- Yol güzergahını fiziksel yer değiştirmeyi önleyecek ve irtifak haklarının tesis edilmesi de dahil olmak üzere hem kalıcı hem de geçici kamulaştırmayı en aza indirecek şekilde tasarlamak;
- Piyasa araştırmaları kapsamında tazminat değerlerini belirlemek ve inşaat başlamadan önce Türk mevzuatının gerektirdiği tazminatı sağlamak;

3 Fiziki ve ekonomik yer değiştirme tanımları için Terimler Sözlüğü'ne bakınız.

- Kamulaştırmayla ilgili Türk mevzuatının Projenin genel tazminat – ve azaltım politikasının ve AETYY Planı'nın hükümlerinin anlaşılmasını en üst düzeye çıkarmak için etkilenen nüfus ve yerel halk ve sivil kuruluşlarla bir istişare süreci oluşturmak;
- Yerel halk ve devlet kurumları, sivil toplum kuruluşları ve diğer paydaşlarla yapılan istişareler sırasında ifade edilen endişeleri ve tercihleri mümkün olduğu ölçüde dikkate almak;
- Tüm PEK'lerin geçim kaynaklarını iyileştirmek veya genişletmek için Türkiye'deki hak sahipliği ile Uluslararası Gereklilikler arasındaki tüm boşlukların anlamlı bir şekilde azaltılmasını sağlamak için PTÖ'leri PEK'lerle istişare halinde merkezi etki azaltma önlemleri olarak tasarlamak; ve
- Sonraki bölümlerde tanımlanacak olan, Türk mevzuatına göre hak sahibi olmayan PEK'lerin ve etkiye açık hassas grupların tazminatlarına ilişkin adil önlemleri uygulamak için FOIAS tarafından yönetilen bir AETYY Planı bütçesi oluşturmak.

Ek olarak, AETYY Planı'nın bir diğer amacı da FOIAS'ın Uluslararası Gerekliliklere uyumu izlemek için etkin mekanizmalar geliştirdiğini ve azaltım ve izleme maliyetlerini karşılamak için yeterli parasal kaynak tahsis edeceğini göstermektedir.

Şunu da belirtmek gerekir ki, bu rapor arazi tahsisi ve yeniden iskan ile ilgili olduğu için yaşayan bir belgedir ve gerekli görüldüğünde güncellenecektir.

1.5 AETYY Sürecinin Özeti

AETYY geçim kaynaklarının restorasyonu için genel yaklaşımı, tazminat önlemleri ve PTÖ'ler çerçevesinde ilgili hükümleri ve bu önlemlerin uygulanması ve izlenmesi için ilgili işlemler setini sağlar. Bu Proje için AETYY süreci iki aşamaya ayrılmıştır:

1. **AŞAMA 1: Proje'nin AETYY'yi** (yani bu mevcut belge). Bu belge, yukarıda belirtilen hedeflerle uluslararası borç veren kurumların ihtiyaç duyduğu temel bileşenleri sunmak için geliştirilmiştir (bkz. Bölüm 1.3.)⁴.
2. **AŞAMA 2: Bu AETYY'in uygulanması.** Uygulama, üretilecek olan AETYY Uygulama Alt Planları ile altı adımlık bir dizide (Bölüm 7.3.7'deki ayrıntılara bakınız) gerçekleştirilecektir. Bu Alt Planlar, gelecekte Otoyol güzergahı için nüfus sayımı ve anket verileri mevcut olduğunda nihai hale getirilecektir. Bu Alt Planlar, temel AETYY bilgilerini içerecek, ancak esas olarak yerinden edilmenin büyüklüğü ile ilgili spesifik bilgiler ve ilgili alanlar ve daha spesifik PTÖ'ler ile ilgili sosyo-ekonomik bilgiler içerecektir. Bu, AETYY uygulamasının izlenmesinin gerçekleştirileceği ana temeli oluşturacaktır. Bu Alt Planları, Proje Bölüm 1 ve Bölüm 2'ye göre genel AETYY uygulamasının durumu hakkında bilgi sağlayacak olan periyodik Uygulama Durum Raporları izleyecektir (Daha fazla ayrıntı Bölüm 7'de verilmektedir).

-
- 4 Mevcut AETYYÇ/P'nin parçası olmayan ve Aşama 2 sürecinde daha sonra gerçekleştirilecek olan temel bileşenler, varlıkların ve PEK'lerin sayımını ve bunlarla ilgili detay özellikli dökümlene verilerini ve karşılık gelen yer değiştirme ayrıntılarını içerir.

AETYYP'in önemli bir parçası Aşama 2'nin tamamlanmasına kadar tüm uygulama süreci boyunca Proje'nin sürekli iyileştirilmesini ve belgelenmesini sağlamak için şeffaf bir iç ve dış izleme ve değerlendirme sürecinin oluşturulmasıdır.

Not: Bu belgede Bölüm 1 ile 6, özellikle sürecin mevcut Aşama 1'i ile ilgilidir (Bölüm 6.3'teki Hak Sahipliği Matrisi ile zirveye çıkarken, 7 ile 9 arası Bölümler Aşama 2'deki uygulama ve izleme ile ilgili planlanan faaliyetleri açıklar. Bölüm 10'da açıklanan prosedürler hem Aşama 1 hem de 2 için geçerlidir.

1.6 Proje Etkilerinin Değerlendirilmesi

Büyük bir yol projesi olarak Aydın-Denizli Otoyolu, yerel ve bölgesel nüfus için olumlu etkiler ve sosyo-ekonomik faydalar yaratma konusunda önemli bir potansiyele sahiptir. Projenin kilit sosyo-ekonomik etkileri, *diğerlerinin yanı sıra* aşağıdaki faydalarla da ilgilidir:

- Tüm bölge için daha hızlı ulaşım koşulları aracılığıyla genel olarak pazarlara, iş fırsatlarına ve eğitime erişimin sağlanması;
 - Projenin inşaatı sırasında istihdam yaratılması;
 - İnşaat faaliyetleriyle ilgili hususlar (yerel tedarik zinciri üzerindeki olumlu etkiler);
- ve
- Sosyal destek, eğitim ve kapasite geliştirme.

Büyük bir yol projesi, hem kalıcı hem de geçici olarak arazi alımı gerektirir. Her iki arazi alımı etkisi türü aşağıda açıklanmıştır:

1.6.1. Kalıcı Arazi Alımı

Aydın – Denizli Otoyolu 163 km'lik uzunluğu boyunca ortalama 80 m genişlikte bir arazi şeridinde ihtiyaç duyacaktır. Ana Otoyol ve yan tesisler için tahmini kalıcı arazi alımı yaklaşık 1653,13 ha'dır; bunun yaklaşık 1362 ha'sı özel mülkiyete ait arazilerden ve 295 (200 + 95) ha'sı kamu arazilerinden oluşmaktadır.

Projenin etkilenen Proje Alanındaki insanların yaşamları üzerindeki temel etkileri aşağıdaki gibi kategorize edilebilir:

- Tarım arazilerinin kaybı;
- Otlak ve mera için arazi kaybı;
- Azaltılmış geçim kaynağı veya üretkenlik kayıpları;
- İnsan yapımı yapıların ve altyapının kaybı;
- İkamet yeri kaybı/kırevi kaybı;
- Tarım arazilerine, meralara ve ormanlara erişimin azalması;
- Topluluk varlıklarının ve altyapının kaybı.

Otoyol güzergahı boyunca projeden etkilenen yaklaşık 3.600 parselden sadece yaklaşık 390 özel mülkiyete ait parsel üzerinde bina veya başka yapılar olduğu tespit edilmiştir; bu nedenle, fiziksel yer değiştirmeye yönelik genel ihtiyacın sınırlı olması beklenmektedir.

1.6.2. Geçici Arazi Alımı

Otoyol boyunca yer alan üç şantiye için geçici arazi alımı gerekecektir. FOIAS, özel arazi sahipleri ile tüm tazminat ve geçim kaynağı restorasyon önlemlerini kapsayan, üzerinde anlaşmaya varılan kira sözleşmeleri yoluyla düzenlenecek olan bu tür geçici arazi ediniminden sorumlu olacaktır. Bu nedenle, iki özel taraf - arazi sahibi ve FOIAS - geçici arazinin karşılıklı rıza esasına dayalı olarak alındığı dönem için özel kira/kiralama sözleşmelerine sahip olacaktır, yani hiçbir arazi sahibi istemedikçe böyle bir sözleşmeye girmek zorunda kalmayacaktır. Bu tür bir sözleşme usulü, PS5 kapsamındaki gönülsüz arazi edinimleri kategorisine girmediği için AETYYP'e olmayacaktır. Ayrıca, taş ocakları için gerekli olan tüm arazi Hazine veya Orman İdareleri'nin mülkiyetindedir. Dolayısıyla bu arazi alımı da sadece kamu kurumları arasında arazi transferini içerdiğinden AETYYP'e tabi olmayacaktır.

2. PROJE

2.1 Genel Değerlendirme

Proje, aşağıda özetlendiği ve KM Şenajı (Aydın'daki başlangıç noktasına olan kilometre mesafesini gösteren) aşağıda gösterildiği gibi olmak üzere iki kısımda gerçekleştirilecektir:

- Kısım I: Aydın-Kuyucak (Km 0+000 - Km 60+865)
- Kısım II: Kuyucak-Denizli (Km 60+865 - Km 140+650)

2.2 Güzergah

Önerilen Otoyol, Aydın ile Denizli arasında toplam 163 km uzunlukta bir ücretli yol bağlantısı sağlayacaktır (ana taşıt yoluna yaklaşık 23 km bağlantı yolu dahil). Her kısım için kısa bir genel bakış aşağıda verilmiştir:

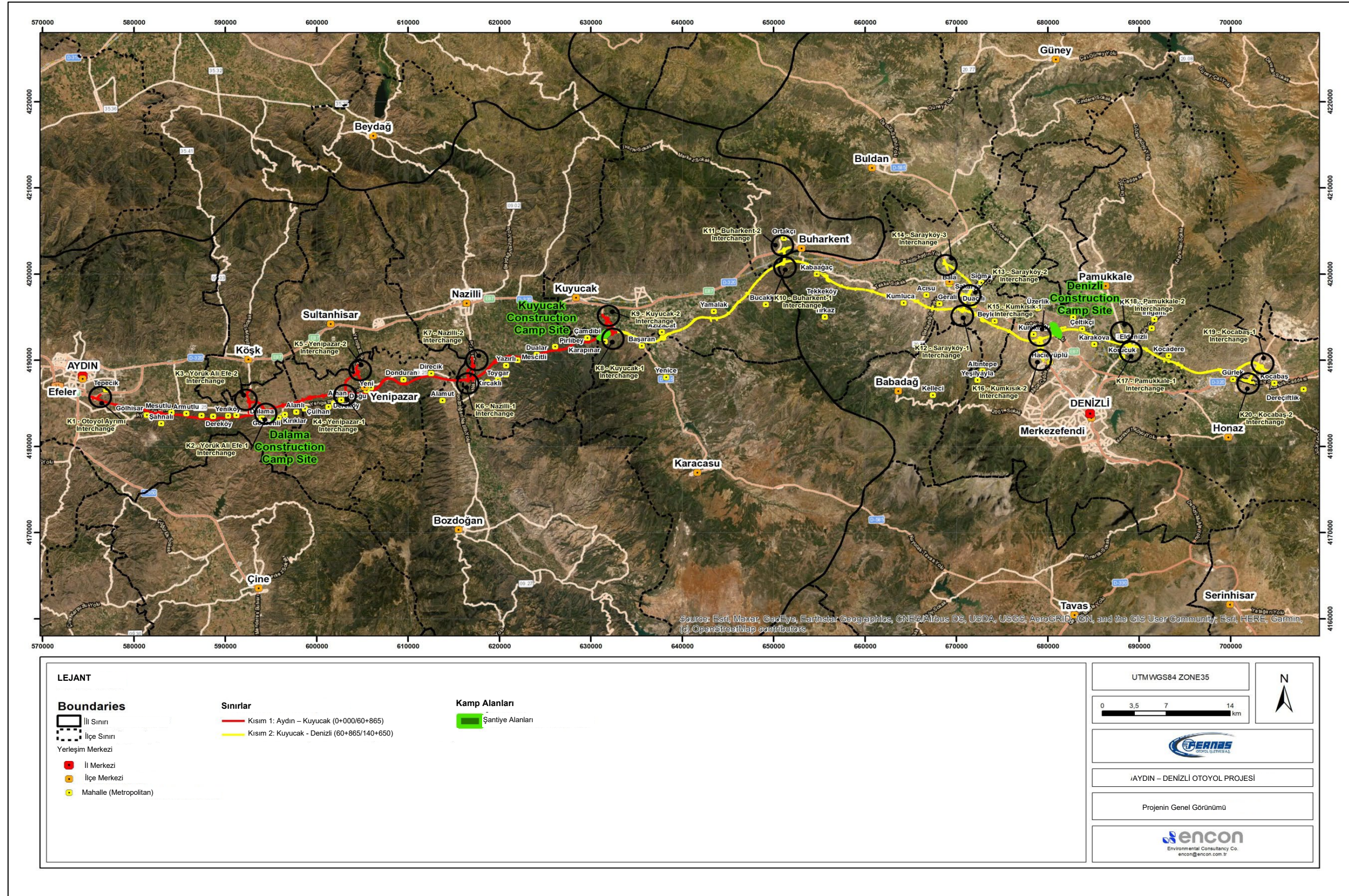
I. Kısım: Aydın'dan Kuyucak'a: 1. Kısım (Aydın–Kuyucak) yaklaşık 60 km uzunluktadır. Projeyi mevcut Aydın evre Yolu'na bağlayan Otoyol Ayrım Kavşağı'ndan başlayan bölüm, Aydın ili Kuyucak ilçesi Karapınar mahallesine yakın Km 60+865'te sona erer.

II. Kısım: Kuyucak'tan Denizli'ye: 2. Kısım (Kuyucak-Denizli) yaklaşık 80 km uzunluktadır. Aydın ili Kuyucak ilçesi Karapınar mahallesine yakın Km 60+865'te başlayan kısım, projeyi Denizli-Afyon Devlet Yolu'na bağlayan Kocabaş Kavşağı'nda sona erer.

2.3 Otoyol ve İlgili Altyapı Tasarımı

Otoyol, her yönde 3 şeritli (2 x 3) ift anayol şeklinde olacaktır. 6 şeridin her birinin genişliği 3,75 metre (3,75 m x 6) olacaktır. Orta refüj 5 metre (2,5 m x 2) artı 2 metre çizgili banket (rezervin her iki yanında 1 m) şeklinde olacaktır. Her yöne trafik şeritlerinin dış tarafında, acil durum şeritleri olarak görev yapacak 3 metrelik çizgili banketler olacaktır. Böylece platformun toplam genişliği (trafik şeritleri, orta refüj ve her iki yn için sıralı banketlerden oluşan) 35,5 metre (17,75 m x 2) olacaktır. Ana taşıt yolunun her iki tarafında da ihtiyaca göre hendekler yapılacaktır.

Bağlantı (erişim) yolları, ana yola göre farklı bir tasarıma sahip olacaktır. Bağlantı yolları her yönde 2 şeritten (2x2) oluşacaktır. 4 şeridin her biri 3,5 metre (3,5 m x 4) genişlikte olacaktır. Bağlantı yollarındaki orta refüj 3 metre (1,5 m x 2) artı 2 metre kaplamalı banket (refjn her iki yanında 1 m) şeklinde olacaktır. Her yöne trafik şeritlerinin dış tarafında, acil durum şeritleri olarak görev yapacak 3 metrelik çizgili banketler olacaktır. Böylece, bağlantı yolları platformunun (trafik şeritleri, orta refüj ve her iki yn için sıralı banketlerden oluşan) toplam genişliği 25 metre (12,5 m x 2) olacaktır.

Şekil 2.1. Projenin Genel Görünümü

Proje'nin mühendislik yapıları özeti aşağıda açıklanmaktadır:

Tablo 2.1. Proje'nin Mühendislik Yapıları

Bileşen	Kısım 1	Kısım 2
Viyadük (13)	4	9
Köprülü Kavşak (20)	9	11
Üst Geçit (26)	14	12
Alt Geçit (92)	37	55
Köprü (68)	32	36
Menfez (395)	174	221

2.4 Proje İnşaatı

Proje sözleşme tarihi 14 Ocak 2021'dir. Sözleşme tarihinden itibaren azami inşaat süresi her iki kısım için 3 yıldır; işletme süresi ise 17 yıldır.

KGM ile Proje Sponsoru arasında imzalanan YİD Sözleşmesi şartlarına uygun olarak Proje, işletme süresi boyunca finansman, planlama/tasarım, inşaat, işletme, her türlü bakım ve onarım işlerini ve Sözleşme Süresi sonunda Otoyolun KGM'ye herhangi bir borç veya taahhütten muaf ve bakımlı, çalışır durumda, hizmette, ücretsiz olarak devrini kapsamaktadır. Proje Sponsoru'nun Otoyolu işletme, bakım ve onarım hakları Sözleşme Süresi'nin sonunda sona erecektir.

2.5 Proje Tarafından Arazi Alımının Özeti

Proje yaklaşık 70 yerleşim yerinin ağırlıklı olarak tarım arazisini (toplam arazinin %80'inden fazlasını) bir şekilde etkileyecektir.

Mevcut duruma göre proje parsel alanının 9.254.299 m²'si Aydın ilinde, 7.277.015 m²'si Denizli ilinde yer almaktadır. Toplam proje parsel alanı 16.531.314 m²'dir.

Tablo 2.2. Proje Arazisi Mülkiyeti Özeti

Arazi Mülkiyeti Türü		Proje Parsel Alanı (m ²)	Proje Parsel Sayısı	Proje Parsel Oranı (%)
AYDIN	Özel Mülk	7,634,809.00	2,122	82.50
	Özel + Yasal Varlık	7,111.00	2	0.08
	Yasal varlık	396,030.00	162	4.28
	Hazine Taşınmazları	347,776.00	75	3.76
	Otlaklar	354,852.00	34	3.83
	Ormanlık Alanlar	513,721.00	11	5.55
Aydın İçin Toplam		9,254,299.00	2,406	100.00
DENİZLİ	Özel Mülk	5,977,081.00	1,117	82.14
	Özel + Yasal Varlık	13,303.00	2	0.18
	Yasal varlık	526,635.00	84	7.24
	Hazine Taşınmazları	358,557.00	27	4.93
	Otlaklar	153,946.00	9	2.12
	Ormanlık Alanlar	247,493.00	3	3.40
Denizli İçin Toplam		7,277,015.00	1,242	100.00
Aydın + Denizli İçin Toplam		16,531,314.00	3,648	

3. PROJENİN ETKİLEDİĞİ ALANIN SOSYO-EKONOMİK ŞARTLARI VE PROJENİN ETKİLEDİĞİ NÜFUSUN GENEL DEĞERLENDİRİLMESİ

3.1 Bilgi Kaynakları

Ulusal bağlamda Proje Alanı'nın genel sosyo-ekonomik ortamına ilişkin bilgiler ÇSED çalışmaları kapsamında otoyol güzergahı boyunca 5 farklı mahallede ve 3 farklı kamp alanında gerçekleştirilen Sosyo-Ekonomik mevcut durum çalışmasından, 5 farklı lokasyonda yapılan toplantılardan ve ağırlıklı olarak Türkiye İstatistik Kurumu'na (TÜİK) ait ikincil verilerden elde edilmiştir.

Bu bölümde verilen tüm bilgiler yukarıda belirtilen kaynaklar ışığında verilmiş ve Saha Sosyal Araştırması (SSA) ve Yol Gezisi / Halk İstişare Toplantısı / Toplantıları sonrasındaki verilerle zenginleştirilmiştir. Projeden etkilenen insan türlerini, özellikle etkiye açık hassas kişileri, bu PEK'ler üzerindeki olası etkileri ve potansiyel olarak uygulanabilir etki azaltma önlemlerini belirlemek amacıyla, Otoyol için AETYY Planı çalışmaları kapsamında AETYYP ekibi tarafından AETYY Süreci kapsamında bir Saha Sosyal Araştırması (SSA) gerçekleştirilmiştir. SSA ve PTÖ Tablo 3.1'de listendiği gibi Proje Alanındaki mahallelerde yapılan görüşmeleri ve veri toplamayı içermektedir.

SSA ve PTÖ aşağıdakilerle ilgili olarak projeden etkilenen nüfuslar hakkında faydalı bilgiler vermektedir:

- Hane özellikleri;
- Arazi kullanımı ve arazi mülkiyeti;
- Hane ve köy düzeyinde sosyo-ekonomik ortamlar; ve
- Gelir yaratma stratejileri.

SSA eğitimli erkek ve kadın görüşmecilerden oluşan bir ekip tarafından, Otoyol güzergahından en doğrudan etkilenen veya arazi kullanımı/ekonomi açısından benzersiz olan mahalleler temelinde seçilen mahallelere yapılan ziyaretleri içermektedir.

Mahalle muhtarlarının yanı sıra yerel kadın temsilcileri, çiftçiler (örneğin zeytin yetiştiricileri, sebze yetiştiricileri veya diğer tipik çiftçi grupları) ve yerel ticaret/dükkan sahipleri ile görüşmeler yapılmıştır.

Tablo 3.1, SSA örnekleme için hedef kitle olan, Proje alanı kapsamındaki yerleşimleri göstermektedir.

Tablo 3.1. Etkilenen Yerleşim Yerleri (TÜİK, 2020)

İller	AYDIN								DENİZLİ				
	İlçeler	Efeler	Çine	Yenipazar	Bozdoğan	Nazilli	Kuyucak	Karacasu	Buharkent	Sarayköy	Merkezefendi	Pamukkale	Honaz
Mahalleler		Tepecik	Kasar	Hamzabali	Alamut	Hamidiye	Çamdibi (Uzгур)	Yenice	Ortakçı	Kabaağaç	Hacıyüplü	Karakova	Gürleyik
		Göhlisar		Dereköy		Kırcaklı	Karapınar			Tekkeköy	Kumkısıık	Eldenizli	Kocabaş
		Şahnalı		Çulhan		Toygar	Başaran(Çiftlik)			Tırkaz	Çeltikçi	İrdoğanlı	Dereçiftlik
		Mesutlu		Alhan		Yazırlı	Azizabat			Acısu	Salihağa	Goncalı	
		Armutlu		Yenimahalle		Mescitli	Yamalak			Kumluca	Yeşilyayla	Korucuk	
		Kozalaklı		Donduran		Dualar	Bucakköy			Gerali		Küçükdere	
		Karahayit		Direcik		Pirlibey				Sarayköy		Kocadere	
		Yeniköy		Doğu						Bala			
		Dereköy		Karaçakal						Duacılı			
		Dalama		Çarşıo						Altıntepe			
		Kırklar								Beylerbeyi			
		Gödrenli											
		Alanlı											
		Baltaköy											
		Kasar											

3.2 Genel Sosyo-Ekonomik Ortam

3.2.1 Bölgesel Ekonomi: İl Düzeyinde Genel Değerlendirme

Aşağıdaki bilgiler Aydın (2019) ve Denizli (2019) İlleri Çevre Durum Raporları'ndan alınmıştır.

Aydın İli

Aydın İli, bölgenin yaşam kaynağı olan, 584 km boyunca akan ve Ege Denizi'ne boşalan Büyük Menderes Nehri Havzası'nda yer almaktadır. Büyük Menderes Havzası 25.000 km² büyüklükte bir alana sahiptir. Havzanın 19.846 km²'si Aydın il sınırları içinde kalmaktadır. Büyük Menderes Nehri'nin suladığı verimli ovalarda, 800.700 ha'lık alanın %46'sı olan 365.794.8 hektarlık alanda tarım yapılmaktadır. Aydın, toprağı, iklimi, topografik yapısı ve ekolojik özellikleri ile polikültür tarıma uygundur. Tarımın her dalında yüksek potansiyele sahiptir. Aydın İli'ne ait 365.794 hektarlık tarım arazisi içinde en büyük alanı 214.371 hektar ile meyve, içecek ve baharat bitkileri ekilen alan oluşturur; bu da toplam tarım alanlarının %59'una karşılık gelir.

Denizli İli

Denizli şehir merkezi, Karacı Dağı'nın eteğindeki platform üzerinde yer almaktadır. Genel olarak yerleşimin birinci nedeni korunmaya, ulaşım olanaklarına ve verimli topraklara sahip olmasına bağlıdır. İç Anadolu ve Antalya'ya giden yollara hakim olan Denizli, çevresinde tarihi öneme sahip yerleşimlere sahne olmuştur.

Denizli İlinin yüzölçümü 1.213.400 ha'dır. bunun 376.738 hektarı; yani %31'i tarım arazisi, 21.640 hektarı (%2) çayır ve mera, 588.672 hektarı (%49) orman fundalığı ve kalan 226.350 hektarı (%18) tarım dışı konut olarak kullanılmaktadır.

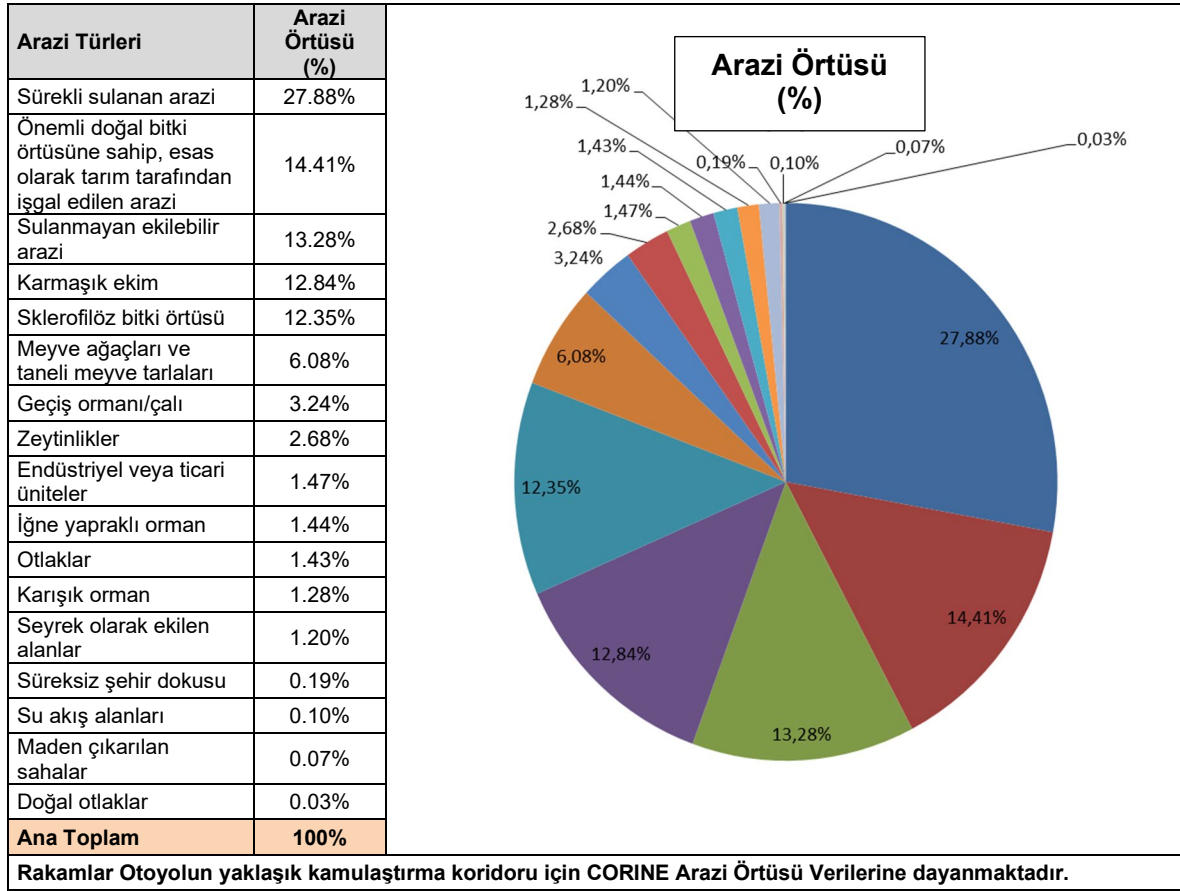
İl ekonomisinde önemli bir yere sahip olan sanayi her geçen gün daha hızlı bir şekilde gelişmektedir. Dokuma, Denizli'de mevcut sanayi dalları arasında ön sıralarda yer almakta ve sanayinin itici gücünü oluşturmaktadır. Bugün Denizli, pamuk temelli büyük bir tekstil sanayiine, haddehanelere, metal sanayiine, gıda sanayiine, kablo ve inşaat malzemeleri sanayiine, traverten ve mermer sanayiine sahiptir.

3.2.2 Arazi Örtüsü: Genel Değerlendirme

Otoyol güzergahı boyunca arazi kullanımları sulu tarım ve yağmurla beslenen tarımdan meyve tarlalarına ve zeytinliklerden mera arazilerine kadar farklı yoğunluktaki bir dizi tarımsal kullanımın hakim olduğu ağırlıklı olarak kırsal veya yarı kırsal karakterde olarak özetlenebilir.

Aşağıdaki Tablo 3.2, CORINE 2018 veritabanına dayalı olarak güzergah boyunca görülen arazi örtüsü sınıflandırmalarını sunmaktadır.

Tablo 3.2. Otoyol Güzergahı Görülen Arazi Örtüsü

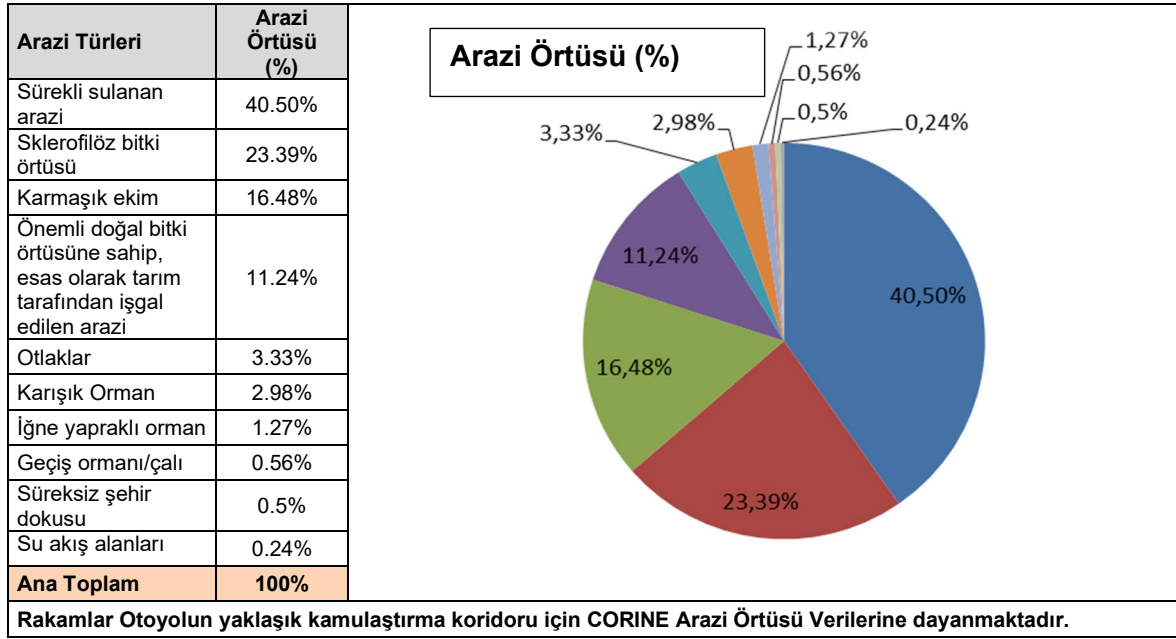

Tabloya göre karayolu güzergahında tarım arazileri hakimdir. Tarım arazileri karayolu güzergahının %77'sini kaplamaktadır. Bu tarım arazileri kalıcı olarak sulanan arazi, önemli doğal bitki örtüsüne sahip esas olarak tarım tarafından işgal edilen arazi, sulanmayan ekilebilir arazi, karışık ekim alanları, meyve ağaçları ve meyve tarlaları ve zeytinliklerdir. Tarım arazileri içinde en büyük payı %27,88 ile sululu tarım arazileri oluşturmaktadır. Ayrıca mera alanları toplam alanın %2,68'ini oluşturmaktadır.

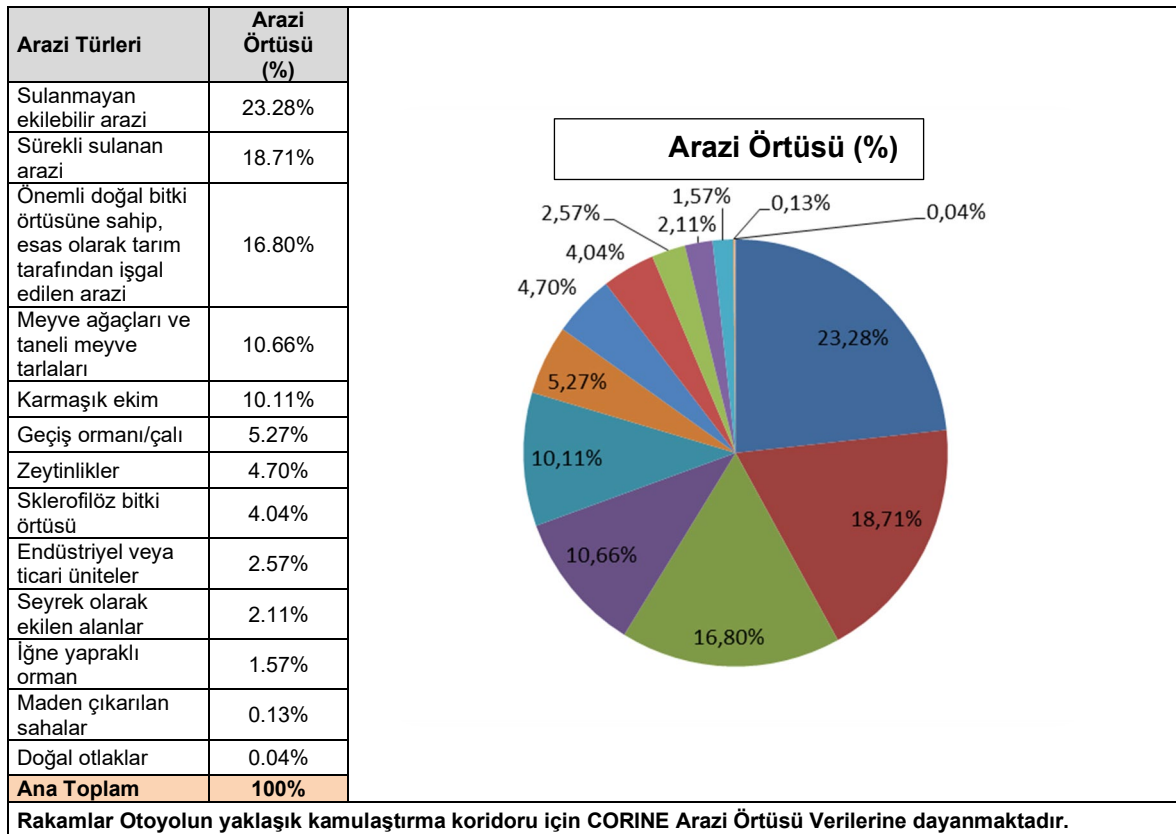
Tablo 3.3'e göre 1. Kısım'ın %68'i tarım arazilerinden oluşmaktadır. Bu tarım arazilerinde en büyük pay %40,5 ile sululu tarım arazilerine aittir. Ayrıca Bölüm 1'de mera oranı %3,33 olarak görülmektedir.

2. Kısım'ın %84'ü tarım arazilerinden oluşmaktadır. Bu araziler içinde en yüksek pay %23,28 ile sulanmayan tarım arazilerindedir.

Tablo 3.3. Kısım 1 Bitki Örtüsü

Tablo 3.4. Kısım 2 Bitki Örtüsü

3.2.3 Nüfus

3.2.3.1 İl Düzeyinde Nüfus

Etkilenen iki il için toplam nüfus verileri aşağıdaki Tablo 3.5'te sunulmaktadır. TÜİK 2021 verilerine göre Aydın'ın toplam nüfusu 1.134.031 iken, Denizli'nin nüfusu 1.051.056'dır.

Tablo 3.5. İl Düzeyinde Cinsiyete Göre Nüfus (TÜİK, 2020)

İl	Kadın	Erkek	Toplam
Aydın	563,037	570,994	1,134,031
Denizli	523,498	527,558	1,051,056

3.2.3.2 Projeden Etkilenen Yerleşimlerin Nüfusu

TÜİK 2021 verilerine göre projeden etkilenen mahallelerin toplam nüfusu 150.000 civarında olup, aşağıdaki listede belirtilen ilçe merkezleri, yani Yenipazar, Buharkent, Sarayköy ve Honaz, Denizli'nin Sarayköy İlçesi Bala mahallesi 2021 yılında 4.894 ile en yüksek nüfusa sahiptir; Aydın'ın Nazilli İlçesi'ne bağlı Kırcaklı mahallesi ise aynı yıl 73 ile en düşük sırada yer almıştır.

Yerleşim yerlerinin çoğu aslında çok daha küçüktür; 70 yerleşim yerinden yaklaşık 50'si 1.000'den az nüfusa sahiptir. Öte yandan, Projeden en doğrudan etkilenmesi muhtemel olan "tipik" kişi, bir çiftçi/meyve bahçesi/zeytin yetiştiricisi veya güzergah üzerindeki birçok küçük mahalleden birinde ikamet eden diğer kişilerdir.

Etnik Gruplar

Kilit Haber Kaynağı Görüşmelerinden incelenen mahallelerin üçünde az sayıda Suriyeli / Afgan mülteci nüfusu olduğuna ilişkin bilgiler elde edilmiştir. Ancak, Sosyo-Ekonomik Mevcut Durum Çalışması sırasında etnik gerilimler veya çatışmalar için herhangi bir kanıt tespit edilmemiştir.

Mevsimsel Nüfus

Mevcut durum çalışmasının yapıldığı mahallelerin nüfusunun eğitim ve diğer nedenlerle mevsimsel olarak değiştiği, ancak mahallelerdeki nüfusun genellikle kendi mahallelerinde veya çevre mahallelerde çalıştığı öğrenilmiştir; mevsimlik işçi göçü önemli değildir.

3.2.4 Demografik Özellikler

3.2.4.1 Hane Büyüklüğü

TÜİK 2021 verilerine göre Türkiye'de ortalama hane büyüklüğü 3,23 iken Aydın için bu sayı 2,81, Denizli için 2,89'dur. Sosyo-ekonomik temel araştırmaların yapıldığı mahallelerde hane halkı büyüklüğü 1,93 ile 3,25 arasında değişmekle birlikte, bu hane büyüklüklerinin ortalaması 2,79'dur. Bu mahallelerin ortalama hane büyüklükleri Tablo 3.6'da verilmiştir.

Tablo 3.6. Sosyo-Ekonomik Mevcut Durum Araştırmalarına Dahil Edilen Mahallelerdeki Ortalama Hane Büyüklüğü

Mahalle	Ortalama Hane Büyüklüğü
Kocadere	3.25
Duacılı	3.33
Yamalak	3.07
Yazırlı	1.93
Yeniköy	2.39
Toplam	2.79

3.2.4.2 İl Düzeyinde Yaş Grupları

İllerin nüfuslarının yaş gruplarına ve cinsiyete göre dağılımı Tablo 3.7 ve Tablo 3.8'de sunulmaktadır.

Tablo 3.7. Aydın İlinde Yaş Grupları ve Erkek-Kadın Nüfus Dağılımı (TÜİK, 2021)

Yaş Grubu	Aydın			Yüzde (%)
	Kadın	Erkek	Toplam	
0-4	31,500	33,264	64,764	5.71%
5-9	35,110	37,055	72,165	6.36%
10-14	34,649	36,158	70,807	6.24%
15-19	39,307	39,591	78,898	6.96%
20-24	37,080	38,594	75,674	6.67%
25-29	37,081	37,827	74,908	6.61%
30-34	39,715	40,006	79,721	7.03%
35-39	42,737	42,390	85,127	7.51%
40-44	39,463	38,946	78,409	6.91%
45-49	36,838	36,889	73,727	6.50%
50-54	38,651	38,247	76,898	6.78%
55-59	35,737	37,762	73,499	6.48%
60-64	35,030	33,965	68,995	6.08%
65-69	30,971	29,044	60,015	5.29%
70-74	22,348	19,484	41,832	3.69%
75-79	15,244	11,989	27,233	2.40%
80-84	10,455	7,068	17,523	1.55%
85-89	6,236	3,637	9,873	0.87%
90+	2,842	1,121	3,963	0.35%
Toplam	570,994	563,037	1,134,031	100%

Tablo 3.8. Denizli İlinde Yaş Grupları ve Erkek-Kadın Nüfus Dağılımı (TÜİK, 2021)

Denizli				
Yaş Grubu	Kadın	Erkek	Toplam	Yüzde (%)
0-4	30,027	31,361	61,388	5.84
5-9	34,564	36,401	70,965	6.75
10-14	34,455	36,447	70,902	6.75
15-19	38,230	38,891	77,121	7.34
20-24	35,178	36,495	71,673	6.82
25-29	36,534	36,703	73,237	6.97
30-34	40,129	40,429	80,558	7.66
35-39	43,791	44,065	87,856	8.36
40-44	37,558	38,598	76,156	7.25
45-49	33,579	34,689	68,268	6.50
50-54	32,981	32,513	65,494	6.23
55-59	34,733	36,597	71,330	6.79
60-64	27,104	25,867	52,971	5.04
65-69	23,712	21,996	45,708	4.35
70-74	17,556	14,519	32,075	3.05
75-79	12,331	8,814	21,145	2.01
80-84	8,369	5,547	13,916	1.32
85-89	4,738	2,710	7,448	0.71
90+	1,989	856	2,845	0.27
Toplam	527,558	523,498	1,051,056	100%

Ekonomik olarak aktif nüfus olarak tanımlanan 15-64 yaş aralığı Denizli'de toplam nüfusun yüzde 68,95'ini oluştururken, Aydın'da nüfusun yüzde 67,53'ünü oluşturmaktadır; 65 yaş üstü nüfus ise Denizli'de toplam nüfusun %11,72'sini, Aydın'da ise %14,15'ini oluşturmaktadır. Bu bağlamda illerin nüfusunun yaş dağılımına bakıldığında, ekonomik bağımlı nüfus (15-64 yaş aralığı dışındaki nüfus) açısından Denizli'deki değer in Aydın'a göre daha düşük olduğu görülmektedir.

Sosyo-Ekonomik durum araştırmasının yapıldığı mahallelerden elde edilen bilgilere göre, mahallelerdeki yaş grubu dağılımı illerin ortalama yaş dağılımı ile benzerlik göstermektedir.

3.3 Göç

3.3.1 İl Düzeyinde Bilgi

Projeden etkilenen ilçelerin göç oranları TÜİK 2020 verileri ışığında incelenebilir. Projenin 12 ilçesinin her biri için değişiklik gösteren bu net göç sayıları, Denizli'deki Sarayköy ve Merkezefendi ile Aydın'daki Nazilli ve Buharkent için Proje güzergahındaki 12 ilçe arasında pozitif net göç oranları olduğunu göstermektedir. Bu dört ilçe dışında, Proje alanındaki diğer tüm ilçeler negatif net göç oranına sahiptir. Sadece Nazilli ve Merkezefendi ilçeleri, şehrin ortalama net göç hızından daha fazla net göç hızına sahiptir. Aşağıdaki Tablo 3.9, illerin / ilçelerin net göç oranını açıklamaktadır.

Tablo 3.9. İllerin / ilçelerin Net Göç Oranları (TÜİK, 2020)

İl / İlçe	Aydın	Bozdoğan	Buharkent	Çine	Didim	Efeler	Germencik	İncirliova	Karacasu	Karpuzlu	Koçarlı	Köşk	Kuşadası	Kuyucak	Nazilli	Söke	Sultanhisar	Yenipazar		
Nüfus	1,134,031	32,963	12,951	48,734	93,876	300,225	43,713	54,806	18,003	10,755	22,155	28,101	125,812	26,393	160,581	122,708	20,272	11,983		
Net Göç Oranı (‰)	7.3	-17.1	0.2	-4.3	42.2	-3.8	6.5	27.1	-14.2	-2.2	-33.8	-0.6	38.0	-1.8	8.3	3.8	-21.1	-19.6		
İl / İlçe	Denizli	Acıpayam	Babadağ	Baklan	Bekilli	Beyağaç	Bozkurt	Buldan	Çal	Çameli	Çardak	Çivril	Güney	Honaz	Kale	Merkezefendi	Pamukkale	Sarayköy	Serinhisar	Tavas
Nüfus	1,051,056	55,141	6,404	5,387	6,464	6,263	12,192	26,781	18,107	17,749	8,578	60,362	9,506	34,103	19,396	329,451	347,621	30,696	14,349	42,506
Net Göç Oranı (‰)	3.6	0.1	-1.1	-3.8	-24.6	-12.1	-42.2	1.6	-15.5	-1.7	-18.7	0.2	-5.7	-17.0	-16.5	32.8	-11.7	2.0	-9.0	-9.2

3.4 Projeden Etkilenen Bölgedeki Ekonomik Ortam

3.4.1 Genel Değerlendirme

Sosyo-ekonomik mevcut durum çalışması ve ikincil kaynaklardan elde edilen veriler ışığında, Proje güzergahı boyunca ana ekonomik faaliyetin tarımsal faaliyet olduğu sonucuna varılabilir. Tarımsal faaliyetlerin bölge ekonomisi üzerindeki hakimiyeti, proje alanı içindeki tarım arazilerinin dağılımına da yansımaktadır. Bölüm 3.2.2'de sunulan verilere göre proje güzergahı üzerindeki toplam alanın yaklaşık %80'i tarım arazileridir. Bölgedeki tarımsal faaliyetler genel olarak zeytincilik, pamukçuluk, meyvecilik ve sebzeçilikten oluşmaktadır. Ayrıca serada üretim bu tarımsal faaliyetlere kıyasla küçük bir oranda görülen bir diğer tarımsal/ticari faaliyettir. Tarımsal faaliyetlerde zeytin yetiştiriciliği sofralık ve yağlık zeytin olmak üzere iki şekilde gerçekleştirilmektedir. Ayrıca meyve ve sebze üretimi ile pamuk üretimi faaliyetleri ticari işletmelere satılmak yoluyla bölge halkı için önemli bir gelir kaynağı olmaktadır.

Bölgedeki tarımsal faaliyetlerin bir diğer kısmı da hayvancılığa yönelik tarımsal faaliyetlerdir. Bölgede ikincil ekonomik faaliyet olan hayvancılık, mera kullanımından ziyade ahır hayvancılığı olarak gelişmiştir ve et ve süt üretimine dayalı olarak devam etmektedir. Sığır yetiştiriciliğinin yaygın olduğu mahallelerde, hayvan yemi olarak kullanılmak üzere silajlık mısır ve yonca gibi tarım ürünleri de yetiştirilmektedir.

Bölgede tarım ve hayvancılık faaliyetleri dışında ormancılık ve arıcılık gibi faaliyetlerin çok yüksek olmadığı görülmektedir. Büyük Menderes ovasında kurulu olan bölgede verimli tarım arazilerinin yoğunluğu, etkilenen mahallelerde ekonomik faaliyetin merkezini çiftçiliğe kaydırmıştır. Aşağıdaki tablo, sosyo-ekonomik durum araştırmasının yürütüldüğü yerlerdeki ana gelir kaynaklarını göstermektedir.

Tablo 3.10. Araştırma Yapılan Yerleşim Yerlerindeki Ana Gelir Kaynakları (Sosyal Saha Araştırması, Eylül 2021)

Mahalle	Birinci Gelir Kaynağı	İkinci Gelir Kaynağı	Üçüncü Gelir Kaynağı
Kocadere	Zirai Faaliyetler	Hayvancılık	Emekli Maaşı
Duacılı	Zirai Faaliyetler	Hayvancılık	Emekli Maaşı
Yamalak	Hayvancılık	Zirai Faaliyetler	Emekli Maaşı
Yazırlı	Zirai Faaliyetler	Hayvancılık	Emekli Maaşı
Yeniköy	Hayvancılık	Zirai Faaliyetler	Emekli Maaşı

3.4.2 İstihdam

Bölge İstatistikleri Düzey 2 (NUTS-2) için Birim İsimlendirmesine göre Aydın ve Denizli, Muğla ile birlikte TR32 bölgesini oluşturmaktadır. 2020 yılı TÜİK istatistiklerine göre bölgenin işgücüne katılım oranı %51'dir. Bu oran Türkiye ortalaması olan %49,3'ün üzerindedir. Ayrıca, bölgenin yüzde 9,6'lık işsizlik oranı, Türkiye'nin yüzde 13,2'lik ortalamasının oldukça altındadır.

Bölgedeki istihdamın sektörlere göre dağılımı incelendiğinde, Türkiye'de görülen sonuçlardan farklı sonuçlar görülmektedir. TR32 bölgesinde Sanayi ve Hizmet sektöründe çalışanların oranı (sırasıyla %22 ve %54) Türkiye geneline göre daha düşüktür. Tarım sektöründe çalışanların oranı ise Türkiye geneline göre daha yüksektir. TR32 bölgesinde istihdam edilenlerin %23'ü tarım sektöründe çalışmaktadır.

Tablo 3.11 ve Tablo 3.12'de Türkiye geneli, TR10 (İstanbul) Bölgesi ve TR32 (Aydın, Denizli, Muğla) için işgücü ve istihdam istatistikleri verilmektedir.

Table 3.11. NUTS Düzey 2'ye Göre Değişik Sektörlerde İstihdamın Dağılımı (TÜİK, 2020)

NUTS-2	Ziraat (%)	Sanayi (%)	Hizmetler (%)
Türkiye	17.6	26.2	56.2
TR10 (İstanbul)	0.9	31.2	67.9
TR32 (Aydın, Denizli, Muğla)	23.0	22.2	54.7

Tablo 3.12. TR32 (Aydın, Denizli, Muğla) İçin İş ve İstihdam Verileri (TÜİK, 2020)

NUTS-2	İş Gücü Katılımı (%)	İşsizlik (%)	Ziraar Dışı İşsizlik Oranı (%)	İstihdam Oranı (%)
Türkiye	49.3	13.2	15.3	42.8
TR10 (İstanbul)	52.6	14.7	14.8	44.8
TR32 (Aydın, Denizli, Muğla)	51.1	9.6	11.8	47.2

Yoksulluk

Türkiye'de yapılan en son yoksulluk araştırmasına göre, yoksulluk oranı⁵ son on yılda gitgide azalmaktadır. TÜİK verilerine göre yoksulluk oranı (medyan gelirin %50'si⁶) 2006 yılı için %18,6 iken 2020 yılı için %15'tir.

Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırması'ndan TR32 bölgeleri için (Aydın, Denizli, Muğla) elde edilen ortalama yoksulluk oranları (medyan gelirin %50'si) %11,7'dir. Türkiye genel yoksulluk oranından daha düşüktür.

Mevcut durum çalışması sırasında yapılan gözlemlerine göre, anket yapılan yerleşim yerlerindeki insanların çoğunluğu "orta gelirli" haneler olarak sınıflandırılabilir. Sosyo-ekonomik temel çalışma için saha çalışması sırasında, kilit bilgi kaynakları tarafından yoksulluk genel bir sorun veya öne çıkan bir sorun olarak gündeme getirilmemiştir. ÇSED/AETYYP'in kamuya açıklama döneminde SSA ve danışma programında da yoksulluk genel bir sorun olarak yeniden gündeme getirilmemiştir.

5 **Görelî Yoksulluk:** Görelî Yoksulluk: Toplumun genel düzeyine göre belirli bir sınırın altında gelir veya gidere sahip olan kişi veya haneler görelî olarak yoksul kabul edilir. Refah ölçüsü olarak amaca göre harcama veya gelir düzeyi seçilebilir. Bu çalışmada gelire dayalı görelî yoksulluk hesaplaması yapılmaktadır. (TÜİK, Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırma Metodolojisine İlişkin Genel Açıklama)

6 Eşdeğer hane halkı harcanabilir medyan gelirine göre, medyan gelirin %40'ı, medyan gelirin %50'si, medyan gelirin %60'ı ve medyan gelirin %70'i olmak üzere 4 farklı görelî yoksulluk sınırı hesaplanmıştır. (TÜİK, Gelir ve Yaşam Koşulları Araştırma Metodolojisine İlişkin Genel Açıklama)

3.5 Projenin Etkilediği Alanda Arazi Mülkiyeti Durumu

Etkilenen yerleşim yerlerinde yaşayanların ev sahibi olabilmesi için için farklı yollar vardır; bu yolların başında ilk olarak miras yoluyla ev sahibi olma gelir, bunu satın alma ve ev yapma yolları takip eder.

Mülk edinimine ilişkin Türk Hukuku, kadın ve erkeğin hak bakımından eşitliğini sağlayan Türk Medeni Kanunu ile tüm meşru tarafların eşit haklarını tanıyan miras hukukundan oluşmaktadır. Bu bağlamda, etkilenen yerleşim yerlerindeki yaygın miras uygulamaları sözlü veya yazılı sözleşmeler gibi diğer uygulamalara dayanmaktan ziyade Türk Hukukuna atıfta bulunmaktadır. Bu itibarla tapu işlemleri ile miras paylaşımı resmleştirilir.

3.6 Eğitim ve Sağlık

3.6.1. Eğitim

Aşağıdaki tablo illere göre ilköğretim, ortaöğretim ve lise düzeyinde net okullaşma oranını vermektedir. Türkiye'de ilk, orta ve lise net okullaşma oranları sırasıyla %93, %88 ve %87'dir. Aydın ve Denizli illerinde net okullaşma oranı ilkökul ve ortaokul seviyeleri için Türkiye ortalamasına çok yakındır. Lise düzeyinde Aydın %90 ile Türkiye genelinin üzerindedir, Denizli ise net okullaşma oranı %93 ile Türkiye'nin üzerindedir.

Tablo 3.13. İlkokul, Ortaokul ve Lise Eğitiminde Net Okullaşma Düzeyleri (MEB). İstatistik Yıllığı, 2020-2021.

İller	İlkokul Eğitimi (%)	Ortaokul Eğitimi (%)	Lise Eğitimi (%)
Türkiye	93.23	88.85	87.93
Aydın	93.75	89.79.	90.08
Denizli	93.67	89.37	93.38

Sosyo-ekonomik durum araştırmasının yürütüldüğü beş mahallede yapılan kilit bilgi kaynakları görüşmeleri sırasında okul çağındaki çocukların neredeyse tamamının eğitimlerine devam ettiği öğrenilmiştir.

3.6.2. Sağlık

Sosyo-ekonomik durum çalışmaları kapsamında gerçekleştirilen kilit bilgi kaynakları görüşmelerinde, projeden etkilenen mahallelerde birinci basamak sağlık hizmetlerinin mevcut olduğu, aile hekimlerinin bu mahalleleri düzenli aralıklarla (haftada bir veya iki kez) ziyaret ettiği öğrenilmiştir. Görüşülen mahallelerde en yakın il veya ilçe devlet hastanelerinin ikinci basamak sağlık hizmeti olarak kullanıldığı ve bu hastanelerde alınan hizmetle ilgili önemli bir sorunun olmadığı öğrenilmiştir.

Aşağıdaki Tablo 3.14 proje alanı çevresindeki özel ve kamu hastanelerini gösterirken Tablo 3.15 ise Aydın ve Denizli için bazı halk sağlığı göstergelerini sunmaktadır.

Tablo 3.14. Proje Alanı Çevresindeki Sağlık Tesisleri

Kısım	İl	İlçe	Devlet Hastaneleri ve Özel Hastaneler
Kısım 1	Aydın	Efeler	Adnan Menderes Üniversitesi Eğitim ve Araştırma Hastanesi
			Aydın Devlet Hastanesi
			Aydın Atatürk Devlet Hastanesi
			Özel Medinova Hastanesi
			Özel Ege Liva Hastanesi
		Nazilli	Nazilli Bölge Devlet Hastanesi
			Özel Referans Hastanesi
		Kuyucak	Kuyucak Bölge Devlet Hastanesi
Kısım 2	Aydın	Buharkent	Buharkent Bölge Devlet Hastanesi
	Denizli	Sarayköy	Denizli Devlet Hastanesi Sarayköy Ek Hizmet Binası Hastanesi
		Merkezefendi	Denizli Devlet Hastanesi
			Servergazi Devlet Hastanesi
			Özel Tekden Hastanesi
			Özel Denipol Hastanesi
			Özel Odak Hastanesi
			Özel MediKlinik Hastanesi
		Özel Ege Hastanesi	
	Pamukkale	Pamukkale Üniversitesi Eğitim ve Araştırma Hastanesi	
Honaz	Honaz Bölge Devlet Hastanesi		

*Kaynak: <https://aydinism.saglik.gov.tr/>. <https://denizliism.saglik.gov.tr/>. <https://shqmozelhasdb.saglik.gov.tr/>

Tablo 3.15. Proje Alanındaki Kamu Sağlığı Göstergeleri (TÜİK, 2019)

Gösterge	Aydın	Denizli	Türkiye
Her 1000 Kişilik Nüfus için Doktor Sayısı	1.9	1.9	1.9
Hastane Sayısı	24	23	1.538
Her 100.000 Kişilik Nüfus için Hastane Yatağı Sayısı	285	313	286

3.7. Projeden Etkilenen Kişilerin Özeti

3.7.1. Aydın – Denizli Otoyol Projesi PEK'leri

Aydın-Denizli Otoyolu, yaklaşık 7.000 arazi ve mülk sahibini/ortak malikini ve ayrıca etkilenen araziye kiralayan veya kullanan veya mevcut bilgilere göre Proje'den geçici veya kalıcı olarak etkilenen tahmini binlerce ek kişiyi etkileyecektir.

Bu AETYYP'in 7. Bölümü, AETYY sürecinin daha sonraki 2. Aşamasında gerçekleştirilecek olan eylemleri açıklamaktadır.

3.7.2. Etkiye Açık (Hassas) Gruplar

Hassas gruplar/kişiler cinsiyet, yerellik, yaş, fiziksel veya zihinsel engellilik, ekonomik dezavantaj veya sosyal statü nedeniyle Proje'den diğerlerinden daha fazla olumsuz etkilenebilecek bireyler, gruplar, haneler veya topluluklar olarak tanımlanır ve/veya PTÖ'leri talep etme veya bunlardan yararlanma yetenekleri sınırlı olabilir. Aşağıdaki kriterlere göre SSA odak grup toplantılarında ve Muhtarların rehberliği ile hassas kişiler değerlendirilmiştir:

- **Geçim durumu:** gelir kaynaklarının çeşitliliğinin az olması, temel geçim kaynağı olarak tek bir gelir kaynağına yüksek bağımlılık (örneğin: tarım, hayvancılık), farklı gelir kaynaklarına sınırlı erişimi olan veya hiç erişimi olmayan;

- **Topluma katılım, sosyal katılım ve uyum:** ayrımcılığa veya marjinalleştirmeye tabidir;

- **Sağlık durumu:** engellilik, kronik hastalık; ve

- **Beceriler ve eğitim durumu:** düşük okuryazarlık düzeyi/okuma yazma bilmeme, düşük beceri düzeyi.

Sonuç olarak, aşağıdaki tabloda gösterildiği gibi bu Proje için aşağıdaki hassas grup/kişi türleri belirlenmiştir

Tablo 3.16. Proje Kapsamında Etkiye Açık (Hassas) Gruplar

Etkiye Açık (Hassas) Kişiler	Göstergeler / Proje bağlamına referanslar
Kadın hane reisleri	Proje yoluyla gelir kaybı yaşayan kadınların alternatif gelir kaynaklarına erişimlerinin sınırlı olması beklenmektedir (işgücü piyasasındaki durum ve düşük beceri seviyeleri nedeniyle)
Kadın arazi sahipleri	Sözkonusu sosyo-kültürel ortamda kadın arazi sahipleri, arazi kaybı nedeniyle tazminat talepleri bağlamında sorunlar yaşayabilir (yani, geniş ailenin erkek üyeleriyle tazminat parasına erişim konusunda anlaşmazlıklar)
Düşük beceri düzeyine sahip kadın çalışanlar	Düşük beceri düzeyine sahip olan ve Proje yoluyla işini kaybeden kadınların alternatif gelir kaynaklarına erişiminin önemli ölçüde sınırlı olması veya hiç olmaması beklenmektedir.
Toplumun kadın üyeleri	İnşaat iş gücünün mevcudiyeti bağlamında kadınların belirli sağlık ve güvenlik risklerine maruz kalması beklenmektedir; inşaatla ilgili genel ortamın kadınların hareket özgürlüğünü etkilemesi beklenmektedir.
Yaşlı, hasta veya sakat insanlar	Projeden etkilenen yaşlı, sakat veya hasta kişiler inşaat istihdamı veya tarımsal yayılım/egitim gibi PTÖ'lerden yararlanamayacak veya bunlara katılmaya istekli olmayacaktır. Belirli önlemler alınmadıkça, yaşlılar, sakatlar veya hastalar projeye ilgili bilgilere sınırlı erişime sahip olabilir.
Okuma yazma bilmeyen insanlar	Proje yoluyla gelir kaybından etkilenen okuma yazma bilmeyen kişiler alternatif gelir kaynaklarına çok sınırlı erişime sahip olacaktır. Okuma yazma bilmeyen kişiler, belirli önlemler alınmadıkça projeye ilgili bilgilere sınırlı erişime sahip olacaktır.
Yoksul insanlar	Sosyal desteğe (devlet / toplum üyelerinden) bağımlı olan kişiler, Proje'den dolayı ek gelir kaynağını kaybeden kişiler

SSA ve Yol Gezisi faaliyetleri, yani AETYY Uygulama Alt Planları'nın daha da geliştirilmesi kapsamında anket ve varlık değerlendirmesi sırasında hassas gruplar hakkında daha fazla bilgi elde edilmiştir.

Bu çalışmalarda yukarıda belirtilen kriterler çerçevesinde hassas gruplara ulaşılmıştır. Bu hassas gruplara iki örnek aşağıdaki gibidir:

- (i) Aile reisi kadın/yaşlı olan hane: Mescitli'deki hazine arazileri üzerine 17 yılı aşkın süredir inşa ettikleri evin Aydın - Denizli Otoyolu Projesi alanında olduğu için yıkılacağını öğrenen hane sahipleri, birçok açıdan savunmasız bir grubun tanımı olarak değerlendirilebilir. Bu durumda hane reisi kadın ve hane reisi yaşlıdır; üstelik gelir düzeyleri de düşüktür. Yol kapsamında ev yıkıldıktan sonra köyde yeni bir ev yapamayacaklarını veya satın alamayacaklarını bildirmişlerdir.
- (ii) Duacılı köyünde hane reisinin kadınlar olduğu hanelerin sayısının yüksek olduğu tespit edilmiştir. Kadınların Halkla İstişare Toplantılarına katılımları sonucunda kendileriyle iletişim kurma imkanı olmuştur.

4. Yasal ve Kurumsal Çerçeve

4.1. Türkiye'deki Yasal Arkaplan

Aşağıdaki bölüm arazi kamulaştırmasıyla ilgili olarak Türkiye'deki yasal arka planı ve süreci açıklamaktadır.

Arazi Tahsisi (Edinimi)

Türkiye'de arazi edinimi uygulanmasına ilişkin çok sayıda kanun ve yönetmelik bulunmaktadır. Bunlar şu şekilde sıralanabilir: Kamulaştırma Kanunu (4650 sayılı Kanunla değiştirilen 2942 sayılı Kanun), İskân Kanunu (5543 sayılı Kanun), Medeni Kanun (4721 sayılı Kanun), Kadastro Kanunu (3402 sayılı Kanun), Orman Kanunu (Kanun No: 6831), Çevre Kanunu (2872 sayılı Kanun), Belediyeler Kanunu (5393 sayılı Kanun), Mera Kanunu (4342 sayılı Kanun), Köy Kanunu (442 sayılı Kanun), Kamu Mali Yönetimi ve Kontrol Kanunu (5018 sayılı Kanun) ve yukarıda belirtilen kanunlara ilişkin çeşitli uygulama yönetmelikleri.

Arazi edinim yolları aşağıdaki şekillerde olur:

- (i) irtifak hakkı tesisi dahil kamulaştırma
- (ii) taşınmaz varlıkların devri
- (iii) takas
- (iv) tahsis
- (v) kiralama
- (vi) geçici kullanım
- (vii) bağış

Türk Kamulaştırma Kanunu kapsamındaki süreci anlatmadan önce, YİD Sözleşmesine göre ve Kamulaştırma Kanunu'nun ilgili hükümlerine göre Aydın-Denizli Otoyolu Projesi için kamulaştırma çalışmalarının sorumlu yetkili devlet kurumu ve ilgili kurum olarak KGM tarafından yürütüleceğinin altı çizilmelidir. Proje Sponsorunun kamulaştırma işlerinin yürütülmesine ilişkin herhangi bir sorumluluğu veya yetkisi bulunmamaktadır.

4.2. Kamulaştırma Kanunu

4.2.1. Kapsam ve Uygulamanın Değerlendirilmesi

Türkiye'de arazi edinimi için en yaygın kullanılan yöntem kamulaştırmadır. Türkiye Cumhuriyeti Anayasası'nın 46. maddesinde, devlet ve yasal kamu tüzel kişilerinin, kamu yararına olduğu durumlarda, özel mülkiyetteki taşınmazları tamamen veya kısmen, bu taşınmazların gerçek değerlerinin peşin ve nakden ödenmesi şartıyla kamulaştırma hakkına sahip oldukları ve bu taşınmazlar üzerinde irtifak haklarının kamulaştırma kanununca belirlenen usul ve esaslara uygun olarak tesis edilmesi konuları açıklanmaktadır.

Yukarıda belirtildiği gibi, kamulaştırma Kanunu, proje etki alanının büyüklüğüne bakılmaksızın arazi edinimi ve tazminat davalarında uygulanır. Esas olarak, Kamulaştırma Kanunu özellikle tapu sahiplerinin (hak sahiplerinin) edindikleri arazi ve binalar/yapılar için parasal tazminat sağlar ve bundan etkilenen kişiler yeniden iskanlarını nasıl ve nerede yapacaklarını seçmekte özgürdürler. Kamulaştırma işlemi esasen tapu sahibinin izni olmaksızın arazi edinimi işlemi olarak tasavvur edilmektedir. Buna göre, yetkili makamın süreci başlatabilmesi için önemli bir ön koşul olarak parasal ödenek gerekmektedir. Bu

parasal meblağ, kamulaştırma alanının planlanan aşamasında tüm kamulaştırma tazminatlarını ödemeye yeterli olmalıdır. Kamulaştırma işlemi yasal merciler tarafından adil piyasa değeri dikkate alınarak gerçekleştirilir. Mal sahibi, kamulaştırılan taşınmaz mülkün tahliyesi için kişisel eşyaların taşınması masrafları, yeni arazi ve/veya yeni evler veya ilgili yapıların satın alınması için yasal ücretler gibi masrafları üstlenmelidir.

10 uncu madde uyarınca kamulaştırmaya konu taşınmazın maliki, mahkemece tebliğ tarihinden itibaren otuz gün içinde kamulaştırma işlemine karşı idari yargıda iptal ve maddi hatalara karşı adli yargıda mahkemece gazetede yapılan ilan tarihinden itibaren tebliğ edilemeyenlere bildirim yerine düzeltme davası açabilir.

Kamulaştırma Kanunu ve ilgili yönetmeliklere dayalı kamulaştırma uygulama faaliyetleri aşağıdaki aşamalar doğrultusunda özetlenebilir:

- Projenin onayı (kamu yararı kararı)
- Kamulaştırma planlarının hazırlanması
- Mülk sahiplerinin tespiti ve adres araştırması
- Kamulaştırma kararı (bölgesel-yerel)
- “Değer Bıçme Komisyonu”nun Kurulması ve Değer Bıçme Süreci
- “Müzakere Komisyonu”nun oluşturulması ve satın alma süreci
- Ek açıklamalar, kayıtlar, ödemeler vb. gibi diğer süreçler (yasal ve/veya idari).

4.2.1.1. Kamulaştırmanın Başlatılması

Kamulaştırma/arazi edinim süreci, Kamulaştırma Kanunu'nun 5. ve 6. maddelerinde belirtilen “kamu yararı kararı”nın yetkili merci tarafından onaylanmasından sonra başlar. 5 inci maddenin 11 inci bendinde, birden fazla il sınırları içinde yapılacak kamulaştırmalarda ve Devlet yararına yapılacak kamulaştırmalarda Cumhurbaşkanlığı kararının gerekli olduğu belirtilmektedir. Yine aynı kanunun 6. maddesinde Cumhurbaşkanı veya bakanlıklar tarafından alınan “kamu yararına” kararların onaylanmasına gerek olmadığı belirtilmektedir.

4.2.1.2. Planların Hazırlanması

Projenin onaylanmasından sonra KGM tarafından kamulaştırma planları hazırlanır. Taşınmaz varlık ve kaynakların fiili büyüklükleri ve sınırları arazi etütleri ile belirlenmekte ve ölçekli (genellikle 1/5.000 ölçekli) kamulaştırma haritası da hazırlanmaktadır. Kamulaştırma haritaları, kamulaştırılacak taşınmaz varlıkların ve kaynakların sınırlarını, yüzey alanını ve türlerini gösterir. Bu planların (kamulaştırma haritaları ile birlikte) hazırlanması profesyonel yüklenicilere verilebilir.

4.2.1.3. Mülk / Hak Sahiplerinin Belirlenmesi

Sorumlu makam (KGM), kamulaştırılan her bir taşınmazın maliklerini veya tapusuz varlıkların fiilen sahiplerini belirleyip belgelemektedir. Yukarıda adı geçen kişilerin adresleri tapu müdürlükleri, vergi daireleri veya ilçe nüfus müdürlüklerinden istenerek veya ayrıca dış arama yaptırılmak suretiyle tespit edilir ve belgelendirilir. Tapu dairelerinde tapu ve kadastro kaydı bulunmaması durumunda, sorumlu merci, kamulaştırma alanında köy/mahalle muhtarı ile birlikte arazi etüdü yapmak üzere Kamulaştırma Kanunu'nun 9. maddesine göre (iki asil ve iki yedek üyeden oluşan) dört uzmanın görevlendirilmesi için mahalli idare amirine başvurur. Öte yandan, tazminat hakkı olmayan arazi kullanıcıları kamulaştırmaya ilişkin Türk yasal çerçevesine göre belgelenmemektedir.

4.2.1.4. Kamu Yararı Kararının Duyurulması

Kamulaştırma Kanunu'nun 25. maddesine göre, kamu yararı kararı, köy/mahalle muhtarlığında 15 gün süreyle aleni hale getirilmekte ve ardından "kesme tarihi" olarak kabul edilmektedir. Kamulaştırılacak taşınmazlar üzerinde yukarıda belirtilen 15 gün sonundan itibaren yapılan dikilen ağaç ve sabit tesislerin değerleri, kamulaştırma tazminatının belirlenmesinde dikkate alınmaz. Bu, "kesme tarihi" olarak kabul edilebilir. Bu sınırlamanın süresi, söz konusu ilan tarihinden itibaren 5 yıldır.

Bu maddeye göre malik için hakların kullanılması ve borçların ifası bakımından kamulaştırma süreci 10 uncu madde uyarınca mahkemece yapılacak bildirimle başlar. Ayrıca mülkün mülkiyeti mahkemenin tescil kararı ile idareye geçer.

4.2.1.5. Kamulaştırma Kararı

Proje bölgesinde gerekli olan taşınmazların kamulaştırma önceliği doğrultusunda yeterli parasal tahsis kapsamında belirlenen alanlar için kamulaştırmadan sorumlu kuruluş (KGM) tarafından aşama aşama "kamulaştırma kararı" alınır ve yerel Tapu ve Kadastro Müdürlüğüne kamulaştırılacak taşınmazın siciline şerh koyma talebinde bulunulur. Tapu sicil kayıtları kamu sicili (alenilik ilkesi) olarak dikkate alınır. Bu nedenle, ek bir kamu duyurusuna gerek yoktur. 6 ay içinde kamulaştırmanın uygulanmaması durumunda söz konusu şerh re'sen kaldırılır.

4.2.1.6. Değer Biçme Komisyonunun Kurulması

Kamulaştırma Kanunu'nun 8. maddesine göre sorumlu kurum, kamulaştırılacak varlık ve kaynakların değerlerini belirlemek için kendi bünyesinde bir (veya birden fazla) Değer Biçme Komisyonu kurar. Bu komisyon en az üç uzmandan oluşur. Bu kuruluş aşamasından sonra değer biçme komisyonu kamulaştırılacak varlık ve kaynakların birim ve tavan değerlerini belirler.

Bu komisyon, Kamulaştırma Kanunu'nun 8. ve 11. maddelerini dikkate alır. Komisyon ise ilgili uzman kişi, kurum ve kuruluşlardan raporları talep eder/alır. Ayrıca ihtiyaç halinde komisyon ticaret ve sanayi odaları ile yerel gayrimenkul alım satım ofislerinden alınan bilgilerden yararlanır. Komisyonun etkilenen toplulukların temsilcilerinden oluşması zorunlu değildir.

Ayrıca, asliye hukuk mahkemesi tarafından belirlenen bilirkişi komisyonu, Kamulaştırma Kanunu'nun 11. maddesinde belirtilen aşağıdaki kriterleri dikkate alarak Türkiye Sermaye Piyasası Kurulu tarafından onaylanan değer biçme standartlarına uygun rapor hazırlar:

- Taşınmaz mal/varlık veya kaynağın doğası ve niteliği
- Taşınmaz mal veya kaynağın büyüklüğü
- Taşınmaz mal veya kaynağın değerini etkileyebilecek tüm özellik ve unsurlar ile her bir unsurun ayrı ayrı değeri
- Varsa vergi iadesi (beyanı)
- Kamulaştırma tarihinde resmi makamlarca yapılan değer biçmeler
- Arsa için, taşınmazın veya kaynağın o mahalde ve aynı şartlarda ve orijinal haliyle kullanılması kaydıyla, bir taşınmaz veya bir kaynaktan elde edilecek net gelir

g) Konut parselleri için, kamulaştırma tarihinden önce özel bir amaç olmaksızın satılan emsal konut parsellerinin satış değerleri

h) Binalar için, resmi birim fiyatları (Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından yayınlanan) inşaat (yapı) maliyet hesaplamaları ve aşınma ve yıpranma için amortisman

i) Her bir önlemin etkisinin açıklanması koşuluyla, mülkün veya kaynağın değerini etkileyebilecek diğer objektif ölçümler.

Yukarıda bahsedildiği gibi, Mahkeme Bilirkişileri, kriterlerde yer alan tüm bu unsurların cevaplarını içeren hazırlanmış bir değerlendirme raporuna dayanarak mülkün değerini tahmin eder. İrtifak hakkı söz konusu olduğunda, taşınmazın değerindeki azalmanın veya kaynağının gerekçesi ile birlikte ayrıntılı olarak açıklanması gerekir ve bu durum irtifak/irtifak tazminatı olarak kabul edilebilir. Kanun koyucular tarafından özellikle belirtilmemekle birlikte, esasen maliklerin gerçek bedellerinin ödenmesine ilişkin Anayasal güvenceyi korumak amacıyla, Yargıtay kararları neticesinde değer biçme sürecinde kullanılan maddi kriterlere ilişkin kamulaştırılan varlıkların değerini (yani piyasa değerini) koruma altına almak için bir tür içtihat ortaya çıkmıştır. Mahkemelerin bu maddi kriterleri göz önünde bulundurmaları gerekmektedir, dolayısıyla mahkeme bilirkişilerini de buna göre hareket etmeye teşvik etmektedir. Arazi bileşenleri olarak yapılar ve bitki örtüsü, kamulaştırılan varlığın değeri üzerinde önemli bir etkiye sahiptir. Bu nedenle, bu bileşenlerin (içtihat hukukuna dayalı olarak) değerlerinin biçilmesi işini belirli özel yönetmelikler yönetir.

Kamulaştırmada Hak Sahipliliği

4650 sayılı Kanunla değişik 2942 sayılı Kamulaştırma Kanununa göre özel kanuni (tapu ile) ve örfi arazi sahipleri nakdi tazminat alma hakkına sahiptir. Tazminat ayrıca değer biçme sürecinde ağaçları ve duran bitkileri, sulama yapılarını, duvarları ve çitleri de dikkate alır.

Başka bir yerde oturan malik: Asliye hukuk mahkemesi, söz konusu taşınmazın bulunduğu yerde yayınlanan mahalli bir gazetede yayınlanması şartıyla yerel gazetelerden birinde ve Türkiye genelinde yayınlanan gazetelerden birinde en az bir kez kamulaştırmanın ve ilgili belgelerin özetini ilân eder.

Doğal olarak, kamulaştırmadan sorumlu kuruluş (KGM) tarafından kendilerine ulaşılamadığı için başka yerde oturan mal sahipleri katılmamaktadır. Bunların dava dosyaları Asliye Hukuk Mahkemesi'ne götürülür. Kanunun 10 uncu maddesine göre, Asliye Hukuk Mahkemesi tarafından taşınmazın tazminatının belirlenmesini takiben, taşınmazın kamulaştırma tazminatı bankaya yatırılır. Başka yerde oturan mal sahibi kamulaştırmadan haberdar olduğunda ilgili yetkili mercilere başvurarak bankadan tazminatını alır.

Hak sahibinin belirlenememesi durumunda, Asliye Hukuk Mahkemesi tazminatı belirler ve kamulaştırma tazminatının mal sahibinin menfaati için üç aylık vadeli bir hesaba yatırılması için gerekli tedbirleri alır.

Mülkiyet uyuşmazlığı da başka bir durumdur ve "başka yerde oturan mâlik" davasına benzemez. Bu durumda başka bir mahkemede mülkiyet uyuşmazlığı davası açılır. Böylece, mülkiyet davası başka bir mahkemede sürdüğü için söz konusu arazinin gerçek sahibi belli değildir. Bu durumda, Asliye Hukuk Mahkemesi tazminatı tespit eder ve kamulaştırma tazminatını üç aylık vadeli bir hesaba yatırarak ileride netleşecek olan hak sahibine tazminat ödenmesine karar verir.

Başkası adına tescil edilmiş veya maliki bulunmayan ve/veya mutata maliki tarafından iktisap edilmeyen arazilerin kamulaştırılması sırasında, Kanununun 11. Maddesi kapsamında biçilen değere göre bina inşaat malzemelerinin asgari bedeli ve ağaçların tazminat tutarı mutata malike ödenir. Bu konu 26 Mayıs 2004 tarihinde Kamulaştırma Kanunu'nun 19. maddesinin sonuna eklenmiştir. Bu madde, gayri resmi arazi kullanıcılarının inşaat malzemeleri ve varsa dikili ağaçlar için ilgili kanuni hak sahibinden ve/veya yetkili merciden alınan muvafakat yazısı ile tazminat alabileceğini ifade etmektedir.

Zirai alan için değer biçme yöntemi aşağıdaki şekilde ifade edilebilir:

Kamulaştırma Kanunu'nun 11. maddesine göre tarım arazileri “**net gelir yaklaşımı**” ile değerlendirilmektedir. Net gelir, koşullara (ürün cinsi, işaretli yerlere uzaklığı, yerel rotasyon sistemi, iklim-mikro iklim, toprak yapısı, topografya ve sulama yapıları vb.) ve arazi ve kaynakların konumuna göre, bu arazinin (kamulaştırmaya konu olan) hiç bir değişiklik olmadan (olduğu gibi) kullanılması durumunda muhtemel olarak getireceği gelir olarak tanımlanabilir.

Değer Biçme Komisyonu başlangıçta o bölgedeki tarım arazilerinden elde edilen yıllık ortalama net geliri (**R**) ürün deseni, üretim rotasyonu sistemi, o bölgedeki üretim tekniklerini dikkate alarak belirler. Daha sonra kamulaştırma bölgesinde (Kamulaştırma Kanunu'nun 8. maddesinde açıklandığı üzere) ilgili inceleme ve araştırmalar bu komisyon tarafından yapılır. Bu adımların ardından proje bölgesindeki arsa sahipleri arasındaki tapu devirlerinin (satış/alım) pazar araştırmaları ve incelemeleri ile benzer arazilerin fiili satış ve alış fiyatları belirlenir. Bu şekilde arazinin yıllık ortalama net geliri ile bu tarım arazisinin ortalama piyasa satış ve alış fiyatı arasındaki oran olan kapitalizasyon oranı (**f**) belirlenir. Öte yandan, kapitalizasyon oranı aşağıdaki formülde (**f**) olarak da tanımlanabilir. Güvenilir ve doğru kapitalizasyon oranının belirlenmesi için bölgede geniş çapta arazilerin satış fiyatlarının ve net gelirlerinin (kiralara) bilinmesi gerekir.

Sonunda, net gelir kapitalizasyon oranına bölünür. Diğer bir deyişle, komisyon tarafından tarım arazilerinin değerlendirilmesi için kullanılan formül $D=R/f$ dir, formüldeki kısaltmalar şunlardır:

D= Değer (sonuç olarak belirlenen kamulaştırma tazminatı).

R= Net gelir (araziden elde edilen brüt ortalama gelir eksi mahsul deseni ve rotasyon sistemine ve diğer koşullara göre bulunan üretim maliyetleri)

f= kapitalizasyon oranı, tarım arazisine yatırılan sermayenin kullanım hakkı (bu oranın bulunması için bu konuda geniş deneyime sahip ilgili uzmanların detaylı çalışmaları gerekmektedir).

Yukarıda bahsedilen “net gelir yaklaşımı”nın ayrıntıları aşağıdaki adımları içerir:

Veri Toplama:

Değer Biçme Komisyonu kamulaştırma alanında arazi araştırmaları yapar ve toprak yapısı, arazinin konumu, ulaşım yolları, ortak mülklere erişim, yerel iklim, mikro iklim, bölgedeki ürün rotasyon sistemi, pazar yerlerine uzaklık, ekim kolaylığı, bölgedeki ürün desenleri, ikinci ürün üretimi, arazinin topografyası, sulama ve sulama yapıları, arazi kabiliyeti ve diğer koşullar gibi kamulaştırma değerini etkileyen arazi veya kaynak özelliklerini belirler. Ayrıca Komisyon, bölgedeki Toprak Ürünleri Dairesi Müdürlüğü, Ziraat Odası, Tarım ve Orman Bakanlığı yerel müdürlükleri gibi yerel ilgili kuruluşlardan da

arazinin dekar (0,1 hektar) verim ve üretim kapasitesi, üretim maliyetleri ve diğer ilgili birim fiyatların maliyetleri ve değer biçme için gerekli teknik veriler hakkında yazılı bilgi talep eder.

Net Gelir:

Net geliri belirlemek için, bulunduğu arazide mevcut olan ve kamulaştırma değer biçimine tabi olan tarımsal üretim sistemine göre (rotasyon ve varsa ikinci ürün dikkate alınarak) ürün verimi ile o yılın ürün birim fiyatı çarpılarak brüt üretim oranı bulunur. Daha sonra o ürün için yapılan tüm giderler (%10 bilinmeyen giderler + %3 yönetim payı + tarımsal sermaye faizi gibi yıllık işletme giderleri) yukarıda belirtilen brüt üretim değerinden düşülerek toplam net gelire ulaşılır. Hesaplanan toplam net gelir, yıllık ortalama net geliri bulmak için tarımsal üretim sistemindeki ürün sayısına bölünür. İkinci bir ürün varsa, söz konusu birim alandan elde edilen net gelire bu ürünün net geliri eklenir. Kamulaştırılan arazinin çıplak değeri, net gelirin aktifleştirilmesiyle (toplam net gelirin aktifleştirme faiz oranına bölünmesiyle) bulunur.

Ayrıca yapıların, duvarların, çitlerin, kuyuların, ağaçların ve diğer varlıkların ayrılmaz parçaları tek tek değerlendirilerek hesaplanan çıplak arsa değerine eklenir.

Meyve Bahçelerine Değer Biçilmesi:

Bağ ve diğer meyve ağaçlarının değerlerinin hesaplanmasında yukarıda belirtilen gelir yaklaşımı kullanılabilir. Kapalı bir meyve bahçesine değer biçilmesi sırasında (arazi tamamen meyve ağaçları, bağ, zeytin ağaçları vb. ile dolu ise), bilanço farkları⁷ (değişim bilançoları) kullanılarak bulunan çıplak arazi değeri üzerine ağaçların değerleri toplanarak kamulaştırma değeri (tazminat) bulunur. Çıplak arazi değeri hesaplandıktan sonra, belirli bir (istenen) yıl için meyve bahçesinin değerini bulmak için “geçmiş değerler formülü” veya “gelecekteki değerler formülü” kullanılır. Öte yandan, dikim/fidanlık dönemindeki meyve bahçeleri için maliyet yaklaşımı kullanılabilir. Bu yaklaşımın uygulanması, yıllık harcamaların ve rant değerlerinin (çıplak arazi için) hesaplanmasını gerektirir. Daha sonra değerleri değer biçme tarihine getiren reel faiz oranı kullanılarak kamulaştırma değeri bulunur.

Yapıların / Binaların, ev yapılacak parsellerin değerlerinin biçilmesi:

Maliyet yaklaşımı: Kamulaştırma Kanunu'nun 11. Maddesi yapıların/binaların değerlerinin biçilmesinde resmi birim fiyatları ile yapım maliyeti hesapları ve amortismanlarının dikkate alındığını belirtmektedir. Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı tarafından her yıl “Mimarlık ve Mühendislik İşlerinde Maliyetlerin Hesaplanmasında Kullanılan Binaların Ortalama Birim Maliyetleri” konulu tebliğ yayınlanmaktadır. Komisyon değerlendirme yaparken bu tebliği ve amortismanı dikkate alır.

Binanın / yapının durumu, herhangi bir bakım ve onarım yapıp yapılmadığı dikkate alınarak dikkate alınır.

Konut yapılarının sahipleri de tıpkı arsa sahipleri gibi Kamulaştırma Kanunu kapsamında nakdi tazminat alma hakkına sahiptir. Bu yöntem aynı zamanda inşaat aşamasında tamamlanmamış binaların/yapıların değerlerinin biçilmesi ve istenmeyen geri ödemelerin, yani fiili kamulaştırma alanı dışındaki mülkte öngörülemeyen hasarların değerlendirilmesi için de kullanılabilir.

Bu yaklaşım, bina maliyeti artı arsanın (ev arsası) değerini dikkate alır.

7 Her yılın değeri (üretim değerleri eksi giderler) meyve bahçesinin ekonomik ömrünün sonuna kadar (meyve ekimi) toplanır, daha sonra dönemsel sabit gelirlerin kapitalizasyonuna ilişkin formül ile çıplak arazi değeri bulunur.

Arazilerin (konut-parcel) kamulaştırma tazminat tutarları emsal değerlendirmesi ile belirlenir. Emsal değerlendirmesi yapılırken emsal parsellerin alış ve satış fiyatları dikkate alınır.

4.2.1.7. Müzakere komisyonu

Müzakere komisyonu, mülk sahipleriyle uzlaşmaya varmak için arazi ediniminden sorumlu kurum tarafından dahili olarak kurulur. Her müzakere komisyonu en az üç üyeden oluşur. Birden fazla komisyon kurulabilir.

Komisyon, bu değer biçme komisyonu tarafından daha önce tahmin edilen varlığın değerini bildirmeden her mülk sahibine resmi bir davet mektubu gönderir. Kamulaştırma bedeli üzerinde uzlaşmaya varılırsa, sözleşme tutanağı iki tarafça imzalanır ve **45 gün** içinde ödeme (tazminat) yapılır.

Müzakere sırasında anlaşmaya varılamaması durumunda, iki tarafça anlaşmazlık tutanağı imzalanır ve sorumlu kurum (KGM) konuyu **Asliye Hukuk Mahkemesi'**ne götürür. Yargı süreci sonunda mahkeme nihai kararı verir ve ödeme **15 gün** içinde yapılır. Mahkeme sürecinin masrafları sorumlu kurum/KGM tarafından karşılanır.

4.2.1.8. Artık parçaların kamulaştırılması

Kamulaştırma Kanunu'nun 12. maddesine göre, Kamulaştırma nedeniyle artık kısmın değerinde bir değişiklik olmadığı durumlarda, kamulaştırılan kısmın değeri, Kamulaştırma Kanununun 11. maddesine göre taşınmazın tamamının toplam kamulaştırma değeri oranında belirlenir.

Kamulaştırma nedeniyle artık kısmın değerinde bir azalma meydana gelirse, bu kayıp komisyon tarafından tahmin edilir ve kamulaştırılan kısmın kamulaştırma bedeline eklenir.

Kamulaştırma sonucunda artık kısım değerinde bir artış meydana gelirse, bu artış da komisyon tarafından tahmin edilerek kamulaştırılan kısım değerinden mahsup edilir.

Yukarıda belirtilen azalan ve artırılan miktarlar, Kamulaştırma Kanunu'nun 11. maddesindeki değer biçme kriterlerine göre belirlenir.

Kamulaştırmadan sonra kamulaştırılan mülkün artık kısmının inşaat mevzuatına göre kullanıma uygun kalması halinde, zarar gören bina, çevre duvar, kanalizasyon, su, elektrik ve gaz hatlarının eski haline getirilmesine ilişkin gider ve masraflar komisyonun değerlendirmesi sonucunda belirlenir ve kamulaştırma bedeline eklenir.

Bir arazi kısmen kamulaştırılmışsa, mülkün artık kısmının artık sahibinin kullanımına uygun olmaması durumunda ve kamulaştırma kararına mahkemelerde itiraz edilmemek kaydıyla, malik kamulaştırma kararının tebliğ tarihini izleyen 30 gün içinde yetkili makama yazılı olarak başvurabilir. Artık kısım da zorunlu olarak kamulaştırılır.

Bu noktalar özellikle çizgisel projeler için daha önemlidir.

4.2.1.9. Acil kamulaştırma

Kamulaştırma Kanununun 27. maddesinde, Milli Savunma Zorunlulukları Kanunu'nun (Sayı: 3634) uygulanması kapsamında Cumhurbaşkanı'nın milli savunmanın aciliyetine veya ihtiyacına ilişkin karar aldığı durumlarda taşınmazların kamulaştırılmasına yönelik olarak veya özel kanunların öngördüğü acil durumlarda, değer biçme dışındaki işlemlerin daha sonra tamamlanması şartıyla kamulaştırmaya konu taşınmazlara ilgili idarece el konulabilir. Bu süreçte, ilgili idarenin talebini müteakip, taşınmaza ilişkin tazminat tutarı, Kamulaştırma Kanunu'nun 10. ve 15. maddelerine göre görevlendirilen bilirkişiler aracılığıyla 7 gün içinde mahkemece takdir olunur. Haciz ancak 10. madde uyarınca yapılacak daveti takiben yapılacak ve meblağ ilanda belirtilen bankaya yatırılacaktır. Mahkemece taşınmazlara el konulmasına ilişkin karar tapu müdürlüğüne bildirilir. Daha sonra taşınmazın başkasına devredilemeyeceği, devredilemeyeceği ve devredilemeyeceği tapu kütüğüne şerh edilir. El koyma kararının ardından taşınmazlar Kanununun 20. maddesine göre tahliye edilir.

Aydın-Denizli Otoyolu Projesi kapsamında **Kamulaştırma Kanunu'nun 27. maddesi uyarınca acil kamulaştırma** uygulanmıştır. Bu kapsamda, Cumhurbaşkanlığı tarafından 23 Eylül 2020 tarihinde 2973 sayılı karar ile taşınmazların acilen kamulaştırılmasına ilişkin Acil Kamulaştırma Kararı alınmıştır.

KGM broşüründe de belirtildiği gibi haciz için verilen miktar gerçek kamulaştırma bedeli değildir. Kamulaştırma bedeli (tazminat), Kamulaştırma Kanunu'nun 10. maddesine göre davanın sonuçlanmasıyla kesinleşir.

4.2.1.10. Arazi Edinimi / Tahsisi

Herhangi bir kamu kuruluşuna ait taşınmazın tahsisi 5018 sayılı Kanuna göre bedelsiz olarak mümkündür. Bu Kanununun 47. maddesi ve Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığınca çıkarılan yönetmelik bu uygulamaya ilişkin usulleri açıklamaktadır.

4.2.1.11. Bir Taşınmaz Malın Kamu Teşebbüsleri ile Kanuni Organlar Arasında Devri

Kamulaştırma Kanunu'nun 30. maddesine göre, kamu kurum/kuruluşları ile tüzel kişilerin/kamu tüzel kişilerinin sahip olduğu taşınmazlar, kaynaklar ve irtifaklar başka bir kamu kurumu ve kamu tüzel kişiliği tarafından kamulaştırılmaz.

Tazminat miktarı Kamulaştırma Kanunu'nun 8. maddesine göre projeleri için taşınmaz mal, kaynak veya irtifaklara ihtiyaç duyan makam tarafından belirlenir. Daha sonra bu makam Kanununun 30. maddesine göre belirlenen kamulaştırma bedeli üzerinden ödenecek tutarı belirten resmi bir dilekçe ile mal sahibi makama başvurur. Mal sahibi makamın taşınmazın devrine muvafakat vermemesi ve bu başvuruya altmış gün içinde cevap vermemesi halinde, talepte bulunan idarenin başvurusu üzerine Danıştay'ın ilgili idari dairesinin değerlendirmesi ile bu uyuşmazlık iki ay içinde çözülür.

4.2.1.12. Türk Yeniden İskan Kanunu'na Göre Yeniden İskan Süreci

Türkiye'de hükümetin yeniden yerleşim faaliyetleri 5543 sayılı İskan Kanunu ve onun yönetmelikleri ile düzenlenmektedir. Yeniden İskan Yasası proje bölgesindeki ilgili devlet kurumlarına başvuran ve devlet eliyle yeniden yerleşim talebinde bulunan projeden etkilenen ailelerle ilgilidir. Kanun, göçebe ailelerin yanı sıra diğer ülkelerden gelen göçmen ailelerin yeniden iskan işlemlerini de kapsamaktadır.

Hak sahibi ailelere devlet tarafından yeniden iskan yardımı sağlanırken, proje alanında taşınmazları olan tüm bireylere kamulaştırma tazminatı ödemesi yapılmaktadır. Etkilenen ailelerin tercihleri ve talepleri doğrultusunda üç tür yeniden iskan sağlanabilir. Hak kazanma kriterleri ve diğer operasyonel hususlar Yeniden İskan Yasası Uygulama Yönetmelikleri ile tanımlanmıştır. Yeniden iskan talebinde bulunan PEK'lerin projeden etkilenen bölgede ikamet ediyor olmaları (kamulaştırılacak herhangi bir varlıkları yoksa, en az üç yıldır orada yaşıyor olmaları) ve kamulaştırma tazminatlarından (onlar tarafından alınan veya alınacak olan) brüt asgari ücretin 60 katını yatırmayı taahhüt etmeleri ve bir aile olarak görülmeleri gerekmektedir. Diğer koşullar Kanunun Uygulama Yönetmeliği'nde ayrıntılı olarak belirtilmiştir.

4.2.1.13. Tarımsal Yeniden İskan

Tarımsal yeniden iskan bir aileye aşağıdakiler sağlanarak gerçekleştirilir; özel yeniden iskan projesinde öngörülen miktarda tarım arazisi, konut, yönetim binası, hayvanlar (gelir elde etmek için), tarımsal alet ve cihazlar, tezgah ve kredilerden bir veya daha fazlası.

Tarım Dışı Yeniden İskan: Bu tür bir yeniden iskan bir aileye aşağıdakilerin sağlanması yoluyla gerçekleştirilir: özel yeniden iskan projesinde sağlanan miktarda arsa, ev, cihazlar, aletler, tezgah ve bir veya daha fazla kredi.

Fiziki İskan: Bu tür yeniden yerleşim, bir köy merkezinin uygun olmaması nedeniyle dağınık yerleşim nedeniyle köylerin veya afetler sonucu parçalanmış köylerin yeniden inşası (taşınması) veya toplulaştırılması amacıyla, köy geliştirme alanlarından ihtiyaç sahiplerine arsa (ev arsası) satıldıktan sonra Bakanlık (ÇŞB) tarafından belirlenen kredi tutarı dahilinde bir aileye inşaat kredisi desteği sağlanarak uygulanmaktadır.

İskan Kanunu'nun 12. Maddesi taşınmaz malları kamulaştırılan kişilerin/ailelerin yeniden iskanına atıfta bulunmakta ve devlet eliyle yeniden yerleşim için uygunluk kriterlerini aşağıdaki şekilde belirlemektedir:

1. Kamu kurumları tarafından yapılacak/inşa edilecek olan ülke ekonomisine ve savunmaya ilişkin baraj, barajın bitişiğindeki alan, koruma altındaki alan, havaalanı, karayolu, demiryolu, fabrika ve diğer tesislerin inşaatı amacıyla ve tarihi ve doğal değerleri koruyan kuruluşlar ve özel kanunların uygulanması nedeniyle;

a) Taşınmazlarının kısmen veya tamamen kamulaştırılması sonucu yerlerini/yerlerini terk etmek zorunda kalan aileler.

b) Herhangi bir taşınmazı olmayan ancak yeniden yerleşim planlama çalışmalarının başlatıldığı takvim yılı başlangıcından önce kamulaştırma alanında en az üç yıl ikamet eden aileler, bu Kanun hükümlerine göre ÇŞB'den talep etmeleri halinde aşağıda belirtilen yerlere/lokasyonlara iskan edilecektir.

(2) Ancak, kamulaştırılacak taşınmaz malları olup da yeniden yerleşim planlama çalışmalarının başlama tarihinden önce yerlerini terk eden aileler iskan edilemez. Bu tarihten itibaren son üç yıl içinde, taşınmazlarını zorunlu bir duruma olmaksızın satan ve

aynı veya daha yüksek değerde taşınmaz satın almayan aileler, yerlerinden ayrılmasalar dahi iskan edilemez. Yukarıda belirtilen zorunlu durumlar yönetmelikle belirlenir.

(3) Kamulaştırma alanında ikamet eden ailelerden kamu kurum ve kuruluşları tarafından yapılan kamulaştırmadan etkilenenler, ilgili Valiliğin teklifi ve İçişleri Bakanlığının uygun görüşü alınmak şartıyla başka bir yere hükümet tarafından iskan edilmek istememeleri halinde yazılı başvuruları üzerine Bakanlık (ÇŞB) tarafından köy sınırları içinde gösterilen bir yere iskan edilebilirler.

(4) Bu madde kapsamına giren ve Hükümet tarafından iskan talep edilen ailelerden iskan ilanının bitiş tarihini takip eden doksan gün içinde başvuruda bulunmayan aileler ile

aldıkları veya alacakları kamulaştırma tazminatlarından ÇŞB tarafından belirlenen tutarı veya tam kamulaştırma tazminatını yatırmayı taahhüt etmeyen aileler ya da Mahkemece hükmedilen ek artış, kamulaştırma tazminatı tutarının (Bakanlıkça belirlenen) Bakanlık Merkez Hesap Birimi hesabındaki altında olması hâlinde, bu aileler iskan edilmez.

İskan Kanunu'nun 9. Maddesi yeniden iskan yardımını (ki uluslararası gerekliliklere benzerlik gösterir) şu şekilde açıklamaktadır:

(1) Millî güvenlik gerekçesi ile muhacir, göçebe, yerleri/yerleri kamulaştırılanlar ve yer değiştirmesine karar verilenler, aşağıdakiler sağlanmak suretiyle il, ilçe ve köylere borçlandırma/geri ödeme yolu ile iskân edilirler. bu Kanun hükümlerine göre ve ÇŞB tarafından hazırlanan plan ve özel projeye göre;

- a) İlk olarak, eve ve onun arsası (inşa etmek için).
- b) Esnaf, sanatkar ve tüccarlar için: Geçimlerini sağlayacak işyeri ve onun için arsa ve işletme kredisi.
- c) Çiftçiler için arazi, gerekli tarımsal girdiler, tarımsal yapılar veya yapı parselleri ile tarımsal yeniden iskan projesinde öngörülen (spesifik) aynı ve nakdi işletme ve ekipman kredileri.
- d) (ç) Hak sahibi ailelerin talebi halinde, ev, işyeri ve tarım arazisinin kendileri tarafından bulunması ve önerilerinin / başvurularının Bakanlık (ÇŞB) tarafından onaylanması şartıyla ailelere toplu veya bireysel olarak iskan kredisi verilebilir.

(2) Tarımsal yeniden iskan projelerinde (özel) sağlanan yıllık işletme ve teçhizat kredileri tarım arazilerinin devrini izleyen iki yıl içinde söz konusu kredileri talep etmeyen ailelere açılmaz.

(3) Bu Kanuna göre ülkeye girişi kabul edilen göçmenler için gümrükten muaf kullanılmış malları ile sınır kapılarından geçtikleri (girdikleri) tarih itibarıyla, ve arazileri (taşınmazları) kamulaştırılanlar ile milli güvenlik nedeniyle iskân edilenler ile göçebeler için iskan yerlerine nakledildikleri andan itibaren, ihtiyaç sahiplerine tıbbi yardım, barınma, yiyecek, yakacak ve giyecek yardımı (bir defaya mahsus olmak üzere) ve taşınmazları kamulaştırılanlara geçici yerleştirme için karşılıksız yardım sağlanır; bu destekler İskan Kanunu düzenlemelerinde belirtilen süre, miktar ve koşullara göre sağlanacaktır.

(4) Yukarıda adı geçen ailelerin yeniden iskan alanlarına (sahalarına) ulaşmaları (taşınmaları), Bakanlık (ÇŞB) tarafından özel olarak hazırlanacak "Ulaştırma (taşınma) Projesi"ne göre hükümet tarafından ücretsiz olarak sağlanacaktır. Uluslararası standartlar açısından bir diğer önemli nokta, arazi edinimi ve yeniden iskana ilişkin harcamaların aynı bütçe kalemi altında tahsis edilmesidir.

İskan Kanunu'nun 33. Maddesi yeniden iskan ödeneğinin kamulaştırmadan sorumlu kurumun bütçesine tahsis edileceğini açıklamaktadır.

Uluslararası standartlarla karşılaştırıldığında, Türkiye'deki yeniden iskan çerçevesindeki daha olumlu ve anlamlı yaklaşım, yeniden iskan uygulamasının hanedeki çekirdek aileleri ayrı ayrı dikkate almasıdır.

Aydın-Denizli Otoyolu güzergahı seçiminde karayolu tasarım kriterlerinin izin verdiği ölçüde fiziksel yer değiştirmeden kaçınıldığına dikkat edilmelidir. Mevcut tasarıma göre kamulaştırma koridoru içerisinde yer alan bina/yapıların yer aldığı potansiyel olarak sınırlı sayıda parsel için yürütülecek olan arazi edinim süreci kapsamında, ilgili mercilerin müzakere esasına dayalı olarak edinim sürecini hedeflemesi esastır. Bu nedenle, etkilenen ailelerin devlete başvurumamaları ve devlet eliyle yeniden yerleşim talep etmeleri beklenmektedir.

4.2.2. IFC Performans Standardı 5 & Ekvator Prensipleri IV

4.2.2.12. Ekvator Prensipleri

Ekvator Prensipleri (EP'ler), projelerdeki çevresel ve sosyal riskleri belirlemek, değerlendirmek ve yönetmek için finans kurumları tarafından benimsenen bir risk yönetimi çerçevesidir ve öncelikle sorumlu risk karar verme sürecini desteklemek için gerekli özen için minimum bir standart sağlamayı amaçlamaktadır. EP'ler küresel olarak tüm endüstri sektörleri için geçerlidir.

Büyük özel uluslararası bankaların çoğu (Ekvator Prensipleri Finansal Kurumları-EPFK'ler olarak adlandırılırlar), projelerin finanse edilmesini veya tavsiye edilmesini sağlamak için aşağıda özetlenen bu ilkeleri (Kasım 2019'da yayınlanan ve Ekim 2020'de yürürlüğe giren EP IV'e göre) sosyal olarak sorumlu olacak ve sağlam çevre yönetimi uygulamalarını yansıtabilecek şekilde geliştirmek üzere resmi olarak benimsemiştir.

Prensip 3: Uygulanabilir Çevresel ve Sosyal Standartlar

Değerlendirme süreci, ilk olarak, ilgili ev sahibi ülke yasalarına, yönetmeliklerine ve çevresel ve sosyal konulara ilişkin izinlere uyumu ele almalıdır.

İlke 3'e göre, IFC Performans Standartları EPFK için ilgili konularda geçerli standartlardır.

4.2.2.13. IFC Performans Standardı 5: Arazi Edinimi ve Gönülsüz Yeniden İskan

IFC 2012 yılında mevcut Çevresel ve Sosyal Sürdürülebilirlik Politikasını yayınlamıştır. Bu Politika çerçevesinde sosyal ve çevresel riskleri ve etkileri yönetmek ve üye ülkelerdeki finansmana uygun olan özel sektör finansmanında kalkınma fırsatlarını geliştirmek için kapsamlı bir Performans Standartları seti uygulamaktadır. Performans Standartları bunları geliştirmekte olan piyasalardaki projelere uygulamayı seçen diğer finansal kuruluşlar tarafından da uygulanabilir.

IFC PS5'in projeye ilgili olarak belirlenen hükümleri (**esas olarak alıntılanmış olan**) aşağıdaki gibi özetlenmiştir:

Yerinden olmaktan kaçınmanın mümkün olmadığı durumlarda, tazminat ve yeniden iskan planlamasında hem fiziksel yerinden etme hem de ekonomik yerinden edilme dikkate alınmalı ve fiziksel ve ekonomik yerinden edilme için tazminat (parasal veya aynı) sağlanmalıdır.

Belirlenen amaçlar şunlardır:

- Gönülsüz yeniden yerleşimi önlemek veya en azından en aza indirmek
- Arazi ediniminden veya etkilenen kişilerin arazi kullanımı üzerindeki kısıtlamalardan kaynaklanan olumsuz sosyal ve ekonomik etkilerin aşağıdakilerle azaltılması:

- varlıkların kaybı için yenileme maliyetinden tazminat sağlanması ve
- yeniden iskan faaliyetlerinin uygun bilgi ifşası, istişare ve etkilenenlerin bilgilendirilmiş katılımı ile uygulanmasının sağlanması ve
- yerinden edilmiş kişilerin geçim kaynaklarının ve yaşam standartlarının iyileştirilmesi veya en azından eski haline getirilmesi. Yerinden edilmiş kişilere ve topluluklara

varlıklarının kaybı için **tam yenileme maliyeti** ve yaşam standartlarını veya geçim kaynaklarını iyileştirmelerine veya en azından eski haline getirmelerine yardımcı olacak **diğer yardımlarla** tazminat teklif edilmesi. Yeniden iskanla ilgili karar alma süreçlerinde etkilenen kişi ve topluluklarla istişare edin ve bu kişilerin bilgilendirilmiş katılımını kolaylaştırılması. İstişare uygulama, izleme ve değerlendirme sırasında devam edecektir.

- Anlaşmazlıkları tarafsız bir şekilde çözmek için tasarlanmış bir başvuru mekanizması da dahil olmak üzere, yerinden edilmiş kişiler tarafından dile getirilen tazminat ve yer değiştirmeyle ilgili belirli endişeleri zamanında kabul etmek ve ele almak için PS1'e uygun olarak kurulacak bir Şikayet Mekanizması.

- Prosedürler, etkilenen kişilerin veya toplulukların haklarını belirlemeli ve bunların şeffaf, tutarlı ve adil bir şekilde sağlanmasını sağlamalıdır.

- Proje için arazi edinimi etkilenen kişilerin fiziksel olarak yerinden edilmiş olup olmadığına bakılmaksızın gelir veya geçim kaybına neden oluyorsa, müşteri aşağıdaki gereklilikleri karşılamalıdır:

i. Ekonomik olarak yerinden edilmiş kişilerin varlıklarını kaybetmeleri veya varlıklara erişimleri için tam yenileme maliyetiyle derhal tazmin edilmesi,

ii. Arazi ediniminin ticari yapıları etkilediği durumlarda, etkilenen işletme sahibine geçiş döneminde kaybedilen net gelir için başka bir yerde ticari faaliyetleri yeniden kurma maliyetinin ve tesis, makine veya diğer ekipmanın transfer ve yeniden kurulum maliyetlerinin tazmin edilmesi,

iii. Arazi dışındaki kayıp varlıklar (ekinler, sulama altyapısı ve arazide yapılan diğer iyileştirmeler gibi) için gayri resmi arazi talepleri olan ekonomik olarak yerinden edilmiş kişilerin tam yenileme maliyetiyle tazmin edilmesi; Müşterinin kesim tarihinden sonra proje alanı araziye tecavüz eden fırsatçı yerleşimcileri tazmin etmesi veya onlara yardım etmesi gerekmemektedir.

iv. Geçim kaynakları veya gelir seviyeleri olumsuz yönde etkilenen ekonomik olarak yerinden edilmiş kişilere gelir elde etme kapasitelerini, üretim seviyelerini ve yaşam standartlarını iyileştirmek veya en azından eski haline getirmek için ek hedefli yardım (örneğin, kredi olanakları, eğitim veya iş fırsatları) ve fırsatlar sağlayın.

• Gelir elde etme kapasitelerini, üretim düzeylerini ve yaşam standartlarını eski haline getirmek için gereken süreye ilişkin makul bir tahmine dayalı olarak, gerektiğinde ekonomik olarak yerinden edilmiş kişilere geçiş desteği sağlayın.

• İzleme sistemi kurun.

4.2.3. Türk Kanunları ve Uluslararası Gereklilikler Arasındaki Açıklıklar

Uluslararası Koşullar (PS5) ile Türk Kamulaştırma yasası arasındaki kilit noktaların bir karşılaştırması “Ek A”da verilmiştir; Türk Hukuku ile Uluslararası Gereklilikler Arasındaki Boşluklar” iki gruba ayrılabilir: Birinci grup, uluslararası gerekliliklere uygun olarak kamulaştırma sürecini yürütmek üzere gereken eylemleri kapsar. İkinci grup, ek hafifletme önlemlerini, Tüm PEK’lerin bu Proje için belirlenen temel ilkelere uygun olarak hak sahibi olmasını sağlamak için KGM tarafından sağlanan tazminata ek olarak FOIAS tarafından sağlanması gereken PTÖ’leri içerir.

PS5 ve Türk gereklilikleri arasındaki ana boşluklar aşağıda özetlenmiştir: Tablo 4.1 belirli boşlukları kapatmak için Proje uygulamasının işlemsel yönlerini, Tablo 4.2 ise kilit PTÖ’leri açıklamaktadır.

Tablo 4.1. Türk Kanunları ve Uluslararası Gereklilikler arasındaki açıklıkları kapatmak için eylemler.

Türk Kanunları ile Kapsanmayan Uluslararası Gereklilikler	Aradaki açıklıkları kapatmak için yapılan Aydın-Denizli Otoyol Projesi eylemleri	Bu Belgedeki İlgili Bölümler
Hem fiziksel hem de ekonomik yer değiştirme dikkate alınır	Türk Hukuku yalnızca kamulaştırılan varlık FOIAS için tazminatı kapsadığından, Uluslararası Gerekliliklerin tanımına göre tüm PEK’leri belirleme ve tazmin etme sorumluluğunu alır.	Bölüm 7
PS1/Ekvator Prensipleri IV-Prensip 6’ya göre Kurulacak Şikayet Mekanizması	FOIAS ÇSED Süreci sırasında bir Şikayet Mekanizması kurmuştur ve bu, yalnızca AETYY’den sorumlu personel ile AETYY Süreci için genişletilecektir.	Bölüm 10
Yeniden İskan Eylem Planı veya AETYY Planının Hazırlanması	Eldeki bu belge bu açıklığı ele almaktadır.	Eldeki AETYY ve gelmekte olan Alt Planlar
Arazi edinimi ve yeniden iskan planlama sürecinde önceden istişare ve katılım ve uygulama sırasında sürekli istişare ve izleme	PEK’lere ve gerekli etki azaltıcı önlemlere ilişkin ilk genel bakışı elde etmek için etkilenen yerleşim yerlerinde örnekleme ile hızlı bir SSA yürütülmüştür. AETYY’ın açıklanması sırasında istişare devam edecek ve tüm yeni ve ek sonuçlar, AETYY Uygulama Alt Planlarındaki Aşama 2’nin bir parçası olarak dahil edilecektir. PEK’lerle devam eden istişareler, Kamulaştırma Birimi tarafından sahada yürütülmektedir. Toplantılar PKP dikkate alınarak yeniden şekillendirilecek ve tüm toplantı kayıtları Halkla İlişkiler Birimi ve Kamulaştırma Birimi tarafından tutulacaktır. Eldeki bu belgede bir izleme programı özetlenmiştir.	Bölüm 7
Geçim kalıpları hakkında bilgi elde etmek için bir nüfus sayımı şeklinde bir sosyo-ekonomik temel gereklidir.	İlk genel değerlendirmeyi sağlamak için hızlı bir SSA yürütülmüştür ve bu AETYY’ın Aşama 2’de ortaya konulmasından sonra gerekli tüm temel verileri belirlemek için ayrıntılı bir nüfus sayımı başlayacaktır.	Bölüm 3 Bölüm 7
Kiracılar ve kapanış tarihinde arazi üzerinde yasal hakkı olmayanlar veya araziyi işgal edenler ve ekonomik olarak yerinden edilmiş kişiler (örneğin, kamulaştırma nedeniyle işlerini veya gelirlerini kaybedenler).	Bu PEK’ler 2. Aşama’daki nüfus sayımı ile belirlenmiştir ve Hak Sahipliği Matrisine göre yetkilendirilecektir.	Kısım 6.4 Bölüm 7

Tablo 4.2. Türk Kanunları ve Uluslararası Standartlar Arasındaki Açıklıkları Kapatmak için Gereken Temel PTÖ'ler

Türk Kanunları ile Kapsanmayan Uluslararası Gereklilikler	Açıklıkları Kapatmak için Aydın Denizli Otoyolu Projesi Temel PTÖ'leri
PEK'lere ve topluluklara varlık kaybı için tam ikame değerinde tazminat teklif edin	Konut Binaları: KGM değerlendirme komisyonu mal sahibine tazminat tutarını belirlerken bir konut mülkünün değerinden amortismanı düşer. Bu tazminat tutarı piyasa değerinin altındaysa, FOIAS işlem maliyeti, herhangi bir taşıma maliyeti dahil olmak üzere piyasa değeri ve tam ikame değeri arasındaki farkı karşılayacak ve gerekirse taşınma yardımı yoluyla yeni bir mülk bulmaya yardımcı olacaktır. Arazi ve Yapılar (örneğin, sulama sistemleri): KGM tarafından ödenen değer piyasa değerine dayanmaktadır. Ancak yeni arazi alımı için herhangi bir destek sağlanmamaktadır. FOIAS tapu alma ücretleri, emlak komisyoncusu (varsa) taşınma masrafları ve diğer ilgili yer değiştirme masrafları gibi ilave masrafları karşılayacaktır.
Gelir veya geçim kaybının geri kazanılması	FOIAS aşağıdakiler yoluyla geçim kaynaklarının geri kazanılmasını sağlayacaktır: Türk Hukuku kapsamında boşlukları kapatmak için PEK'e ek tazminat sağlanması; Türk Hukuku kapsamında hak sahibi olmayan PEK'lere tazminat sağlanması (bkz. Hak Sahipliği Matrisi); tüm işlem maliyetlerinin ödenmesi de dahil olmak üzere yeni arazi/mera bulmada yardım; PEK'in geçim kaynaklarının iyileştirilmesine yönelik kapasitesini artırmak için eğitim ve kapasite geliştirme önlemlerinin sağlanması; geçiş dönemlerini kapsayacak şekilde inşaat istihdamına öncelikli erişimin sağlanması;
Gayri resmi talepleri olan veya yerel kanun kapsamında değerlendirilmeyen ekonomik olarak yerinden edilmiş kişileri tazmin edin (kesme tarihinden sonra dikkate alınmayacaktır)	FOIAS Hak Sahipliği Matrisine göre projeye ilgili kayıplar için tazminat sağlayacak, PTÖ'lere hak sahipliği buna göre sağlanacaktır.
Yaşam standardını iyileştirmek veya en azından eski haline getirmek için ek hedefli yardım sağlayın	FOIAS profesyonel eğitim önlemleri, tarımsal yayılım eğitimi ve balık pazarlamasında yardım ve koçluk gibi PEK'lerin yaşam standardını iyileştirmek için özel PTÖ'ler geliştirmiştir. Bu önlemler, PEK'in işgücü piyasasında, tarımsal üretim bağlamında veya balık pazarlama bağlamında genel rekabet gücünü artıracaktır. FOIAS, teminat eksikliği nedeniyle krediye sınırlı erişimi azaltmak için krediye erişimde yardımcı olacaktır.
Etkiye açık hassas gruplara özel önem verilmesi	FOIAS özellikle ihtiyaçlarını karşılamak için potansiyel hassas grupları ve gelişmiş PTÖ'leri belirleyecektir.

Türk Hukukunun gerekliliklerinin geçim kaynaklarının restorasyonu konusunda etkilenen insanlar için Uluslararası Gerekliliklerden daha az elverişli olması durumunda daha katı gereklilikler geçerli olacaktır. Değerleme sürecinde belirlenen Uluslararası Gereklilikler ile karşılaştırıldığında tek temel sistematik boşluk amortismanın teklif edilen fiyattan düşülmesidir; bu, piyasa fiyatı ile KGM tazminatı arasında bir boşluk olması durumunda FOIAS tarafından karşılanacaktır. FOIAS arazi edinimi sürecinin belirli adımlarının KGM tarafından uygulanacağı durumlar da dahil olmak üzere, Uluslararası Gerekliliklere uygunluğun sağlanmasını sağlayacaktır. Uyum, etki azaltıcı önlemler (PTÖ'ler dahil) ve tüm etkilenen insan grupları göz önünde bulundurularak geniş bir hakların belirlenmesi yoluyla sağlanacaktır.

5. Aydın – Denizli Otoyol Projesinde Tazminat Yaklaşımı

5.2. Projenin Uygulanmasında Kilit Yaklaşımlar

ADOP'nde bu AETYYP'in uygulanması için FOIAS tarafından taahhüt edilen temel ilkeler şunlardır:

Uygulanabilir Gereksinimler:

- PEK'lerin tazminatları Türk Kamulaştırma Kanunu ve IFC PS5'e uygun olarak gerçekleştirilecektir,
- Türk mevzuatının PEK'ler için PS5 gerekliliklerinden daha az elverişli olduğu veya hiç uygulanmadığı durumlarda, PS5'ler geçerli olacaktır,
- FOIAS, arazi edinimi sürecinin ana adımlarının KGM tarafından uygulandığı durumlar da dahil olmak üzere, IFC PS5 ile uyumluluğa ulaşılmasını sağlayacaktır,
- Proje tasarımı yoluyla mümkün olan yerlerde yer değiştirme ve kamulaştırmanın en aza indirilmesi,
- Hem fiziksel hem de ekonomik yer değiştirmenin dikkate alınması,
- Geçim kaynaklarının restorasyonu: etkilenen geçim kaynakları ve hane yaşam koşulları en azından eski haline getirilecek veya tercihen iyileştirilecektir. Bu, esas olarak önerilen PTÖ'ler aracılığıyla sağlanacaktır.

Ek olarak, FOIAS aşağıdakileri taahhüt eder:

- PEK'lerle erken ve sürekli istişare, ve planlama ve uygulamaya katılım fırsatı,
- bilgilendirilmiş bir karar vermenin sağlanması için süreç boyunca tüm PEK'lere danışmanlık hizmetlerine erişim sağlanması,
- destek ve tazminat önlemlerinin sağlanması için hem mülk sahibi-kullanıcıların hem de kiracıların kayıplarının giderilmesi (bkz. Bölüm 6.3'teki hak sahipliği matrisi),
- gayri resmi arazi kullanıcıları ve varlık kullanıcıları için tazminat önlemlerinin sağlanması (bkz. Bölüm 6.3'teki hak sahipliği matrisi),
- mülk sahibi olmayanların tazminat haklarının, kesim tarihine kadar araziyi işgal eden veya kullanıcıları kapsayacak şekilde genişletilmesi; yerinden edilmiş kişilere, geçimlerini ve yaşam standartlarını yerinden edilmeden önceki seviyelere veya gerçek anlamda Proje başlangıcından önceki seviyelere geri getirmelerine yardımcı olmak için başka destekler sağlanması ve mümkün olduğunda bunların iyileştirilmesi,
- herkesin erişebileceği adil ve tarafsız bir şikayet sürecinin oluşturulması ve
- tatmin edici bir şekilde tamamlanmasını sağlamak için sürecin izlenmesi ve değerlendirilmesi.

AETYYÇ/P'de bu temel ilkeler gönülsüz arazi alımından ve diğer varlıkların kaybından etkilenen tüm kişiler ve işletmeler için geçerlidir ve aşağıdakilerle sonuçlanır:

- yer değiştirme veya barınak kaybı,
- varlıkların veya varlıklara erişimin kaybı,
- etkilenen kişilerin başka bir yere taşınmasının gerekip gerekmediğine bakılmaksızın gelir kaynaklarının veya geçim araçlarının kaybı ve
- yerinden edilmiş kişilerin geçim kaynakları üzerinde olumsuz etkilerle sonuçlanan yasal olarak belirlenmiş parklara ve korunan alanlara kısıtlı erişim.
- bu tür bir arazi alımıyla karşılaşılması durumunda adil irtifak hakkı.

Varlıkların kaldırılması, yer değiştirme veya erişimin kısıtlanması tazminat için gerekli önlemler kararlaştırılmadan ve Türk Hukuku uyarınca ve Uluslararası Gerekliliklere uygun olarak gerçekleşmeyecektir. Tedbirler yerinden edilme/fiziksel yeniden iskan öncesinde, sırasında veya sonrasında her türlü tazminat ve diğer yardımları içerecektir.

Hali hazırda devam eden kamulaştırma sürecine dahil olan veya Türk kamulaştırma mevzuatına göre (ve AETYY Planının uygulanmasından önce) KGM ile süreci kabul etmiş ve sonuçlandırmış olan tüm PEK'ler AETYYP Süreci'nde eşit olarak değerlendirilecektir. Bu, daha önce kamulaştırılan tüm PEK'ler için hiçbir dezavantajın oluşmamasını sağlamak için her bir özel durumun ele alınmasına izin verecektir.

şikâyet Mekanizması etkilenen taraflara Proje için kamulaştırma ve yeniden iskan süreciyle ilgili olabilecek kaygıları ve sorunları ücretsiz olarak ifade edebilecekleri bir mekanizma sağlar. Etkilenen taraflar nihai olarak Türk hukuku hükümlerine göre de mahkemelere başvuracaktır.

6. Azaltım Tedbirleri Üzerindeki Proje Etkileri (Hak Sahipliği Matrisi)

6.1. Genel

Bu Bölüm, yukarıda açıklanan PEK türlerini etkileyen kalıcı arazi alımı ve araziye erişim kaybı (kısıtlamalar dahil) nedeniyle Proje'nin temel etkilerini özetlemekte ve her bir etki türünü azaltmak için önerilen PTÖ'leri açıklamaktadır. Kısım 6.3'ün Bölüm'ün sonunda her şey birleştirilmiş bir Hak Sahipliği Matrisi içinde sunulmuştur.

Bireysel PEK'ler üzerindeki Proje etkilerinin büyüklüğü, daha sonra 2. Aşamada (AETYYP'in Uygulanması) yürütülen anketten sonra ayrıntılı olarak belirlenecektir.

Önerilen ek PTÖ'lerin tam olarak uygulanmasından sonra - PEK'lere yönelik artık etkilerin küçük ila ihmal edilebilir düzeyde olması beklenmektedir.

Çeşitli şekillerde etkilenen PEK'lerin sayısına ilişkin olarak bu belgede belirtilen tüm tahminlerin şu anda mevcut bilgi ve varsayımlara dayandığı vurgulanmaktadır; bu tahminler, AETYYP Aşama 2 uygulamasında gelecekteki nüfus sayımı/anket çalışmasının yürütülmesi sırasında aşamalı olarak güncellenecek ve iyileştirilecektir.

6.2. Proje Etkileri

6.2.1. Arazi Alımı Etkileri

Etki önemine ilişkin daha güvenilir bilgiler Alan Sosyal Araştırması ve Yol Gezisinden sonra elde edilmiştir.

Projenin arazi alımı nedeniyle arazi kullanımındaki değişiklik, mevcut arazi kullanım dokusunun mekansal ve işlevsel olarak kesintiye uğramasına neden olacaktır. Tarımsal kullanım ile ilgili olarak (buna genellikle tarım arazileri, zeytinlikler, üzüm bağları, meyve bahçeleri ve diğer alanlar dahildir) Otoyolun kapladığı alanda (ortalama 100 m'lik bir koridor) yaklaşık 1.653 ha yer kaplamaktadır ve Proje'nin kalıcı arazi alımından potansiyel olarak etkilenmektedir.

Zeytinlikler de dahil olmak üzere tarım arazilerinin arazi alımı, kendilerince ulaşılabilir olan üretken alanın ekonomik boyutunu azaltarak bireysel sahipleri ve kullanıcıları etkileyecektir. Proje güzergâhı altında kalan alanın %80'den fazlası sulanmayan, sulanan tarım arazileri, meyve bahçeleri ve zeytinlikler vb.'den oluşmaktadır.

Tarım arazilerinin kaybı, tipik olarak, büyüyen mahsul ve ağaçların kaybıyla birlikte gider. Azaltılmadığı takdirde, etkilenen hane için ekonomik kaynak olarak etkilenen arazinin büyüklüğüne ve önemine bağlı olarak, ilgili etkilerin küçük ve orta arasında değişmesi beklenmektedir. Proje nedeniyle arazi kaybının arazi kullanıcılarının geçim kaynaklarının genelini veya önemli bir kısmını tehlikeye atacağı durumlarda (ekonomik yer değiştirme) etkilerin büyük olacağı düşünülmelidir.

Not: Tarımsal/ekili araziler özel mülkiyet veya hazine arazisi olabilirken, otlaklar ya topluluk arazisi ya da resmi mera arazisi (Tarım ve Orman Bakanlığı idaresindeki mera arazisi) olarak kayıtlıdır veya hazine arazisidir. Özel mülk sahiplerine kayıtlı otlaklar çok nadirdir.

6.2.2. Yapılmış Binaların Kaybından Kaynaklanan Etkiler

Proje kamulaştırma alanı içinde toplam 3.648 parselde 7.739 malik bulunmaktadır. Bu 3.648 parsel üzerinde yaklaşık 390 parselde çeşitli taşınmaz türleri bulunmaktadır. Bu mülklerin yaklaşık 170'i konut amaçlıdır. 170 binanın 119'u birinci kısımda, 51'i ise ikinci kısımda yer almaktadır. Bu 170 konut toplam 125 parsel içerisinde yer almaktadır. Kamulaştırma alanındaki 3.239 parselden 125'inin konut parseli olduğu görülmektedir. Bu, proje alanı içinde şahıs mülkiyetindeki toplam parsel sayısının %3'üne karşılık gelmektedir. Ayrıca, ÇSED çalışmaları kapsamında sosyo-ekonomik temel çalışmalar olarak gerçekleştirilen "Anahtar Bilgilendirici" görüşmelerinde Proje alanındaki hanelerin ortalamasının yaklaşık 2,5 olduğu görülmüştür. Bu kapsamda yaklaşık 400 kişi konut binalarının kaybı nedeniyle projeden etkilenmekte ve fiziksel yer değiştirmeye maruz kalabilmektedir.

Aşağıdaki tablo, Proje kamulaştırma koridoru içindeki konut binalarını ve seraları göstermektedir.

Table 6.1. Proje Kamulaştırma Koridoru İçinde Kalan Konut Binaları ve Seralar

	Parsel Sayısı (konut binaları için)	Konut Binaları	Ticari Binalar (Seralar)
Kısım 1	82	119	10
Kısım 2	43	61	19
Toplam	125	170	29

6.2.3. İş Kaybı Etkisi

Tarım arazilerinin yanı sıra az sayıda ticari tesisin kamulaştırılmasının bir sonucu olarak istihdam üzerindeki potansiyel olumsuz etkilerin ortaya çıkması muhtemeldir. Tarımda mevsimlik işçiler ve etkilenen ticari binaların daimi çalışanları bu nedenle işlerini ve orada gelirlerini kaybedebilirler.

Ayrıca kamulaştırma alanı içerisinde yer alan ticari binalar da ekonomik faaliyetlerini kaybedecektir. Bu kapsamda kamulaştırma alanında 29 seranın kaldığı tespit edilmiştir (bkz. yukarıdaki Tablo 6.1). Bu sera parselleri kamulaştırma alanındaki şahıs parsellerinin sayısı ile karşılaştırıldığında %1'in altında bir oran ile karşılaşılmaktadır. Bu kapsamda kamulaştırma koridoru içerisinde yer alan sera alanlarının sayıca görece az olduğu görülmektedir. Ayrıca atölye ve meyve ticaret tesisleri de bu kamulaştırma alanı içindeki diğer ticari yapılardır. Bu kapsamda, projenin gerçekleşmesi nedeniyle en kötü senaryoda toplam 30 civarında işletme sahibi ekonomik yerinden edilme durumu ile karşı karşıya kalabilir.

Etkilenen işletmeler ve bu işletmelerin çalışanları üzerindeki ilgili sosyo-ekonomik etkiler, proje ve bölgelerde ortaya çıkan alternatif iş/istihdam fırsatları nedeniyle "orta" olarak derecelendirilmiştir.

6.2.4. Orman Kaynaklarının Kullanımına Yaklaşımdan Kaynaklanan Kayıplar

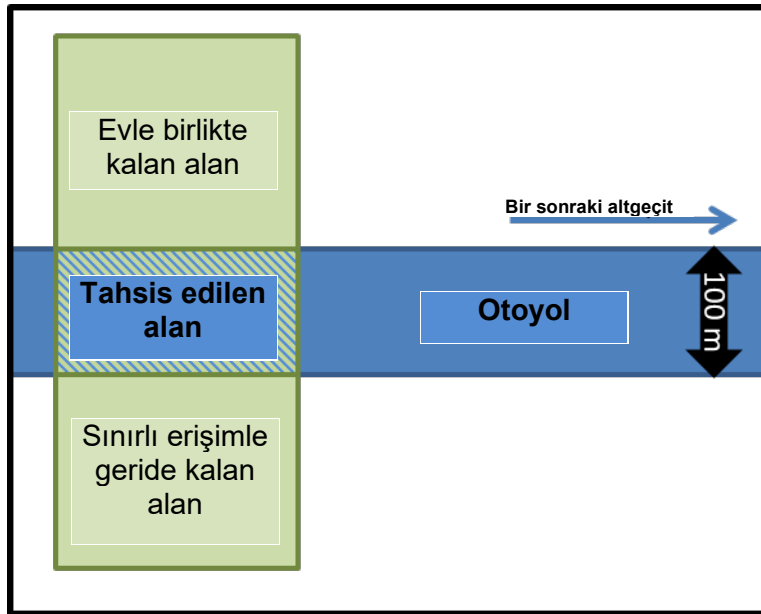
Proje güzergahı boyunca arazinin yaklaşık %4'ü orman olarak kullanılmaktadır. Etkilenen alanın büyüklüğüne bağlı olarak, sosyo-ekonomik mevcut durum çalışmaları sırasında hiçbir avlanma faaliyeti bildirilmediği için avlanma veya toplanma alanlarının kaybıyla ilgili etkiler önemsiz olarak değerlendirilmektedir. Orman kaynaklarına erişimin kaybedilmesine ilişkin Türk Hukuku kapsamında herhangi bir hak bulunmamaktadır.

6.2.5. Bölünme Sorunları

Otoyol, tarımsal ve muhtemelen diğer işletmelerin ayrılmasına ve parçalanmasına neden olacak ve sınırlı erişim yoluyla onları daha az etkili hale getirecektir.

6.2.6. Artık (Öksüz) Araziler için Provizyonlar

Konu için örnek olarak bir arazi parçasının Otoyol tarafından bölünmesi ve bu nedenle arazi / parsel sahibinin (veya kullanıcının) kalan arazisine erişmek için Otoyolu geçmesini gerektirmesi veya bir meyve bahçesinin veya zeytinliklerin işleme tesisinden potansiyel olarak ayrılmış olması verilebilir (bkz. Şekil 6.1). Sosyo-ekonomik mevcut durum çalışmaları sırasında gerçekleştirilen Kilit Bilgilendirici Görüşmelerinde bilgi verenler artık arazilere ilişkin endişelerini dile getirmiştir. Kaygılar, bağlantıların mekansal olarak kesintiye uğraması sonucu komşu köylerle olan ilişkilerin kaybindan değil, yalnızca tarım arazilerine erişimin değişmesi/erişimin kaybı ile ilgili olmuştur. Azaltılmazsa, erişim değişikliğiyle ilgili etkilerin "orta" olduğu kabul edilmektedir.

Şekil 6.1. Artık (öksüz) Arazi Genel Değerlendirmesi

Artık arazi etkilerinin en aza indirilmesi, Proje'nin uygun tasarımıyla ele alınacak ana konulardan biridir (örneğin, çok sayıda alt geçit; sağlam, yükseltilmiş seddeler yerine viyadüklerin kullanılması). Her durumda, Otoyolun üzerinden geçeceği tüm mevcut yollar, serbest geçişi sağlamak için alt geçitler veya diğer uygun tasarım çözümleri ile korunacaktır. FOIAS, PEK'ler tarafından talep edilmesi halinde ilave alt geçitlerin

kurulmasının düşünüleceğini doğrulamıştır. KGM talebi değerlendirecek ve onaylanması halinde FOIAS tasarımı buna göre uyarlayacaktır.

“Artık Arazi” terimi, Proje koridoru içinde yer almadığı için kamulaştırılmayacak ancak aynı parselin başka bir bölümünün kamulaştırılmasıyla veya birleştirildiği bitişik arsa veya projeye ilişkili kalıcı ayrılma ile, bir arazinin kamulaştırılması sonucu ekonomik olmayan hale getirilecek olan mülklerin (genellikle küçük) kısımlarını ifade eder.

Mevcut bilgi durumuna göre bu arazi parçalarının sayısı nispeten az olacaktır ve YİD sözleşmesi süresince bu arazinin bakımından FOIAS sorumlu olacaktır. Ancak, belirli durumlarda arazi değerli büyüklükte/yerdeyse, KGM araziye değer biçme için Hazine’ye devredilebilir ve Hazine daha sonra araziye satışa çıkarabilir (KGM'nin doğrudan arazi satmasına izin verilmemektedir). FOIAS söz konusu Artık Arazi'nin Otoyol mülkünün çit hattı içine alınacağını ve mülk yönetimi kapsamına dahil edileceğini teyit etmiştir.

6.3. Proje Tamamlayıcı Tedbirleri (PTÖ'ler)

AETYYP tamamen Türk Hukuku hükümlerinin yanı sıra Uluslararası Standartların, yani Projenin beklenen etkileri bağlamında IFC'nin PS5'inin gerekliliklerini karşılamak üzere tasarlanmıştır. Bu bağlamda, önerilen PTÖ'ler KGM tarafından sağlanan nakit tazminata ek olarak etkilenen nüfusa geniş bir yelpazede destek önlemleri sağlamaktadır.

Önerilen PTÖ'ler FOIAS tarafından tamamen desteklenmektedir ve Uluslararası Gerekliliklerde belirtildiği gibi hiçbir PEK'nin kamulaştırma sonrasında sıkıntı yaşamamasını sağlamak için Türk yasaları kapsamında sağlanan nakit tazminat ile geçim kaynağının restorasyonu ve tam ikame değeri arasındaki boşluğu kapatmayı amaçlamaktadır. Bu nedenle, genel amaç, etkilenen geçim kaynaklarının en azından Proje'den önceki seviyeye geri getirilmesini veya hatta etkilenen geçim kaynaklarının iyileştirilmesini ve etkilenen hassas grupların özel olarak dikkate alınmasını sağlamaktır.

Önerilen PTÖ'ler, tüm görüşülen kişilerden etki azaltma önlemleri önermeleri istendiği için, ÇSED ve AETYYP bağlamındaki istişarelerin sonuçları dikkate alınarak ve SSA'nın genel sonuçlarına atıfta bulunularak geliştirilmiştir.

Önerilen temel PTÖ'ler KGM tarafından ödenen tazminat ile tam ikame maliyeti arasındaki boşlukları şu yollarla kapatmak için geliştirilmiştir:

- KGM tazminat tutarının gerçek piyasa değerinden düşük olması durumunda değer biçme komisyonu tarafından dikkate alınmayan inşa edilmiş yapılar için amortisman tazmini,
- Herhangi bir ücret ve işlem maliyeti, emlak komisyoncusu (varsa) gibi yeni arazi/yapı satın alma maliyeti için ilave maliyetin ödenmesi. Fiziki, konut dışı yapılarla ilgili taşınır varlıkların yer değiştirme maliyetleri, etkilenen konut yapısından yeni konut yapısına geçiş için taşınma masrafları ve KGM tarafından halihazırda ödenmiş olan bazı toplanma/nakliye masrafları hariç diğer ilgili yeniden yerleştirme masrafları,
- Türk Hukuku kapsamında hak sahibi olmayan PEK'lere proje kaynaklı kayıplar için tazminat sağlanması: kayıt dışı arazi kullanıcıları, devlet mera kullanıcıları, organik üretim sertifikası sahipleri gibi.
- Geçim kaynaklarının restorasyonu dönemini kapsayacak şekilde alternatif gelir kaynaklarına erişimin sağlanması ve inşaat istihdamına öncelikli erişim sağlanması yoluyla yaşam standartlarının restorasyonunun desteklenmesi,
- İşgücü piyasasında daha fazla rekabet edebilirlik için özel olarak hazırlanmış mesleki eğitim önlemleri yoluyla alternatif gelir kaynaklarına erişimin geliştirilmesi,

piyasada gelişmiş üretkenlik/rekabetçilik için özel olarak hazırlanmış tarımsal yayılım hizmetleri. Balık avlarının daha iyi pazarlanması için yardım ve koçluk,

- Mesleki beceri eğitimine ek olarak gelir kaybı nedeniyle kalıcı işlerini kaybeden PEK'ler için bir defaya mahsus ödemeler, ve
- Proje sonucunda mülkleri için teminat olmaması nedeniyle kredi alamayan PEK'lere kredi erişiminin sağlanması.

Önerilen bu genel PTÖ'lerden tam olarak yararlanamayacak olan PEK'ler hassas kişiler olarak kabul edilir ve bu grupların ihtiyaçlarını karşılamak için özel olarak hazırlanmış PTÖ'ler önerilmiş ve geliştirilmiştir. Bunlar aşağıdakileri içerir:

- Kadınların aile reisi olduğu haneler ve düşük beceri düzeyine sahip kadın çalışanlar için: Daha iyi genel kişisel nitelik yoluyla alternatif gelir kaynaklarına erişimi iyileştirmek için özel kapasite geliştirme kurslarının sağlanması (yukarıda belirtilen mesleki beceriler ve/veya bir defaya mahsus eğitim önlemlerine ek olarak yapılan düzensiz ödemeler),
- Okuma yazma bilmeyen PEK'ler: Daha iyi kişisel nitelikler yoluyla alternatif gelir kaynaklarına erişimi iyileştirmek için okuryazarlık kursları ve kapasite geliştirme kurslarından oluşan bir kapasite geliştirme paketinin sağlanması,
- Kadın arazi sahipleri için: Tazminat hakkının tam olarak uygulanmasını sağlamak için danışmanlık hizmetine erişim sağlanması, kadınlar için özel hazırlanmış tarımsal yayılım eğitimi,
- Yoksul insanlar için: Daha iyi genel nitelikler yoluyla alternatif gelir kaynaklarına erişimi iyileştirmek için özel kapasite geliştirme kurslarının sağlanması (yukarıda belirtildiği gibi mesleki beceriler için eğitim önlemlerine ek olarak),
- Yaşlı insanlar için: yeni arazi veya yeni yapılar satın alma konusunda hedefli yardım (tamamlama maliyetlerinin ödenmesine ek olarak), yerel düzeyde yaşlılar için tesis ve hizmetlerin iyileştirilmesi (örneğin, toplantı tesisleri, hareketliliğin artırılmasına yönelik hizmetler), ve
- Özürlü, hasta veya sakat insanlar için: yeni arazi veya yeni yapıların satın alınmasında (tamamlama maliyetlerinin ödenmesine ek olarak), bu grubun özel ihtiyaçlarına göre yerel düzeyde altyapı ve hizmetlerin iyileştirilmesinde hedeflenen yardım.

6.4. Hak Sahipliği Matrisi

Aşağıda tablo olarak gösterilen Hak Sahipliliği (HSM) (i) KGM tarafından sağlanan tazminat ve (ii) FOIAS tarafından ek olarak sağlanması önerilen ek hafifletme önlemleri (PSM'ler) dahil olmak üzere tanımlanmış her bir PEK türü için önerilen tazminatı açıklamaktadır.

HSM sütunlarının başlıkları şu anlamlara gelir:

- **PEK'ler – Projeden Etkilenen Kişi(ler):** hak sahipliğinin kime verileceğini tanımlar,
- **Türk Hukukuna Göre Uygun:** PEK'in Türk Hukukuna göre tazmin edilemeyeceğini ifade eder.
- **Uygunluk Şartı:** hak kazanmak için yerine getirilmesi gereken koşulları açıklar. PEK, farklı uygunluk koşullarını karşılayabilir.
- **PTÖ:** uygun PEK'ler için önerilen ek tazminat önlemlerini açıklar.

Tablo 6.2. Aydın-Denizli Otoyol Projesi Hak Sahipliği Matrisi

PEK	Varlık Türü	Türk Hukukuna Göre Uygunluk	PTÖ'ler İçin Uygunluk Şartı	PTÖ *
Tapu Sahibi (özel malik, hissedar) ve Resmi Arazi Kullanıcısı/Mutad Malik (mal sahibi -zilyet)	Arazi ve ayrılmaz parçaları (ekinler, ağaçlar, diğer konut dışı yapılar)	EVET; Nakit tazminat	Yeni arazi satın alan PEK'lere maliyet kanıtı sunulmalıdır.	<ul style="list-style-type: none"> • Tapu alma ücretleri (%2.00). • Emlakçı komisyonu (varsa). • Oluşan herhangi bir işlem maliyeti • Kamulaştırma Kanunu kapsamında KGM tarafından halihazırda ödenmemişse, konut dışı yapının kaybıyla ilgili taşınır varlıkların taşınmasına ilişkin masraflar.
			Arazi alımının potansiyel bir geri dönüşü olmayan geçim kaybıyla sonuçlanması durumunda.	<ul style="list-style-type: none"> • ADOP'nin inşası sırasında istihdam için tercih edilen husus. • krediye erişimin kolaylaştırılması (= arazi kaybı nedeniyle kredi değerliliği kaybının azaltılması). • tarımsal yayılım eğitimine katılım (üretim verimliliğinin artırılması) ve veya • daha verimli hayvancılık için eğitimlere ve arıcılık, beceri kursları vb. gibi diğer eğitimlere katılım.
			PEK, arazi kaybı nedeniyle geçim kaynağını kaybeder ve bunun sonucunda geçimini yeniden sağlayabilmek için başka bir yere taşınmak zorunda kalır (arazi sahipleri, arazi kullanıcıları)	<ul style="list-style-type: none"> • PEK'e Taşınma Yardımı sağlanacaktır (Aşağıda PEK – Tapu Sahibi, Varlık türü – Konut Bina Kaybı başlığına bakınız)
Organik Üretim Sertifikası	HAYIR	Kamulaştırılan arazi ile ilgili organik üretim sertifikasına sahip belge sahibi. Sertifika kaybının Otoyol inşaatı/varlığından kaynaklandığına dair kanıt sağlayın.	* Organik üretim sertifikasını geri almak amacıyla konvansiyonel ve organik tarım arasındaki gelir farkının ödenmesi	
Konut Binaları / Yapıları	EVET; Nakit tazminat	Değer biçilen fiyattan amortisman düşülmüştür ve KGM tarafından ödenen fiyat piyasa değerinin altındadır.	* İndirilen amortisman tutarı ve piyasa değeri farkı, tam yenileme maliyetini elde etmek için Proje sponsoru tarafından karşılanacaktır.	
		Konut binası kamulaştırılacak ve PEK Proje sponsorundan taşınma yardımı talep edecek.	<p>Taşınma Yardımı:</p> <ul style="list-style-type: none"> • Tercih edilen yeni sitelerin ve arsaların bulunmasında yardım. • Grup tercihlerine (varsa) ve tercih edilen sitelere göre yer bulma. • Taşınmayla ilgili tüm masrafların karşılanması: kayıt, belgeli taşınma masrafları vb. • krediye erişimin kolaylaştırılması (= teminat kaybından dolayı kredi değerliliğinin kaybının azaltılması). • Asgari taşıma yardımı paketi: yer değiştirme ödeneği, tüm eşyaların ve hanehalkı üyelerinin ücretsiz taşınması. 	

PEK	Varlık Türü	Türk Hukukuna Göre Uygunluk	PTÖ'ler için Uygunluk Şartı	PTÖ *
İş Sahibi	Arazi ve yapılar	EVET, nakit tazminatı için		* İndirilen amortisman tutarı ve piyasa değeri farkı, tam yenileme maliyetini elde etmek için Proje sponsoru tarafından karşılanacaktır.
			PEK, işini Proje çevresinde başka bir yere taşıyacaktır.	<ul style="list-style-type: none"> Tesis/fabrika, makine veya diğer ekipmanın transfer ve yeniden kurulum maliyetleri gibi, Proje çevresinde başka bir yerde (duruma göre belirlenecek olan) ticari faaliyetlerin yeniden kurulmasının maliyeti için tazminat. KGM tarafından halihazırda ödenmiş olan bu maliyetler hariç. Taşınma Yardımı (yukarıda PEK – Tapu Sahibi; Varlık türü – Konut Bina Kaybı başlığına bakınız) Geçiş döneminde vergi kayıtlarına dayalı olarak kaybedilen net gelirin tazmini (ancak en fazla 3 ay).
Hissedarlar ve kiracılar ile resmi anlaşmaları olan kiracılar ve kapanış tarihinde 20 yıldan daha kısa bir süre boyunca hazine arazisi sahibi veya kullanıcıları ile anlaşması olmayan gayri resmi arazi kullanıcıları	Arazi ve ürünler	HAYIR	Arazi kaybının geçim kaybı yaratması durumunda	<ul style="list-style-type: none"> inşaat sırasında istihdam için tercih edilen husus geliştirilmiş üretim teknikleri için ek eğitim alternatif gelir üretimi için kapasite geliştirme programlarına katılım. Taşınma Yardımı; PEK bölgedeki geçim kaybı nedeniyle taşınmak isterse. (Aşağıda PEK – Tapu Sahibi; Varlık türü – Konut Bina Kaybı başlığına bakınız) Kira için yeni arazi bulunması için yardım
	Ağaçlar	EVET, kullanıcı tarafından dikilmişse.	PEK'lerin arazi sahibi veya KGM tarafından tazmin edilmemesi veya adil bir şekilde tazmin edilmemesi durumunda	<ul style="list-style-type: none"> PEK tarafından dikilmişse, mahsul ve ağaç kaybı için piyasa değerinde nakit tazminat PEK'ye aitse yapıların (örneğin ahırlar, kulübeler) kaybı için tam ikame değerinde nakit tazminat. Tazminat, KGM değer biçme sürecinin değer biçme yaklaşımına ve Piyasa Çalışması sonuçlarına göre hesaplanacaktır.
	konut dışı yapılar	EVETİ kullanıcı tarafından yapılmışsa.		
Konut mülkünün Kiracı/işgalci ve yasal olmayan kullanıcıları	Konut mülkünde yaşamak.	HAYIR.	Kamulaştırılacak bir konut mülkünü kiralayan veya burada yaşayan PEK	<ul style="list-style-type: none"> Kira sözleşmesinin miktarına veya ilgili kira bedeline dayalı olarak yaşam standardının restorasyonu için 3 aylık geçiş dönemini kapsayacak şekilde kiralanmış veya kullanılmış konaklama kaybı için nakit ödenek.

PEK	Varlık Türü	Türk Hukukuna Göre Uygunluk	PTÖ'ler için Uygunluk Şartı	PTÖ *
				<ul style="list-style-type: none"> Mahalledeki benzer konutların kira kontrat oranlarına göre başka bir yerde yeniden konut kurmak için, kesinti tarihinden önce ikamet eden konut binalarındaki kayıt dışı kullanıcılar (varsa) için 3 ayı kapsayacak nakit yardımı. Taşınma Yardımı (PEK – Tapu Sahibi; Varlık türü – Konut Bina Kaybı başlığına bakınız)
Topluluk (topluluk arazisine sahip olma)	Arazi, Varlıklar, Ürünler	EVET, nakit tazminat için	Kamu tarafından kullanılan / halk için herhangi bir değeri / anlamı olan araziyi kaybeden topluluk	<ul style="list-style-type: none"> Topluluk arazisinin kaybının oranına bağlı olarak topluluk kalkınma önlemleri geliştirilecektir. Tedbirler, AETYYP Uygulama Birimi tarafından gerçekleştirilen istişare yoluyla ve etkilenen topluluklarla mutabakata varılarak geliştirilecektir. (yani, istişare sırasında ifade edilen ihtiyaçlara bağlı olarak yeni arazi tahsisi, topluluk tesislerinin, altyapının veya hizmetlerin iyileştirilmesi) arazinin bireysel kullanıcılarına tazminat ödenecektir, topluluğa ait otlakların kullanıcıları ve Devlet Mera Arazilerinin Kullanıcıları için aşağıya bakınız.
Devlet (hükümet mera arazilerine sahip olma)	Arazi	EVET; Kamu kurumları arasında transfer mümkündür, Mera arazisi niteliğinin Tarım ve Orman Bakanlığınca değiştirilmesi ve ardından Hazine tarafından projeye (KGM) tahsis edilmesi		<ul style="list-style-type: none"> PTÖ yalnızca arazi kullanıcılarına tazminat ödeyecektir.
Topluluğa ait otlakların kullanıcıları ve Mera Alanları Kullanıcıları (çoğunlukla çobanlar veya hayvan yetiştiricileri-otlatıcılar)	Otlak alanlarına erişim	HAYIR	<p>Proje kapsamında alınacak otlakların kullanıcısı</p> <p>Otlatma alanlarının %50'sinden fazlasının kaybedilmesi durumunda PEK'ler, yukarıdaki tazminata ek olarak, aşağıdaki haklara sahiptir:</p>	<ul style="list-style-type: none"> Proje, yeni geçim kaynakları sağlamak için etkilenen çobanlara hazine arazisi tahsis etme olasılıklarını araştıracaktır. 3 aya kadar yem kaybı için orantılı nakit tazminat (piyasa fiyatlarına göre henüz hesaplanmamıştır) Meraya ait araziler dışında kullanıcıya ait olması halinde arazi üzerindeki varlıkların kaybı için ikame değerlerine göre tazminat. İnşaat sırasında istihdam için tercih edilen husus. Daha iyi üretim teknikleri için ek eğitim Alternatif gelir üretimi için kapasite geliştirme programlarına katılım
Orman kaynakları kullanıcıları	Orman kaynaklarının kullanımına erişim	HAYIR	Odon kesme ve otlar (tıbbi ve/veya aromatik) ve mantar vb. orman ürünleri	<ul style="list-style-type: none"> Gelecek istişareler sırasında daha fazla üzerinde durulacaktır. Orman kaynaklarının yalnızca

PEK	Varlık Türü	Türk Hukukuna Göre Uygunluk	PTÖ'ler için Uygunluk Şartı	PTÖ *
			toplama gibi ormanla ilgili faaliyetlerle geçimlerini sağlayan PEK'ler.	ev tüketimi için kullanıldığının kanıtlanması durumunda, Proje Sponsoru tazminat için hak sahipliği düzenlemesi, çünkü yakınlarda başka orman kaynaklarının hala mevcut olduğu varsayıldığında potansiyel etkiler küçük olarak kabul edilir, (Ev kullanıcısı bir etkiye açık kişi ise bu durumda Savunmasız Grup PEK'I kapsamında yardım sağlanabilir.) <ul style="list-style-type: none"> Bununla birlikte, kayıplar duruma göre değerlendirilecek ve tazmin edilecektir.
Tarım işçileri ve bir işletmede çalışanlar	İstihdam	HAYIR	Proje arazi edinimi sonucunda işini kaybeden tarım işçileri veya işletme çalışanları.	<ul style="list-style-type: none"> inşaat ve/veya işletme sırasında istihdam olanaklarının sağlanması kapasite geliştirme yoluyla yeni istihdama erişimin kolaylaştırılması: alternatif gelir için eğitim fırsatları
Bölünmeden etkilenen herhangi bir PEK	Bölünme	Hayır. Evet. Kısmi kamulaştırma için (varsa) nakit tazminat.	PEK'ler, geçim kaynakları veya günlük yaşam biçimleri üzerinde olumsuz bir etki olduğuna dair kanıt sağlar (örn. okula giden çocuklar, çoban patikaları, pazara giden kadınlar)	<ul style="list-style-type: none"> teknik olarak uygunsa ve KGM tarafından onaylanırsa ek alt geçitler sağlanacaktır

PEK	Varlık Türü	Türk Hukukuna Göre Uygunluk	PTÖ'ler için Uygunluk Şartı	PTÖ *
Etkiye açık gruplar:	PTÖ'lere erişimde ve genellikle PTÖ'lerden yararlanmada dezavantajları; paydaş katılımına erişimdeki dezavantajlar	Yukarıya bakınız (Bölüm 3.7.2)	<p>Sayım ve gelecek paydaş katılımı/istişare sırasında AETYYP Uygulama Birimi aracılığıyla belirleme.</p> <p>Halkla İlişkiler Uzmanları'nın hassas kişileri/grupları daha fazla belirlemek ve onlara uygun yardımı sağlamak için özel sorumlulukları olacaktır.</p> <p>Hassas kişiler/gruplar için hedeflenen önlemler Halkla İlişkiler Uzmanları ve AETYYP uygulama Birimi tarafından gerçekleştirilecektir.</p>	<ul style="list-style-type: none"> Genel olarak, etkiye açık olarak kabul edilen PEK'ler, ilgili PEK sütunları için yukarıda açıklandığı gibi genel tazminat ve PTÖ'leri alacaktır. Ancak ek olarak, aşağıda belirtildiği gibi geçim kaynaklarının restorasyonunu/yaşam standartlarının iyileştirilmesini desteklemek için onlara özel önem verilecektir. Etkiye açık bireyler farklı etkiye açık insan gruplarına ait olabilir (yani, bir kadın hane reisi aynı zamanda düşük vasıflı bir çalışan veya yaşlı bir kişi olabilir); dolayısıyla profesyonel kapasite geliştirme, yaşlı bir kadın hane reisi için uygun olmayabilir, bu nedenle "yaşlılar" başlığı altında listelenen bu tür önlemler daha uygun olacaktır; En destekleyici PTÖ kombinasyonuna ilişkin kararlar, ilgili PEK durumuna bağlı olarak alınacaktır. Korunmasız kişiler/gruplar için tipik PTÖ'ler şunlar olacaktır: <ul style="list-style-type: none"> KGM'nin kamulaştırma sürecini anlamada yardım. bu AETYYP kapsamında mevcut olan PTÖ'leri anlamada yardım yeni konaklama yeri bulma konusunda özel destek. Daha iyi genel performans yoluyla alternatif gelir kaynaklarına erişimi iyileştirmek için özel olarak hazırlanmış kapasite geliştirme kurslarının sağlanması ve <ul style="list-style-type: none"> hedeflenen istişare sırasında belirlenecek diğer önlemler.
Aile reisinin kadın olduğu haneler, beceri düzeyi düşük				<ul style="list-style-type: none"> Etkilenen bu grubu desteklemek ve en iyi seçenekleri belirlemek amacıyla istişare toplantılarına

PEK	Varlık Türü	Türk Hukukuna Göre Uygunluk	PTÖ'ler için Uygunluk Şartı	PTÖ *
kadın çalışanlar				katılımlarını kolaylaştırmak için özel olarak değerlendirilecektir. <ul style="list-style-type: none"> Daha iyi kişisel performans yoluyla alternatif gelir kaynaklarına erişimi iyileştirmek için özel kapasite geliştirme kurslarının sağlanması
Kadın arazi sahipleri				<ul style="list-style-type: none"> Tazminat hakkının tam olarak uygulanmasını sağlamak için danışmanlık hizmetine erişim sağlanması; kadınlara özel tarımsal yayılım eğitimi
Yaşlı kişiler				<ul style="list-style-type: none"> Etkilenen bu grubu desteklemek için en iyi seçenekleri belirlemek amacıyla istişare toplantılarına katılımlarını kolaylaştırmak için özel olarak değerlendirilecektir. yeni arazi veya yeni yapıların satın alınmasında hedefe yönelik yardım (tamamlama maliyetlerinin ödenmesine ek olarak) alternatif gelire erişim bulma konusunda hedeflenen yardım ve destek (hala çalışıyorsa) yerel düzeyde yaşlılar için tesislerin ve hizmetlerin iyileştirilmesi (yani toplantı tesisleri, hareketliliğin artırılmasına yönelik hizmetler) yaşlılar için destek hizmetlerine ve destek programlarına erişimin kolaylaştırılması halen profesyonel olarak aktif olan yaşlılara, ağır fiziksel çalışma ile ilgili OLMAYAN bu tür inşaat işlerine öncelikli erişim sağlanacaktır.
Poor people				<ul style="list-style-type: none"> Etkilenen bu grubu desteklemek için en iyi seçenekleri belirlemek amacıyla istişare toplantılarına katılımlarını kolaylaştırmak için özel olarak değerlendirilecektir. <ul style="list-style-type: none"> Daha iyi genel performans yoluyla alternatif gelir kaynaklarına erişimi iyileştirmek için özel kapasite geliştirme kurslarının sağlanması
Engelli, hasta veya sakat insanlar				<ul style="list-style-type: none"> Etkilenen bu grubu desteklemek için en iyi seçenekleri belirlemek amacıyla istişare toplantılarına katılımlarını kolaylaştırmak için özel olarak değerlendirilecektir. yeni arazi veya yeni yapıların satın alınmasında hedefe yönelik yardım (tamamlama maliyetlerinin ödenmesine ek olarak)

PEK	Varlık Türü	Türk Hukukuna Göre Uygunluk	PTÖ'ler için Uygunluk Şartı	PTÖ *
				<ul style="list-style-type: none"> bu grubun özel ihtiyaçlarına göre yerel düzeyde altyapı ve hizmetlerin iyileştirilmesi
Okuma yazma bilmeyen insanlar				<ul style="list-style-type: none"> Daha iyi kişisel performans yoluyla alternatif gelir kaynaklarına erişimi iyileştirmek için okuryazarlık kursları ve kapasite geliştirme kurslarından oluşan bir kapasite geliştirme paketinin sağlanması
Mülteciler				<ul style="list-style-type: none"> Etkilenen bu potansiyel insan grubunu belirlemek için henüz mülteciler hakkında bilgi edinilmemiştir: AETYYP Uygulama Birimi bu konuyu takip edecektir.

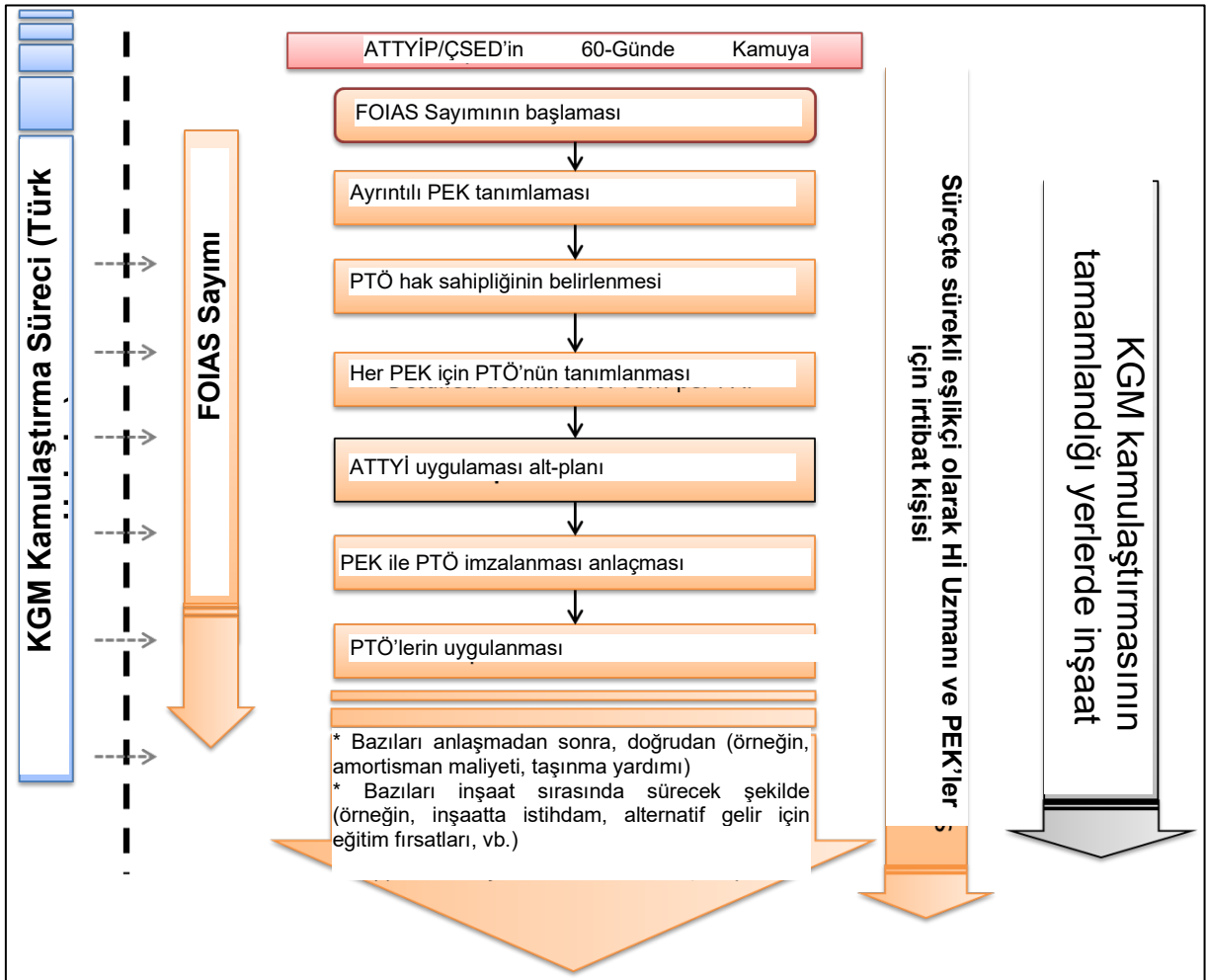
* uygun PEK'ler için önerilen ek tazminat önlemlerini açıklar.

7. Aşama 2 Ayrıntılı Planlama ve Uygulama İşlemleri

7.1. AETYYP'in Aşama 2 Kilit Adımlarının Genel Değerlendirmesi

AETYYP sürecinin 2. Aşaması, bu belgenin 1 ila 6. Bölümlerinde sunulan Aşama 1 bilgilerinin kamuya açıklanmasıyla başlar ve bireysel PEK'lerin belirlenmesi ve uygun PEK'ler için önerilen PTÖ'lerin mutabakatı ve uygulanması ile devam eder. Aşama 2 sürecinin amacı, Bölüm 6'da gösterilen Hak Sahipliliği Matrisinin projenin inşaat ve işletme dönemleri boyunca PEK'e özel olarak uygulanmasını sağlamaktır.

Aşama 2 uygulaması için temel adımlar Şekil 7.1'de gösterilmiş ve aşağıda ayrıntılı olarak açıklanmıştır.

Şekil 7.1. Aşama 2'nin Uygulanması için Kilit Adımlar

2. Aşama'da PEK'leri belirlemek için ihtiyaç duyulan diğer ileri düzeyde veriler, bu PEK'lerin tam olarak kim olduklarını ve Hak Sahipliği Matrisine göre bir veya daha fazla önerilen PTÖ için ne ölçüde uygun olabileceklerini belirlemek için arazi sahipleri, arazi kullanıcıları ve diğer PEK'lere (Bölüm 6'da tanımlandığı gibi) yönelik bir Anket süreci aracılığıyla toplanacaktır. Bu süreç, KGM'nin kamulaştırma sürecinin bir parçası olarak elde ettiği arazi sahibi verilerinin FOIAS'a aktarılmasıyla başlar (şeklin sol tarafında gösterilmiştir). Bu bilgiler birkaç AETYY Uygulama Alt Planında pekiştirilecektir.

Daha sonra üzerinde mutabık kalınan PTÖ'ler uygulanacaktır, bu sayede bazı önlemler Proje'nin inşaat öncesi aşamasında arazi edinimi ile bağlantılı olarak kısa vadede gerçekleştirilebilirken, diğerleri Proje'nin ilerleyen bölümlerinde yer alan gelecekteki eylemlere ve koşullara bağlı olacaktır.

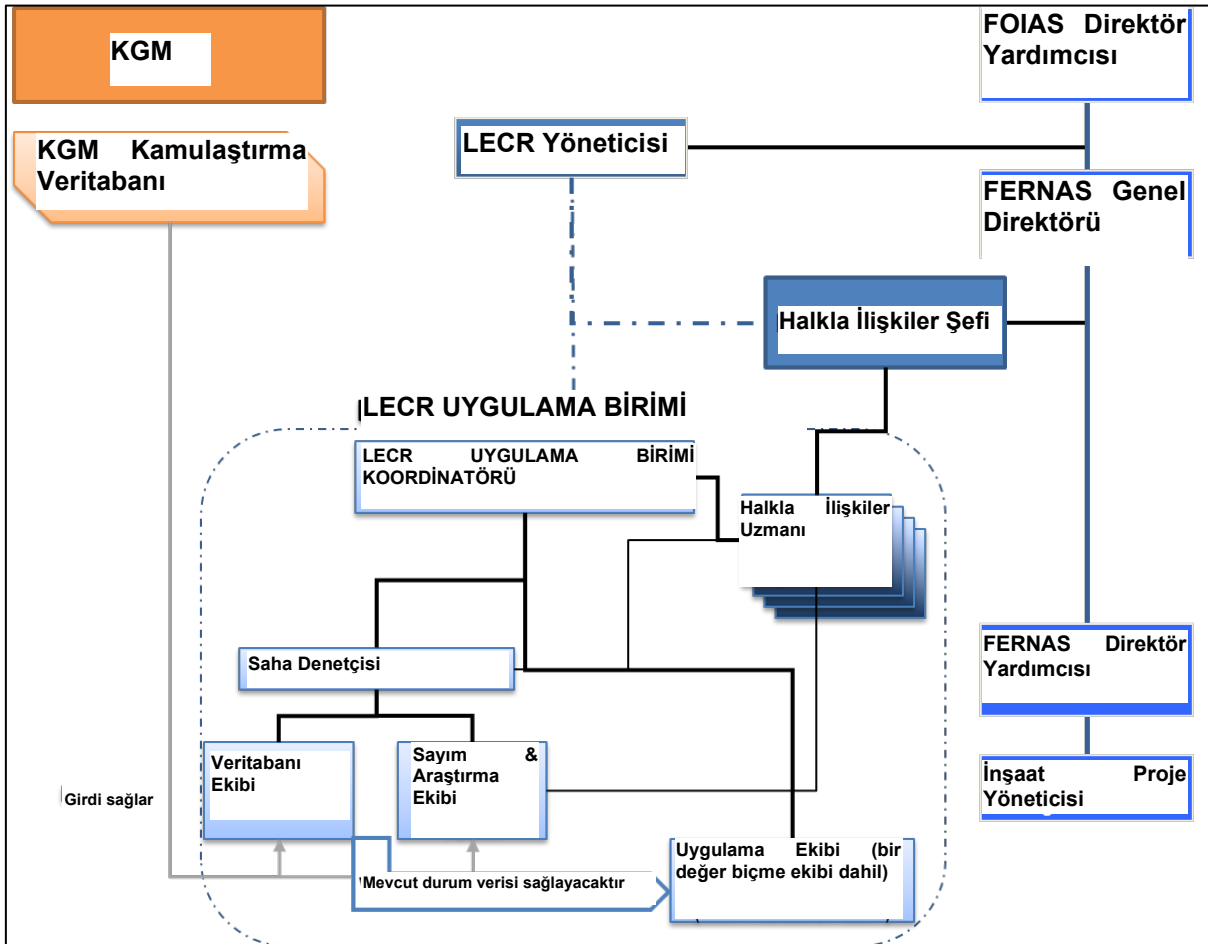
Yukarıda Şekil 7.1'de gösterildiği gibi, Aşama 2'nin temel faaliyetleri FOIAS AETYYP Uygulama Birimi tarafından üstlenilecektir; buna paralel olarak, Halkla İlişkiler Uzmanları'ndan oluşan bir ekip sürece eşlik edecek ve 2. Aşama ve sonrasında Proje ile ilgili olarak PEK'ler ve yerel halk için kilit temas noktaları olarak hizmet edecektir (şeklin sağ tarafında gösterilmiştir).

Aşama 2 AETYYP'in organizasyon yapısını ve yukarıda bahsedilen temel uygulama adımlarını aşağıdaki bölümlerde açıklanmıştır.

7.2. AETYYP'in Uygulanmasında Organizasyon ve Roller (Aşama 2)

7.2.1. Aşama 2 Organizasyonunun Genel Değerlendirmesi

FOIAS, genel politika ve uygulama takvimine göre AETYYP veri toplama ve uygulamasını gerçekleştirmek için şirketin organizasyon yapısı içinde özel bir operasyonel ekip "AETYYP Uygulama Birimi" (AUB) kuracaktır. LACRP Uygulama Biriminin organizasyonuna genel bir bakış Şekil 7.2'de verilmiş ve aşağıdaki metinde açıklanmıştır.

Şekil 7.2. AETYYP Uygulama Birimi'nin Organizasyonu

2. Aşama AETYY sürecinin tamamı, FOIAS Müdür Yardımcısına rapor veren tam zamanlı bir pozisyon olan AETYY Müdürü tarafından koordine edilecek ve yönetilecektir. AETYY Müdürü, aşağıdaki pozisyonlarda görevlendirilecek olan AETYY Uygulama Birimini doğrudan gözetim altında tutacaktır:

AETYY Yöneticisine rapor veren **AETYY Uygulama Birimi Koordinatörü**,

Sayım ve araştırma çalışmalarını yürüten (planlanan) "Araştırma Ekiplerini" ve merkezi bir **Veritabanı Ekibi**'ni denetleyecek bir **Saha Denetçisi**.

Her Araştırma Ekibi, **bir Ekip Lideri ve araştırmacılardan** oluşacaktır (yeterli sayıda kadın ekibin bir parçası olacaktır); bu ekipler esas olarak belirlenmiş güzergah segmentlerindeki yerleşim yerlerinde sahada olacaklardır.

Veritabanı Ekibi, esas olarak Ankara'daki FOIAS merkezinde bulunan iki veritabanı uzmanından oluşacaktır.

Uygulama Ekibi, nüfus sayımı ve anket sırasında toplanan temel verileri değerlendirecek ve PEK'lere özel bir temelde PTÖ'leri geliştirecek ve PTÖ'lerin Halkla İlişkiler Uzmanları ile işbirliği içinde uygulanmasını sağlayacaktır.

AETYY Yöneticisi ve tüm AETYY süreci, aşağıda açıklandığı gibi Halkla İlişkiler Uzmanları tarafından desteklenecektir:

FERNAS bünyesinde FERNAS Genel Müdürü'ne rapor verecek bir Halkla İlişkiler Şefi (Hİ Şefi) atanacak ve Hİ Şefine bağlı olarak çalışan bir Hİ Uzmanı ilk ekibi olacaktır. Halkla İlişkiler Uzmanları, yaklaşık iki yıllık kapsamlı nüfus sayımı, anket ve diğer saha çalışmaları süresince AETYY Uygulama Birimi ile el ele çalışacak, bundan sonra Halkla İlişkiler Uzmanları, PEK'lerin AETYY uygulamasının uzun vadeli yönleri ve proje inşaatı ve operasyonları sırasında topluluk katılımı için ilksel temas noktası olarak kalacaktır.

Şekil 7.2'de gösterildiği gibi, AETYY Yöneticisi ve Halkla İlişkiler Şefi, AETYY Uygulama Birimi ile ilgili olarak birbirleriyle yakın koordinasyon içinde olacaklardır ve bu Aşama 2 AETYY Uygulamasında birincil sorumluluk AETYY Yöneticisinde olacaktır.

7.2.2. AETYY Personelinin Görevleri (AETYY Yöneticisi, Hİ Şefi ve ve AUB)

AETYY Yöneticisi, Halkla İlişkiler Şefi ile koordineli olarak AETYY Sürecinin genel uygulamasını denetleyecektir. AUB'un günlük görevleri AUB Koordinatörü tarafından yönetilecektir. Bu temel görevler şunları içerir:

- AETYY planı kapsamında ayrıntılı kısa vadeli uygulama planını (faaliyetlerin aylık planlaması) oluşturmak ve takip etmek,
- aşağıdakiler gibi tüm danışma faaliyetlerini denetlemek:
 - farklı etkilenen insan grupları için topluluk düzeyinde küçük toplantılar programı,
 - AETYY uygulamasının kilit aşamalarında etkilenen bölgedeki daha geniş halk için sınırlı sayıda büyük toplantı programı, ve
 - diğer faaliyetler (kilit bilgi sağlayıcısı görüşmeleri, odak grup tartışmaları, farklı mahallelerden grupların toplantıları),
 - nüfus sayımı araştırmasını ve varlık değerlendirmesini denetlemek ve değerlendirmek; bu bağlamda KGM ve sayım araştırmasının saha amirleri ile düzenli toplantılar düzenlemek (en güncel mülkiyet verilerini elde etmek için),

- AETYYP Uygulama Biriminin tüm ekip üyeleriyle bağlantı kurmak, düzenli ekip toplantıları düzenlemek,
- AETYYP'in genel uygulama programı ile ilgili düzeltici eylemlere karar vermek (yani, periyodik geri bildirim ve öğrenilen derslerin entegrasyonu),
- AETYYP Uygulaması sırasında gerekli olabilecek önemli düzeltici eylemlere ilişkin kararları FOIAS yönetimine iletmek,
- Şikayetleri yönetmek, AETYYP Uygulama Birimi düzeyinde çözülebilecek şikayetleri yanıtlamak,
- Şikayetleri AETYYP Uygulama Birimi dışında çözmek için iletmek,
- Şikayet takibine ve genel süreçle ilgili PEK memnuniyetinin izlenmesinin entegrasyonunu sağlamak için yerel STK'ları belirlemek; işbirliği şeklini, görevleri ve sorumlulukları ortaklaşa tanımlamak, izleme ekibi ve STK'lar ile düzenli geri bildirim toplantıları yapmak,
- LACR Uygulama Alt Planlarını ve periyodik Uygulama Durum Raporlarını üretmek,

Halkla İlişkiler Uzmanı personeli, öncelikle sahada etkilenen topluluklarla birlikte çalışacak ve Halkla İlişkiler Uzmanı'nın görevleri, *diğerlerinin yanı sıra*, aşağıdakileri içerecektir:

- Özellikle hassas gruplar için talep başına etkilenen nüfusla ilişkilere erişilebilir olmak,
- Danışma programını AETYYP bağlamında gerçekleştirmek,
- Projeye ilgili konularda etkilenen kişilere yardımcı olmak (süreçle ilgili soruları yanıtlamak, şikayetler ve danışma faaliyetleri hakkında bilgi iletmek, vb.),
- Gerekirse PEK'lerin üçüncü şahıs hukuki desteğe erişimini kolaylaştırmak,
- Çoklu mülkiyet durumunda arazi sahipleri arasındaki uyuşmazlıkların çözüm yolları hakkında tavsiyelerde bulunmak,
- Başka yerde oturan arazi sahipleri ve arazi kullanıcılarının izlenmesini takip etmek (ör. bölgede yaşamayan mevsimlik kullanıcılar),
- Sayım araştırması ve varlık değerlendirmesinin yapılması sırasında saha amiri ve koordinatör olarak yardımcı olmak,
- Şikayet yönetimine yardımcı olmak,
- İzleme personeli ile bağlantı kurmak,
- AETYYP veritabanı yönetimi ile bağlantı kurmak,
- AT süreci boyunca saha faaliyetlerinin koordinasyonu için KGM saha personeli ile irtibat kurmak,
- Faaliyetlerini belgelemek; AETYYP Uygulama Alt Planlarına ve periyodik Uygulama Durum Raporlarına katkıda bulunmak.

AUB'nin kilit personeli ilgili görevler için atanacak ve eğitilecektir. Bu tür bir eğitim (veya ilgili önceki deneyim), bir dizi ilgili konuyu, örnek vermek gerekirse, Türk sosyal sistemi ve işsizler için yasal yardımlar, yerel işgücü piyasası ve işçi becerileri eğitimi için fırsatlar, yerel emlak piyasaları/fiyatları ve profesyonel emlakçıların teklifleri, yoksullara, yaşlılara, engellilere sosyal yardım; ve aile reisinin kadın olduğu hanelerin ihtiyaçları gibi geniş bir menzili kapsamalıdır.

7.2.3. KGM ve FOIAS'ın Roller ve Sorumlulukları

KGM'nin sorumluluğu, yukarıda Bölüm 4.2'de açıklanan Türk yasal prosedürlerine uygun olarak kamulaştırma sürecini üstlenmektir.

Proje Sponsoru olarak FOIAS bu Bölümde açıklandığı ve aşağıda özetlendiği gibi AETYYP'in uygulanmasından sorumludur.

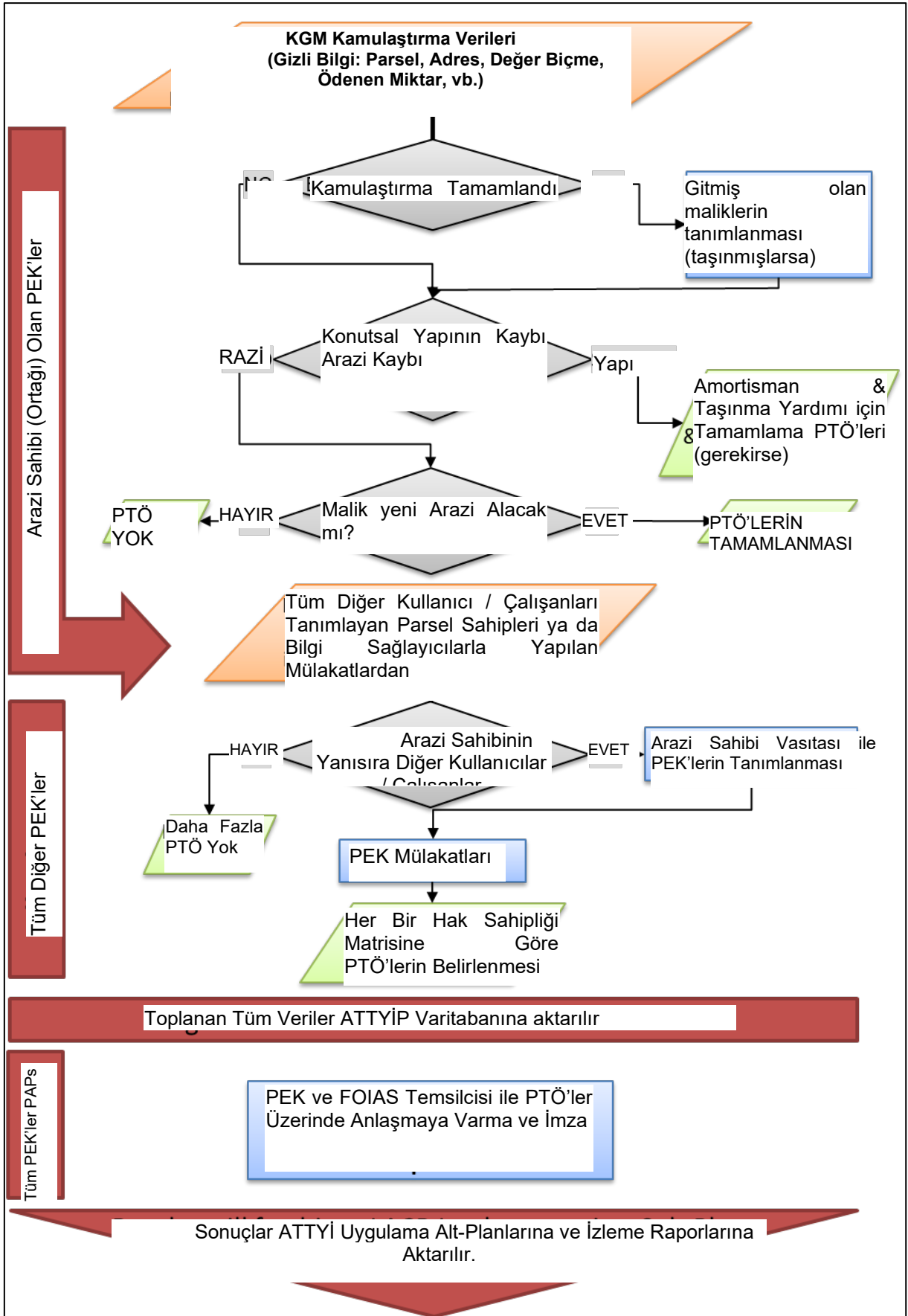
- AETYYP Uygulama Birimi'nin kurulması,
- AETYYP Veritabanı'nın kurulması,
- PEK'leri belirlemek için nüfus sayımı ve KGM kamulaştırma verilerinin kullanılması,
- Her bir PEK için anket yapılması ve PTÖ'lerin tanımlanması,
- Her uygun PEK ile PTÖ'ler üzerinde anlaşma imzalanması,
- PTÖ'lerin uygulanması,
- AETYY Uygulama Alt Planları'nın ve periyodik Uygulama Durum Raporlarının hazırlanması,
- Sürekli danışma,
- Sürekli iç ve dış izleme,
- Devam Eden Şikayet Yönetimi,
- Tüm AETYY süreci boyunca PEK'lere destekleyici yardım sağlanması.

KGM ayrıca kamulaştırma planlarının hazırlanması görevini FOİAŞ'a vermiştir. Bundan ayrı olarak FOİAS tüm EPC'lerinin ve diğer yüklenicilerinin geçerli AETYY gerekliliklerine uymasını sağlamaktan sorumludur (örneğin, yükleniciler veya alt yükleniciler tarafından kullanılan Otoyolun inşaatı ve yardımcı tesislerinin kurulması için gerekli tüm arazilerin alımı AETYYP tarafından ele alınacaktır).

7.3. AETYYP Uygulama Süreci (Aşama 2)

7.3.1. Sürecin Genel Değerlendirmesi

Bireysel PEK'lerin belirlenmesi süreci, KGM verilerinin değerlendirilmesi (esas olarak arazi sahibi veya arazi kullanıcısı olan PEK'lerin veya her ikisi de olan PEK'lerin belirlenmesi) bir dizi sayım araştırması ve görüşmeleri takiben Şekil 7.3'te gösterildiği gibi (esas olarak diğer PEK türlerini belirlemek için) ve aşağıda daha ayrıntılı olarak açıklandığı gibi başlar.

Şekil 7.3. Kamulaştırma Süreci

7.3.2. KGM Kamulaştırma Verilerinin Değerlendirilmesi

KGM kamulaştırma çalışmalarına devam eder. Bu kapsamda kamulaştırılacak alan ve kamulaştırma gerçekleşme oranları aşağıdaki tabloda verilmiştir. Aşağıdaki tablo Haziran 2021 verilerine göre kamulaştırma durumunu göstermektedir. Aşağıdaki tabloya göre toplam kamulaştırma oranı %24'tür. Ancak Tablo'da verilen verilerin Haziran 2021'e kadar olduğu dikkate alınmalıdır.

Tablo 7.1. KGM'nin Kamulaştırma Durumu

Kamulaştırma Planı	Km Şenajı	Kamulaştırılacak arazinin toplam alanı [m ²]	Toplam Parsel Sayısı	Gerçekleştirilen toplam kamulaştırma [m ²]	Gerçekleştirilen alan %'si
Aydın İli, Efeler İlçesi, Tepecik, Gölhisar, Şahnalı, Mesutlu, Karahayit, Kozalaklı Mahalleleri	0+900-16+000	1,356,023.93	420	-	-
Aydın İli, Efeler İlçesi, Yeniköy, Dereköy, Dalama, Kırklar, Gödreli, Alanlı Mahalleleri	16+000-37+500	1,883,371.75	684	-	-
Aydın İli, Yenipazar İlçesi, Hamzabali, Dereköy, Çulhan, Alhan, Çarşı, Yeni, Doğu, Donduran Mahalleleri	37+500-54+500	1,208,750.88	363	-	-
Aydın İli, Yenipazar İlçesi, Direcik Mahallesi	54+500-64+500	792,652.15	191	-	-
Aydın İli, Nazilli İlçesi, Hamidiye, Toygar, Kırçaklı, Yazırlı, Mescitli, Dualar, Pırlıbey/Atatürk, Pırlıbey/Cumhuriyet Mahalleleri	64+500-70+000	605,760.76	108	-	-
Aydın İli, Nazilli İlçesi, Pırlıbey/Cumhuriyet Mahalleleri	70+000-76+500	740,264.06	102	-	-
Aydın İli, Kuyucak İlçesi, Azizabat, Yamalak Mahalleleri, Aydın İli, Karacasu İlçesi, Yenice Mahallesi	76+500-82+500	625,566.05	8	-	-
Aydın İli, Kuyucak İlçesi, Bucak Mahallesi	81+564-92+715	415,190.30	75	-	-
Denizli İli, Sarayköy İlçesi, Kabağağaç ve Tekkeköy Mahalleleri	92+599-99+318	649,291.60	150	-	-
Denizli İli, Sarayköy İlçesi, Tırkaz, Kumluca Mahalleleri	99+263-109+997	899,598.04	176	791,170.59	88%
Denizli İli, Sarayköy İlçesi, Acısu, Gerali, Duacılı, Beylerbeyi Mahalleleri	103+255-103+435	3,162.67	2	2,537.51	80%
Denizli İli, Babadağ İlçesi, Kelleci Mahallesi	109+825-110+092	26,460.10	10	26,460.10	100%
Denizli İli, Merkezefendi İlçesi, Altıntepe Mahallesi	110+085-117+777	1,128,684.67	93	614,332.62	54%
Denizli İli, Merkezefendi İlçesi, Yeşilyayla, Kumkısık, Hacıyüplü, Salihağa, Çeltikçi Mahalleleri	117+707-133+794	1,731,533.17	311	1,461,381.71	84%
Denizli İli, Pamukkale İlçesi, Karakova, Korucuk, Küçükdere, Irganlı, Eldenizli, Kocadere Mahalleleri	133+748-138+394	521,746.22	83	176,653.65	34%
Denizli İli, Honaz İlçesi, Gürlek, Kocabaş, Dereçiftlik, Honaz Mahalleleri					

KGM, kamulaştırma prosedürlerinin bir parçası olarak, proje için kamulaştırmaya tabi olan, etkilenen her bir mülk parselinin arazi sahiplerinin bir listesini derlemektedir; örneğin, mülk sahibinin (ve birden fazla "ortak malik" varsa) adı ve adresi, parselin etkilenen bölümünün büyüklüğü, parselin arazi kullanımları, parselin değerinin biçilmesi ve parseller üzerindeki herhangi bir yapı (Bölüm 4'de açıklanan değer biçme işlemlerine göre).

FOIAS AUB, bu KGM verilerini (ve bunların daha sonraki güncellemelerini), AETYYP Veritabanı'nın (aşağıda daha ayrıntılı olarak açıklanmaktadır) geliştirilmesi ve Aşama 2 sürecinde PEK'lerin tanımlanması için "başlangıç noktası" olarak kullanacaktır. Kamulaştırma ilerledikçe KGM'den periyodik olarak yeni veriler elde edildiğinden Veritabanı sürekli olarak genişletilecektir.

Not: AETYYP Uygulama Birimi, KGM tarafından oluşturulan mülk sahipliği verilerini kullanırken, KGM kamulaştırma prosedürleri, zamanlama, organizasyon vb. LACRP Uygulama Biriminde olanlardan tamamen ayrı tutulacaktır. İdeal olarak, AUB, KGM ekipleri belirli bir segmentte sahiplik verilerini oluşturduktan hemen sonra Aşama 2'yi sahada kullanıma sunmaya çalışacaktır. AUB daha sonra KGM ekiplerinden bağımsız olarak ve KGM'nin mülk sahipleriyle müzakerelerini tam olarak tamamlayıp tamamlamadığına bakılmaksızın nüfus sayımı ve araştırma çalışmalarını etkin bir şekilde üstlenebilecektir.

7.3.3. Sayım ve Araştırma (Aşama 2)

Not: "Sayım" ve "araştırma" terimleri bu Bölümde sıklıkla ayrı ayrı veya birlikte kullanılmaktadır. Genel olarak, nüfus sayımı terimi, bireysel PEK'lerin kim olduğunu belirlemek için gerçekleştirilen eylemleri yansıtmak için kullanılır (örn.: Arazi kullanıcılarının veya işyerlerini kaybeden kişilerin adları ve adresleri). "Araştırma" ise, bir PEK'in ne ölçüde etkilenebileceğini ve PTÖ'ler için uygun olabileceğini belirlemek için bir PEK'in varlıkları ve sosyo-ekonomik durumuna atıfta bulunur.

7.3.3.1. Sayım ve PEK'lerin Belirlenmesi

Yukarıda bahsedildiği ve Şekil 7.3'te gösterildiği gibi sayımı süreci, KGM aracılığıyla arazi sahibinin belirlenmesi ve AUB tarafından AETYYP Veritabanı'nın geliştirilmesi ile başlar.

AUB tarafından PEK'ler bilinen mülk sahipleri ile temas, resmi ve gayri resmi site kullanıcılarını belirlemek için mülk sahipleri ile yapılan görüşmeler ve ayrıca muhtarlar, şirketler/işverenler, bilinen kuruluşlar ve diğer önemli bilgi kaynakları ile doğrudan arazi mülkiyeti veya kullanımı ile ilgili olmayabilecek diğer PEK'leri tanımlamak için bir dizi görüşme yoluyla belirlenecektir.

Tüm PEK gruplarının yakalanmasını sağlamak için saha araştırması becerilerine sahip deneyimli sosyal kalkınma uzmanları kullanılacaktır.

Çeşitli PEK türlerinin nasıl tanımlanacağına ilişkin daha fazla ayrıntı aşağıdaki tabloda sunulmaktadır.

Tablo 7.2 Spesifik PEK'leri Tanımlamak için Yöntemler

PEK Türü	Tanımlama Tedbirleri	Sorumluluk
Tapuya Sahip Geleneksel Arazi Sahipleri	Yasal kamulaştırma süreci	KGM
Çoklu arazi mülkiyeti vakaları	Yasal kamulaştırma süreci	KGM
Başka yerde yaşayan arazi sahipleri	Yasal kamulaştırma süreci Proje, başka yerde yaşayan mal sahipleriyle erken temas kurmaya ve ikamet eden akrabalarının değer biçme müzakerelerine katılabilmeleri ve onlar adına ödeme alabilmeleri için bir vekaletname vermeye teşvik edecektir.	FOIAS AUB ile desteklenen KGM
Yasal hakları olmayan arazi kullanıcıları	Sayım araştırması ve varlık değerlendirmesi KGM verilerine dayanacak ve aşağıdakilerle tamamlanacaktır. • yerleşim yerlerinde yapılacak kamu duyuruları • kilit bilgi kaynakları görüşmeleri (arazi sahipleri ve muhtarlarla, hükümet mera arazileri ve hazine arazilerinin kullanımı hakkında kilit bilgi kaynaklarıyla) • PEK'in genel istişaresinde odak grup tartışmaları	FOIAS AUB
İşçiler (sürekli işçiler)	Sayım araştırması ve varlık değerlendirmesi KGM verilerine dayanacak ve aşağıdakilerle tamamlanacaktır. • yerleşim yerlerinde yapılacak kamu duyuruları • kilit bilgi veren mülakatlar (işletme sahipleri, işveren olarak çiftçiler) • PEK'in genel danışmanlığı kapsamında odak grup tartışmaları	FOIAS AUB
Arazi sahipleri ve arazi kullanıcıları	Arazi edinim sürecini kolaylaştırmak için tescil edilmemiş arazi veya mülklerin tescil sürecinde destek. <i>Kamulaştırma sürecinde arazi mülkiyeti konusunda ihtilaf çıkması halinde, bu ihtilafın çözümü ilgili aile ve kişilerin sorumluluğundadır; Proje'nin müdahale etme hakkı yoktur. Ancak, belirli bir arsanın bireysel sahiplerine ödenecek tazminatın zamanında alınmasını kolaylaştırmak için, çatışmaları çözmek ve tazminat ödemelerine zamanında erişim sağlamak için AETYYP danışma programı bağlamında rehberlik sağlanacaktır.</i>	KGM FOIAS AUB

PS5 için uyulması gereken şartları yerine getirmek için KGM tarafından henüz elde edilmemişse bir nüfus sayımı araştırması ve varlık değerlendirmesi yapılarak hane ekonomisi, arazi mülkiyeti/arazi kullanımı ve ilgili geçim kaynakları, işgal ve etkilenen hanelerin diğer sosyo-ekonomik özellikleri ile ilgili ayrıntılar kapsamlı bir şekilde elde edecektir.

KGM arazi edinim sürecinin tamamlandığı alanlar için geriye dönük olarak sayım araştırması yapılacaktır. Bu bağlamda, PEK'lerin Proje Politikası ve Proje Politikası doğrultusunda tazminat tedbirleri için hak sahipliği konusunda tam olarak dikkate alınmasını sağlamak için bir değerlendirme sonrası sayım (nüfus sayımı ve varlık değerlendirmesiyle aynı yaklaşımı kullanan bir sayım araştırması) yapılacak ve güzergah boyunca diğer PEK'lere kıyasla herhangi bir dezavantaja maruz kalmaması sağlanacaktır. Değerlendirme sonrası nüfus sayımı ayrıca her tür arazi kullanıcılarını kapsayacaktır. Geriye dönük nüfus sayımının ana zorluklarından biri, kamulaştırma sürecinin tamamlanmasından bu yana adreslerini değiştirmiş olabilecek arazi sahipleri, arazi kullanıcıları ve diğer PEK'lerin mevcut iletişim bilgilerini belirlemek olacaktır; bu bağlamda, AUB'un bu tür PEK'leri bulmak için ekstra araştırma yapması gerekecektir. Gerekirse, PEK'lerin AUB ile iletişime geçmesini talep etmek için (örneğin bölgesel veya ulusal gazetelerde ve proje web sitesinde, vb.) özel reklam, tanıtımların yapılması gerekebilir.

KGM'nin henüz arazi sahibiyle temasa geçmediği veya ziyaret etmediği alanlar için FOIAS, KGM ile koordineli olarak ilgili bilgileri toplamak için saha ekibine katılmaya çalışacaktır.

PEK tanımlamasına ilişkin güncellenmiş bilgiler saha ekiplerinden sürekli olarak AETYYP veritabanına aktarılacaktır.

7.3.3.2. PEK'lerin Araştırılması ve PTÖ'lerin Uygulanması

Genel arazi edinimi süreci içinde, özellikle PR5/PS5'e uyumla ilgili olarak nüfus sayımı araştırması kilit bir işlemdir; çünkü sonuçlar PEK'e özgü ek hakların (PTÖ'ler olarak anılır) tanımlanması için veri tabanı görevi görecektir. Belirli bir PEK veya PEK hane halkı için sayım ve anket sorgulamasının kapsamı ve uzanımı bu nedenle ilgili etki türlerine ve potansiyel PSM'lerin uygunluğuna göre şekillendirilecektir. Başka bir deyişle, buradaki anket çalışması, proje alanının genel mevcut durum koşullarını belirlemek amacıyla değil, daha çok bireysel PEK'lerin belirli PTÖ'ler için uygunluğunu belirlemek amacıyla olacaktır.

Genel PTÖ'ler, yukarıdaki Hak Sahipliği Matrisinde açıklanmıştır. Aşama 2'deki bir sonraki adım, PTÖ uygulaması olacaktır, yani nüfus sayımı ve anket çalışmasının aşamalı olarak uygulanması sırasında, Hak Sahipliği Matrisi, tam olarak veritabanına entegre edilen hangi PEK'in hangi PTÖ için uygun olduğunu göstermek ve ardından mutabık kalınan PTÖ'lerin izlenilip yerine getirilip getirilmediğinin onaylanmasıdır. (örneğin, destek çalışmaları tamamlanmıştır veya belirli harcamalar geri ödenmiştir). Aşağıdaki Tablo 7.3, PSM'lerin uygulanmasına yönelik faaliyetlere genel bir bakış sunmaktadır.

Tablo 7.3. PEK Araştırması ve Temel PTÖ'lerin Uygulanması

PTÖ	Geçim kaynaklarının restorasyonu ve yaşam standardının restorasyonu üzerinde amaçlanan etki	Temel PTÖ'lerin uygulanmasına yönelik adımlar	Sorumluluk
Yeni arazi satın alan arazi sahibi için ek masrafların ödenmesi	Tam Değişirme Maliyetine ulaşmak için nakit destek.	<ul style="list-style-type: none"> Yeni arazi satın almak isteyen hak sahibi kişilerin bir listesini oluşturmak. * Arazi satın alımına ilişkin kanıt toplayın ve amacı not edin. 	<ul style="list-style-type: none"> FOIAS AETYP Uygulama Birimi
İndirilen amortismanın ödenmesi	Tam Değişirme Değerini elde etmek için nakit destek.	<ul style="list-style-type: none"> Konut binasını kaybeden hak sahibi kişilerin bir listesini oluşturmak. KGM tarafından ödenen fiyatı değerlendirin ve piyasa değeriyle karşılaştırın. 	<ul style="list-style-type: none"> FOIAS AETYP Uygulama Birimi
Yeniden yerleşim yardımı	Nakit ve genel organizasyonla ilgili destek, taşınma sürecini kolaylaştırdığı ve maliyetleri karşıladığı için geçim kaynaklarının restorasyonunu ve yaşam standartlarının restorasyonunu artıracaktır.	<ul style="list-style-type: none"> Taşınma yardımı talep eden iletişim bilgilerine sahip hak sahibi kişilerin listelerinin oluşturulması. Yeniden iskan için yapıların veya arazinin belirlenmesi 	<ul style="list-style-type: none"> FOIAS AETYP Uygulama Birimi
Organik üretim sertifikası kaybı için ödeme	Otoyol inşaatı nedeniyle kayıp olması durumunda organik sertifikanın yeniden kazanılması için destek.	<ul style="list-style-type: none"> Etkilenen organik çiftçilerin bir listesini oluşturun İlgili bölgedeki geleneksel ve organik tarım arasındaki gelir farklılıklarını araştırın. 	<ul style="list-style-type: none"> FOIAS AETYP Uygulama Birimi
İnşaatı istihdam sağlanması	Geçim kaynaklarının restorasyonu dönemini desteklemek ve gelire erişim yoluyla yaşam standartlarının restorasyonunu desteklemek için geçici bir gelir kaynağı sağlanması	<ul style="list-style-type: none"> Hak sahibi kişilerin iletişim bilgilerini içeren listelerinin oluşturulması Halkla İlişkiler Uzmanlarının mahalle düzeyinde çalışması, etkilenen kişiler ve Muhtarlarla ortaklaşa listeler oluşturması listeleri topluluk düzeyinde etkilenen kişiler için erişilebilir hale getirin PEK'lerin inşaat istihdamına katılma yetenekleri ve isteklilikleri hakkında kesin bilgi elde edinin Nihai bir liste hazırlayın Lojistik planlaması: PEK'lerin hangi inşaat sahasına gideceği. Yüklenicilerle bağlantı kurulması, nihai listelerin teslimi sözleşmelerde etkilenen kişilerin tercihli istihdamına ilişkin madde dahil ve hak sahibi kişilerin listelerinin yükleniciye teslim edilmesi. Halkla İlişkiler Uzmanlarının yükleniciler aracılığıyla uygulama ve gereksinimlerin yerine getirilmesini düzenli olarak kontrol etmesi 	<ul style="list-style-type: none"> Listeleri hazırlamak için FOIAS AETYP Uygulama Birimi FOIAS, PEK istihdam yükümlülüğünü sözleşmelerdeki listelere göre dahil edecektir Yüklenicilerin istihdam listeleri üzerinde çalışması
Profesyonel beceri eğitimi	<ul style="list-style-type: none"> Alternatif gelir kaynaklarına daha iyi erişim sağlamak için becerilerini geliştirmek isteyen düşük becerilere sahip PEK'ler için işgücü piyasasında rekabet gücünü artırmak Daha yüksek nitelik iş için daha iyi fırsatlara yol açar ve bu sayede uzun vadede geçim kaynaklarının restorasyonunu destekler * Kişiyi özel mesleki beceri eğitimi, yeni işletmelerin kurulmasını da destekleyecektir (örneğin, kadınlar için) 	<ul style="list-style-type: none"> Hak sahibi PEK'in belirlenmesi PEK'lerle bağlantı kurun ve tercih edilen seçenekleri danışın eğitimlerin tasarımı ve uygulanması için işgücü kurumlarıyla bağlantı kurmak Gerekirse bu önlemler için diğer ortakları belirleyin tercihen devlet kurumlarından/kamu eğitim kurumlarından ortaklarla önlemler uygulamak eğitilmiş PEK'ler için istihdam erişim sağlanması için iş bulma kurumuyla temas kurmak 	<ul style="list-style-type: none"> FOIAS AETYP Uygulama Birimi, listeler hazırlamak ve nihai önlem tasarımına yönelik çalışmak için Önlemlerin uygulanmasını denetlemek için FOIAS AETYP Uygulama Birimi FOIAS'ın uygulama için ortaklarla sözleşme yapması (ajanslar, okullar)

PTÖ	Geçim kaynaklarının restorasyonu ve yaşam standardının restorasyonu üzerinde amaçlanan etki	Temel PTÖ'lerin uygulanmasına yönelik adımlar	Sorumluluk
Krediye erişimin kolaylaştırılması	<ul style="list-style-type: none"> • Teminat olarak arazi kaybından sonra krediye erişimi geliştirmek • Alternatif geçim ortamına yönelik değişikliği geliştirin • Daha kârlı geçim ortamına geçişi iyileştirin • Yer değiştirme sonrası geçiş dönemiyle başa çıkma desteği 	<ul style="list-style-type: none"> • hak sahibi kimselerin listesini hazırla • bankalarla temasa geçince kullanılmak üzere hak sahipliği onayı yazıları hazırla. • mekanizmayı sağlamak için bankalarla temasa geç. 	FOIAS AETYYP Uygulama Birimi, listeleri hazırlamak ve tedbirlerin nihai tasarımına yönelik olarak çalışmak için
Hem yetiştirme hem de hayvancılık için tarımsal yayılım eğitimi	Daha iyi verim ve/veya ürünler için daha yüksek fiyatlar ve genel olarak daha yüksek gelir/tarım alanı ile sonuçlanacak gelişmiş üretim teknikleri yoluyla geçim kaynaklarının restorasyonu ve yaşam standartlarının restorasyonunun desteklenmesi	<ul style="list-style-type: none"> • hak sahibi kişiler listesi hazırla • PEK'lerle temasa geç ve ayrıntılı tasarım şartları ile ilgili görüşmelere başla. • Pazar koşulları ve gereksinimleri hakkında bilgi edinmek için tarımsal pazarlama uzmanlarıyla bağlantı kur • Etkilenen farklı insan grupları için bir dizi eğitim hazırlamak için tarımla ilgili devlet kurumlarıyla (Tarım ve Orman Bakanlığı, İl Müdürlükleri) temas sağla 	<ul style="list-style-type: none"> • FOIAS AETYYP Uygulama Birimi, listeleri hazırlamak ve tedbirlerin nihai tasarımına yönelik olarak çalışmak için • Ortaklarla birlikte uygulama
Varsa alternatif otlak veya tarım arazisi tahsisi (örneğin, kullanılmayan hazine arazisi, topluluk arazisi)	Araziye dayalı geçim faaliyetlerini sürdürmek için araziye erişimin sağlanması yoluyla geçim kaynaklarının restorasyonunun ve yaşam standartlarının restorasyonunun desteklenmesi	<ul style="list-style-type: none"> • bu önlemin olası kapsamını belirlemek için Hazine ile temas sağla • bu önlemin olası kapsamını belirlemek için topluluklarla temas sağla ve bu önlemin olası kapsamını belirlemek için Devlet Mera İdaresi ile temas sağla • mevcut arazinin yeri ve büyüklüğü belirlendikten sonra hak sahibi kişilerin listesini oluştur • Tahsis süreci ile ilgili olarak etkilenen kişilerle istişarelere başla. • tüm seçeneklerin belirlenmesinden ve istişareden sonra bir sonraki adımlara karar verin 	<ul style="list-style-type: none"> • FOIAS AETYYP Uygulama Birimi, listeleri hazırlamak ve tedbirlerin nihai tasarımına yönelik olarak çalışmak için
Hizmet sözleşmelerine erişimin kolaylaştırılması	İşin eski haline getirilmesi	<ul style="list-style-type: none"> • bölünmeden etkilenen elverişli konumundaki işletmelerin(benzin istasyonları, yol kenarındaki restoranlar) listesini oluştur • işletmelerle yapılan toplantıların performansına göre birlikte çalışma listesi • Yeni otoyol güzergahında hizmet sözleşmelerine erişim seçenekleri hakkında bilgi edinin • şimdiki kadarki sürecin sonucuna bağlı olarak sonraki adımlar için karar verin 	<ul style="list-style-type: none"> • FOIAS AETYYP Uygulama Birimi, listeleri hazırlamak ve tedbirlerin nihai tasarımına yönelik olarak çalışmak için
Toplum geliştirme tedbirleri	Sakinlere fayda sağlamak ve topluluk arazisinin kaybından sonra yaşam kalitesini iyileştirmek/düzeltilmek için topluluklardaki tesisleri, altyapıyı ve hizmetleri iyileştirin.	<ul style="list-style-type: none"> • şimdiki kadarki sürecin sonucuna bağlı olarak sonraki adımlar için karar verin 	* FOIAS AETYYP Uygulama Birimi, listeleri hazırlamak ve tedbirlerin nihai tasarımına yönelik olarak çalışmak için
Bölünmenin azaltımı	Otoyol ve yan tesisler tarafından ayrılma nedeniyle PEKHak sahibi'lerin günlük yaşam düzeni üzerinde beklenen olumsuz etkilerin azaltılması	<ul style="list-style-type: none"> • PEK patikalarını belirleyin • Ek alt geçitlerin tasarımı ve duruma göre diğer seçenekler konusunda KGM ile irtibat kurun 	<ul style="list-style-type: none"> • FOIAS AETYYP Uygulama Birimi, listeleri hazırlamak ve tedbirlerin nihai tasarımına yönelik olarak çalışmak için
Etkiye açık gruplar için önlemler:	Etkiye açık PEK'ler Hak Sahipliği Matrisine göre genellikle tazminat ve PTÖ'ler hak kazanır. Ek olarak, özel olarak hazırlanmış destek	<ul style="list-style-type: none"> • yerleşimlere göre etkilenen hassas grupların listesini oluşturmak • istişare toplantılarının performansı ile liste boyunca çalışmak • etkilenen kişilerle uygun önlemleri belirlemek 	<ul style="list-style-type: none"> • FOIAS AETYYP Uygulama Birimi, listeleri hazırlamak ve tedbirlerin nihai

PTÖ	Geçim kaynaklarının restorasyonu ve yaşam standardının restorasyonu üzerinde amaçlanan etki	Temel PTÖ'lerin uygulanmasına yönelik adımlar	Sorumluluk
<p>Kadın aile reisi reisleri</p> <p>Kadın arazi sahipleri</p> <p>Düşük vasıflı kadın çalışanlar</p> <p>yaşlı insanlar</p> <p>Engelli, hasta veya sakat insanlar</p> <p>Fakir insanlar</p> <p>Okuma yazma bilmeyen insanlar</p>	<p>önlemleri tazminat ve PTÖ'lerden yararlanmalarına yardımcı olacaktır; yani, mesleki yeterlilik ve bu vesileyle, geliştirilmiş rekabet gücü ve iş ve gelire daha iyi erişim yoluyla geçim kaynaklarının restorasyonuna katkıda bulunacaktır.</p> <p>Yaşlılar, sakatlar, özürllüler ve hastalar için ek tedbirler yoluyla bu gruplar, sosyal yardımlara (inşaat sırasında hafif işler gibi) tercihli erişim elde edecek veya kendi toplumlarındaki özel ihtiyaçlarını karşılayan iyileştirilmiş tesis ve hizmetlerden yararlanacaktır.</p>	<ul style="list-style-type: none"> • bu önlemlerin uygulanması için ortakları belirlemek • şimdiye kadarki sürecin sonucuna bağlı olarak sonraki adımlara karar vermek 	<p>tasarımına yönelik olarak çalışmak için</p>

7.3.4. PTÖ'ler Üzerinde Anlaşmaya Varmak

AUB tarafından toplanan sayım ve anket verileri, Hİ Uzmanları ile işbirliği içinde Uygulama Ekibi tarafından değerlendirilecek ve AUB Hİ Şefi ve AETYY Müdürü ile anlaşarak PEK'e özgü PTÖ'leri önerecektir. AETYY Müdürü tarafından onaylandıktan sonra Halkla İlişkiler Uzmanları, önerilen PTÖ'ler üzerinde müzakere ve anlaşma için PEK'lerle iletişime geçecektir. PTÖ'lerin ve ilgili uygunluk koşullarının belirtildiği yazılı bir anlaşma yapılacaktır. Bu anlaşmanın PEK ve bir FOIAS temsilcisi tarafından imzalanması gerekir (FOIAS, imza yetkisi seviyeleri için dahili bir prosedür geliştirecektir).

FOIAS ile PEK'ler arasında herhangi bir anlaşmaya varılamaması durumunda, konu bir anlaşmayı kolaylaştırmaya yardımcı olacak uygun bir uyumsuzluk çözümü "komitesine" götürülecektir.

Sözleşmenin ilgili bilgileri (belirli PTÖ'ler, öngörülen program, tahmini maliyet etkileri, sözleşmenin durumu, uygunluk gereksinimleri, vb.) AETYYP Veritabanına aktarılacaktır.

7.3.5. PTÖ'lerin Uygulanması

PEK ile PTÖ'ler üzerinde mutabakata varıldıktan sonra, belirli zamanlama ve koşullara bağlı olarak PTÖ'ler uygulanacaktır. Her bir Halkla İlişkiler Uzmanı, Uygulama Ekibi ile birlikte PTÖ'nün belirlenmiş yerleşim yerlerinde uygulanmasından sorumlu olacaktır. Farklı PTÖ'lerin nasıl uygulanacağına dair bir gösterge Tablo 7.3'te verilmiştir. Bazı PTÖ'ler bireysel PEK düzeyinde uygulanacaktır (örneğin, bir hanenin taşınmasıyla ilgili masrafların geri ödenmesi), diğer PTÖ'ler ise daha fazla grup çalışmasını içerebilir (örneğin, birkaç bitişik yerleşim yerinden bir grup çiftçiye tarımsal yayılım/egitim).

PTÖ'nin tamamlanmasına ilişkin ilerleme ve önlemlerin başarısı veritabanında izlenecek ve periyodik AETYY Uygulama Durumu Raporları'nda açıklanacaktır.

7.3.6. AETYYP Veritabanı

AETYYP veritabanı KGM Kamulaştırma Verilerine dayanacak ve Aşama 2 AETYY sürecinin uygulanması için merkezi bir araç olarak AUB tarafından kurulacak ve sürdürülecektir. Veritabanı, AETYY ilerlemesinin planlanmasını ve izlenmesini, PTÖ uygulamasının izlenmesini, FOIAS'ın şikayetleri ve diğer işlevleri ele almasına yönelik olarak devam etmekte olan proje maliyetlerinin izlenmesini kolaylaştıracaktır. Ayrıca, periyodik raporların oluşturulmasına temel olacaktır. Veritabanı, diğerlerinin yanı sıra aşağıdaki bilgileri içerecektir:

Etkilenen parseller ve yapılar, arazi alımından etkilenen PEK'ler

- Parsel konumu, büyüklüğü ve mevcut arazi kullanımı,
- Sahipler ve ortak sahipler hakkında ayrıntılar,
- Resmi ve gayri resmi kullanıcılara ilişkin ayrıntılar,
- Kamulaştırma (varsa irtifak hakkı dahil), değerlendirme ve ilgili haklara ilişkin ayrıntılar,
- Tazminat tedbirlerine/PTÖ'lere ilişkin haklarla ilgili ayrıntılar,
- Etkilenen arsa ile ilgili olarak genel sürecin güncel durumu,
- İlgili diğer konular (şikayetler, mülkiyet anlaşmazlıkları vb.),

Diğer PEK grupları (belirli özelliklerle ilgili olmayan)

- * İş kaybından etkilenen işçiler: ayrıntılar ve haklar ve genel tazminat önlemlerinin/PTÖ ödemesinin durumu,
- * Etkiye açık gruplar/haneler: genel tazminat önlemlerinin/PTÖ ödemesinin ayrıntıları ve hak sahibi olma durumu.

Toplamda, tüm PEK'ler hakkındaki ilgili bilgiler veritabanında ele alınacaktır; bu nedenle bu, tüm AETYY sürecini yönetmek ve denetlemek için temel olarak önemli bir araç olacaktır. Yukarıdaki Şekil 7.2'de verilen Organizasyon Şemasında gösterildiği gibi, FOIAS, AETYYP veritabanının kurulması ve yönetilmesi için sorumlu personel atayacaktır, şu anda bir Veritabanı Teknisyeni tarafından desteklenen kıdemli bir Veritabanı Yöneticisi ataması beklenmektedir. Ekibin görevleri aşağıdaki görevleri içerecektir:

- * AETYYP Uygulama Birimi, KGM temsilcileri (KGM verilerinin entegrasyonu ile ilgili olarak) ve AETYY sürecinde yer alan diğer kilit kişiler ile işbirliği içinde veri tabanı oluşturmak - veri tabanı tasarımı için harici uzmanlar dahil,
- * Veritabanının geliştirilmesi, ilgili tüm bilgilerin girilmesi,
- * AETYYP uygulaması için gerekli bilgileri sağlamak ve
- * AETYY Uygulama Alt Planlarına ve periyodik Uygulama Durum Raporlarına katkıda bulunmak.

Veritabanı, AETYY Süreci'nin ana çabaları tamamlandıktan sonra (örneğin, yaklaşık iki yıl sonra KGM kamulaştırma çalışmalarının çoğunun ve benzer şekilde AUB tarafından yapılan sayımı ve araştırma çalışmalarının çoğunun tamamlanması beklenmektedir) Halkla İlişkiler Uzmanlarının Proje süresince çeşitli PEK'ler ve köylülerle irtibat faaliyetlerini yönetmeleri için önemli bir araç olmaya devam edecektir.

Not: Veritabanı, LACRP uygulamasının birincil çalışma dili olacağından Türkçe olarak kurulacaktır.

7.3.7. AETYYP Uygulama Planlaması & Raporlama (Aşama 2)

Bu AETYYP, iki Kısım'ın (Kısım 1 (Km 0 60'a kadar) ve Kısım 2'ye (Km 60'dan 140'a kadar) her biri için Aşama 2'deki AETYYP uygulamasının durumunu sürekli olarak izleyecek ve yansıtacak olan bir dizi gelecekteki **AETYY Uygulama Alt Planı** ve **periyodik AETYY Uygulama Durum Raporları** için temel belge olarak kavramsallaştırılmıştır.

2. Aşama AETYYP güzergah boyunca farklı kısımlarda devam edecektir: hem KGM'nin kamulaştırmayı tamamladığı geriye dönük olarak hem de KGM'ye paralel olarak ileriye dönük olarak. Böylece uygulama, tıpkı KGM'deki gibi, yuvarlanan, yinelemeli bir süreç olacaktır. Yukarıdaki Bölümlerin özetine göre, Aşama 2 uygulamasının temel adımları şunlardır:

- i. Sayım (yani, KGM'nin arazi sahiplerine ilişkin verilerinden başlayarak, potansiyel PEK'lerin tam olarak kim olduğunun teyit edilmesi),
- ii. Araştırma (anket) (yani, etkilenip etkilenmediklerini/nasıl etkilendiklerini ve ihtiyaçlarını anlamak için PEK'lerle yapılan görüşmeler),
- iii. Geçici PEK'e özgü PTÖ'lerin tanımlanması,
- iv. PTÖ'lerin FOIAS tarafından onayı,
- v. resmi anlaşma (PEK ile FOIAS arasında uygulanacak PTÖ'ler hakkında imzalanmış belge),
- vi. PTÖ'lerin uygulanması (dahili ve harici izlemenin ardından).

Bu altı adım daha sonra aşağıda açıklanan iki tür belgede belgelenmiştir.

AETYY Uygulaması Alt Planı

Sayım ve Araştırma (i) ve (ii) yürütüldüğünde ve geçici PEK'e özgü PTÖ'ler tanımlandığında (iii) Otoyolun belirli bir Kısmı (veya birkaç Güzergah birleştirilmiş olarak) için bir AETYY Uygulama Alt Planı hazırlanacaktır. Bu nedenle, her Alt Plan aşağıdaki konularla ilgili ayrıntıları sağlayacaktır:

- * Temel bilgiler: sayım ve anketin sonucu,
- * PEK'lerin tam sayıları ve türleri,
- * PEK'e özel PTÖ'ler ve tahmini maliyetler,
- * PTÖ'lerin uygulanması için zaman çizelgesi ve
- * Ayrıntılı İzleme Göstergelerinin ayarlanması.

Bu yinelenmeli yaklaşım, sürekli geri bildirim ve AUB içinde öğrenilen derslerin entegre edilmesini sağlayacaktır.

AETYYP Uygulaması Durum Raporları

(iv) ila (vi) arasındaki adımlarında AETYY uygulamasının ilerlemesi hakkında sürekli bilgi sağlamak için, her iki Kısım için aşağıdakilere ilişkin ayrıntıları sağlamak üzere periyodik Uygulama Durum Raporları hazırlanacaktır:

- * KGM'nin kamulaştırma sürecinin ilerlemesi ve FOIAS sayımının sonuçları, anket çalışması ve bunun tazminat ve PTÖ'lerin sağlanması için sonuçları,
- * PEK'lerle anlaşma durumu,
- * PTÖ uygulamasının durumu,
- * İstişare faaliyetlerinin sonuçları (bkz. Bölüm 8.1),
- * Yeni bilgilerden veya AETYYP'in uygulama sürecinde öğrenilen derslerden kaynaklanan, AETYYP önlemlerinin genel tasarımı üzerinde alınan her türlü düzeltici eylem.

Raporlama için gerekli olan ana bilgiler veri tabanında tutulacak ve güncellenecektir. Bu nedenle, yukarıda belirtilen raporların (ve gerekirse diğer raporların) kapsamı ve çıktıları gerektiği şekilde modifiye edilebilir.

Not: Periyodik AETYY Uygulama Durum Raporları veritabanından Türkçe olarak oluşturulacak ve gerekirse İngilizce'ye çevrilecektir.

8. Halkla İstişare ve Paydaş Katılımı

Paydaş katılımı ve istişaresinin genel amacı, potansiyel olarak etkilenen taraflar ve diğer ilgili kuruluşlar ve bireylerle devam eden, erişilebilir ve yapıcı bir diyalog kurmaktır. Bu nedenle, uluslararası iyi uygulamalara uygun olarak Proje ile ilgili kararlarda onların görüşleri ve endişeleri dikkate alınabilir.

AETYYÇ/P'nin istişare ve paydaş katılımı faaliyetleri, tamamen aynı hedefler setini hedefleyen, ancak arazi tahsisi ve tazminat sürecine ve bunun için Projeden kaynaklanan olumsuz etkileri en aza indirmek ile ilgili tedbirlerin sağlanmasına odaklanan Proje'nin Paydaş Katılım Planı (PKP) ile iç içedir.

8.1. AETYY Kapsamı İçinde İstişare ve Paydaş Katılımı

PS5/EP IV İlke 5 ve ilgili kılavuzların gereklilikleri doğrultusunda, etkilenen topluluklar ve bireylerle istişare ve katılım, AETYYP geliştirme ve uygulama sürecinin kilit unsurlarıdır. Bu yaklaşımın önemli bir yönü, etkilenen insanların şikayetlerini gidermek için sağlam bir sürecin oluşturulmasıdır (bkz. Bölüm 10.1). Etkilenen nüfus ve yerel yönetim yetkilileri, sivil toplum ve etkilenen nüfusun diğer temsilcileri ile istişare, Proje etkilerinin türleri ve derecelerinin yanısıra, hafifletme ve iyileştirme için gerekli önlemler hakkında derinlemesine bir anlayışa ulaşmak için gereklidir.

Kamuyu aydınlatma, Proje sponsoru olarak FOIAS'ın en geniş paydaş yelpazesine AETYYP hakkında yorum yapma fırsatı sunduğu süreçtir.

Halkla istişare süreci, ulusal düzeyden yerel düzeye kadar, etkilenen tüm tarafların erişimine açık olacaktır ve vurgu, yerel paydaşların, yani bir projenin günlük etkilerini deneyimleme olasılığı olan kişilerin katılımına yönelik olacaktır. Pratik düzeyde amaç aşağıdakilerin sağlanmasıdır:

* Tüm paydaşlar, aşağıda verilen genel proje bilgilerine ve ayrıntılarına erişim sağlayabilecektir:

- mülk veya arazi geliştirme planları,
- tazminat önlemleri ve PTÖ'lere ilişkin seçenekleri ve hakları,
- projenin tazminat tedbirlerine ve PTÖ'lere genel yaklaşımı ve ilgili prosedürler ve süreçler, ve
- bu yaklaşımın uygulanması için teknik ve ekonomik olarak uygun seçenekler.

* Verilen bilgiler anlaşılabilir olmalıdır,

* Danışma yerleri, katılmak isteyen herkesin erişimine açık olmalı, ve

* Etkiye açık gruplar veya azınlık gruplarla istişareyi sağlayan önlemler alınmalıdır.

8.2. AETYYP Uygulamasında İstişare ve Paydaş Katılımı için Hükümler

8.2.1. AETYY Süreci Hakkında Bilgi

Proje alanında kolay anlaşılır bir Arazi Edinimi ve Tazminat Rehberi (AETR) geliştirilecek ve yaygın bir şekilde dağıtılacaktır, böylece PEK'ler aşağıdaki konulara odaklanarak AETYY süreci hakkında anlamlı bilgilere genel olarak erişebileceklerdir;

- * Genel arazi tahsisi süreci,
- * Sayım araştırması ve varlık değerlendirmesi,
- * Hak sahipliği, tazminat önlemleri ve PTÖ'ler,
- * Şikayet prosedürü ve
- * Danışma faaliyetleri.

8.2.2. Halkla İlişkiler (Hİ) Uzmanları

Başlangıçta FOIAS etkilenen halk ve diğer paydaşlarla yakın ilişki kurmak için Güzergah boyunca düzenli olarak seyahat edecek olan ve proje, ÇSED ve AETYYP faaliyetleri hakkında bilgi vermek ve onların görüş ve endişelerini toplamak üzere mahalle sakinleriyle konuşmak için sahada görevlendirilecek olan Halkla İlişkiler (PR) Uzmanlarını işe alacaktır. Uzmanlar ayrıca PEK'lere kamulaştırma sürecini ve şikayet mekanizmasını açıklayacak ve başvuru formlarını doldurmalarına yardımcı olacaklardır. Halkla İlişkiler Uzmanları KGM ile iletişim için ana kanal olacak FOIAS'taki sorumlu Halkla İlişkiler Şefi (Çevresel ve Sosyal Etkileşim Yöneticisi) ile yakın bir şekilde çalışacaktır.

8.2.3. Proje Sahibiyle İletişime Geçmenin Yolları

FOIAS PEK'lerle iletişime geçilmesi için farklı yollar sunar; böylece herkesin en rahat ve en uygun yolu seçebilmesi sağlanır.

Aşağıdaki araçlar kullanılacaktır:

- Telefon: [+90 256 221 1870](tel:+902562211870)
- Web sitesi: www.aydindenizliotoyolu.com.tr/index.html
- FOIAS'ın e-mail adresi: bilgi@aydindenizliotoyolu.com.tr
- Otoyol güzergahı boyunca farklı yerleşim yerlerinde bulunan şikayet kutuları
- Şantiyelerde Birim Yöneticileri ve Halkla İlişkiler Uzmanı ile doğrudan iletişim,
- Toplantılar.

8.2.4. Proje Bilgilerinin PEK'lere Dağıtılması Yolları

PEK'lere katılım programı projeye ilgili bilgileri PEK'lere dağıtmanın farklı yollarını ve proje geliştirmenin farklı aşamalarında arazi edinimi ve kamulaştırma ile ilgili olarak PEK'lerin proje sahibiyle iletişim kurması için çeşitli fırsatları içerir:

- * İlgili belgelerin posta, e-posta ve Proje web sitesi aracılığıyla dağıtımı,
- * Yerleşim yerlerinin muhtarları ile posta ve telefon yoluyla iletişime geçilmesi, ve
- * Atanan Hİ Uzmanları ile doğrudan iletişim/toplantılar/tartışmalar yoluyla.

Yukarıda açıklanan yaklaşıma ek olarak, projeden doğrudan etkilenen arazi sahipleri, işgalciler ve arazi kullanıcıları, KGM arazi tahsisi ekibi ile doğrudan temas kuracaktır.

Böylece bu gruplar arazi edinim prosedürü hakkında bilgi alacaklar ve kendilerine sunulan seçenekler hakkında kendileri ile istişarede bulunulacaktır.

8.3. AETYY ile İlgili Danışma Faaliyetleri

ÇED çalışmaları kapsamında güzergâh boyunca iki adet halkla istişare toplantısı yapılmıştır. Halkın katılımı toplantısının amacı, projeden etkilenebilecek kişileri bilgilendirmek ve proje ile ilgili endişelerini, görüşlerini ve önerilerini anlamaktır. Bu süreç, Türk mevzuatına göre paydaş katılımı için uyulması gereken tek resmi şarttır.

İki Halkla İstişare Toplantısından (HİT) ilki 14.10.2014 tarihinde Denizli'de gerçekleştirilmiştir ve toplantıya ilgili resmi kurum yetkilileri ve yöre halkının da aralarında bulunduğu yaklaşık 65 kişi katılmıştır. İkinci Halkla İstişare Toplantısı 15.10.2014 tarihinde Aydın'da gerçekleştirilmiştir. Bu toplantıya da yaklaşık 150 kişi katılmıştır. Toplantılarda kamuoyunu proje hakkında bilgilendirmek için sunumlar yapılmış, sunumların ardından yöre halkının proje ile ilgili sorduğu sorular hem proje sahibi KGM hem de KGM 2. Bölge Müdürlüğü ile ÇED çalışma grubu yetkilileri tarafından cevaplanmıştır. Konuşulan konular genellikle proje güzergâhı, güzergâh üzerindeki özel mülkler ve bu mülk sahiplerinin görüşleri hakkında olmuştur. Bu toplantıda tartışılan ana konular, arazilere değer biçilmesi ve kamulaştırmaya ilişkin diğer konular olmuştur.

Projenin sosyo-ekonomik temel alan saha çalışmasının bir parçası olarak Eylül 2021'de gerçekleştirilen bir başka çalışma ise Kilit Bilgilendirme Görüşmeleri'dir. Yerel topluluklar projenin en önemli dış paydaşları arasındadır. Projeden Etkilenen İnsanlar (PEK), proje güzergâhı boyunca mahallelerde yaşayan insanlardır. ÇSED çalışmalarının bir parçası olarak Kilit Bilgilendirici Görüşmeleri projeden en çok etkilenen yerleşim yerlerinden biri olması beklenen beş mahallede gerçekleştirilmiştir. İncelenen bu beş mahalle, sırasıyla Kocadere (Pamukkale-Denizli), Duacılı (Sarayköy-Denizli), Yamalak (Kuyucak-Aydın), Yazırlı (Nazilli-Aydın) ve Yeniköy (Efeler-Aydın) mahalleleridir. Bu mahallelerde, kilit bilgi kaynağı olarak mahalle muhtarları ile görüşmeler yapılmıştır. Bu çalışma, PEK'de yer alan kişilerin demografik, sosyal, ekonomik ve kültürel temelleri ve projeden olası etkileri hakkında bir öngörü elde etmek amacıyla yapılmıştır. Ayrıca, Şubat 2022'de Yol Gezisi kapsamında projeden etkilenen yerleşimlerin yukarıda belirtilen beş noktasında gerçekleştirilen Halkla İstişare Toplantıları'nda projeden etkilenen kişilerle istişare etmek mümkün olmuştur.

İstişare faaliyetlerinin kilit yönleri/sonuçları aşağıda verilen alt bölümlerde daha ayrıntılı olarak tartışılmaktadır.

8.3.1. Proje Hakkında Bilgi Düzeyi

Mevcut durum çalışmaları kapsamında gerçekleştirilen sosyo-ekonomik durum saha çalışmasında proje güzergâhı üzerinde bulunan beş mahallenin muhtarları ile görüşmeler yapılmıştır. Bu görüşmelerde muhtarlara proje ile ilgili bilgileri ve bilgi kaynakları da sorulmuş ve muhtarların genel olarak proje hakkında bilgilendirildikleri ve bilgi kaynağı olarak proje sponsoru ile yakın temas halinde oldukları öğrenilmiştir.

Ayrıca, kendilerine sunulan farklı bilgi kaynaklarından farklı bilgilerin (örneğin: güzergâh, başlangıç tarihi, kamulaştırma ile ilgili bilgiler) yayıldığından da söz edilmiştir.

- *Karayolları Genel Müdürlüğü/KGM,
- *İlgili bölgenin bölgesel KGM ofisleri,
- * Gayri resmi/kulaktan duyma bilgiler,
- * Bölgeyi ziyaret eden mühendisler,
- * Ulusal ve yerel basın.

Ayrıca, Yol Gezisi sırasında gerçekleştirilen Halkla İstişare Toplantıları sırasında, Projeden Etkilenen Kişilerle bire bir iletişim kurma şansı bulunmuştur. Böylece kişiler bu toplantılarda proje ile ilgili beklenti, şikayet veya önerilerini sunma fırsatı bulmuştur. Toplantılar kapsamında Proje Sahibi ve Proje Sponsoru temsilcilerinin toplantıya katılımı ve Projeden Etkilenen Kişiler ile doğrudan temaslari çalışmanın önemli bir çıktısını oluşturmaktadır.

8.3.2. Kaygılar ve Beklenen Etkiler

ÇED sürecinde Kilit Bilgilendirici görüşmelerinin yapıldığı ve Halkla İstişare Toplantılarının yapıldığı mahallelerde projeye ilgili bazı olumlu beklentiler (örneğin ulaşım ve ticari konuların iyileştirilmesi) varken, geri kalanın kendileri için fayda beklemedikleri görülmüştür. Aşağıdaki Tablo 8.1 paydaşların beyanlarını ve algılarını sunmaktadır.

Tablo 8.1. Projenin Geçim Üzerine Olumlu ve Ters Etkileri

Alan / Konu	Beklenen Etki	Paydaşların Beyanları
Ziraat	Olumlu	Proje nedeniyle arazisini kaybetmeyen sakinler, Otoyolun ulaşım olanaklarını iyileştireceğini düşünmektedir. Temel ekonomik faaliyeti ticaret veya imalata dayalı olan kişiler, projenin çeşitli tesislerin, işletmelerin kurulmasına yol açacağını düşünmektedirler.
	Ters	Arazi/ekilebilir arazi, kişilerin evi ve/veya topluluk arazilerinin kaybı mali sıkıntılara yol açacaktır. Otoyol, köylülerin arazilerine/tarım alanlarına ve diğer kaynaklara (su kaynakları ve diğer araziler) erişimini engelleyecektir. Proje sulama tesislerini olumsuz etkileyecektir. Gürültü/toz/egzoz gazı tarım ürünlerine ve seralara zarar verecek ve kalitesini düşürecektir. Otoyoldan Kaynaklanacak Kirlilik Organik Tarımı Engelleyecektir. Otoyol güzergahında tarımsal üretim azalacaktır.
Hayvancılık	Olumlu	Uygulanabilir değil
	Ters	Proje, mera alanlarının kaybına veya bölünmesine yol açacaktır.
Ticaret	Olumlu	Proje, özellikle gişe yerlerinde ticaretin canlanmasını sağlayacaktır.
	Ters	Tarımsal faaliyetlerdeki azalmadan ticaret olumsuz etkilenecektir. Otoyol inşaatının ardından eski güzergah üzerindeki ticari tesisler müşteri kaybı nedeniyle olumsuz etkilenecektir.
İmalat	Olumlu	Karayollarının iyileştirilmesi ticaret ve ulaşım olanaklarını iyileştirecektir.
	Ters	Uygulanabilir değil
İşçiler	Olumlu	Uygulanabilir değil
	Ters	Ticari binaların projeden etkilenmesi durumunda istihdam kaybı meydana gelebilir.
Seracılık	Olumlu	Uygulanabilir değil
	Ters	Olumsuz etkilenen sulama tesisleri ve egzoz gazı, yeşil konutları engelleyecektir.
Bahçecilik	Olumlu	Uygulanabilir değil
	Ters	Olumsuz etkilenen sulama tesisleri bahçeciliği engelleyecektir.

8.4. Lessons Learned from Stakeholder Engagement to date

Çeşitli paydaşlara yönelik farklı yaklaşımlarla bugüne kadar edinilen deneyimlere dayanarak, koşullar altında hangi yaklaşımların iyi çalıştığı ve hangilerinin daha az etkili olduğu ile ilgili olarak "alınan dersler" tanımlanabilir.

AETYYP ve PKP için ilave katılım programlarının tasarımı sırasında aşağıdaki noktalar dikkate alınacaktır:

* Mevcut Durum Çalışmaları sırasında iletişime geçilen tüm gruplar, proje ve ilgili işlemler ile ilgili olarak geniş ve sürekli bilgi edinme ihtiyaçlarını ifade etmişlerdir (örneğin, kamulaştırma).

*Proje ve yaklaşan paydaş etkinlikleri hakkında tam olarak bilgi sahibi olmalarını ve bu bilgileri mahallelerine iletebilmelerini sağlamak için Muhtarlarla daha sık iletişime ihtiyaç vardır.

*Köylerde yapılan daha küçük toplantılarda/tartışmalarda yerel halkın genellikle ilçe merkezlerindeki büyük toplantılara göre daha rahat fikir belirttiği anlaşılmaktadır. Bu nedenle mahalle toplantılarının ve diğer mahalle düzeyindeki iletişimlerin artırılması, yerel halkla daha iyi etkileşim kurulmasına ve görüşlerinin alınmasına yardımcı olacaktır. Ayrıca, Halkla İlişkiler Uzmanlarının köylerle tutarlı bir iletişim sürdürmesi gerekecektir.

*Toplantıların katılımcılarının hemen hemen erkek olduğu ve ÇED HİT'lerinde ağırlıklı olarak erkeklerin konuştuğu anlaşılmaktadır. Bu nedenle, yol gezisi kapsamındaki Halk İstişare Toplantıları, odak grup görüşmeleri ve ÇSED açıklaması sırasında ve düzenli olarak Halkla İlişkiler Uzmanları tarafından yapılacak istişarenin sonraki aşamalarında planlanan görüşmeler için kadınlara ve etkiye açık kişilere ulaşmak için özel çabalar sarf edilmelidir,

*Daha fazla kişiye ulaşabilmek için mahallelerde istişare faaliyetleri hakkında bilgi veren afişlerin sayısı artırılacak ve Hİ Uzmanları tarafından mahallenin çeşitli noktalarına asılacaktır.

*Daha fazla paydaşa ulaşmak için, karayolu gezisi kapsamında beş HİT için seçilecek buluşma yerlerine ulaşım sağlanacak, böylece erişimi sınırlı olan uzak mahallelerden paydaşların da istişare faaliyetlerine katılabilmeleri sağlanacaktır.

*Toplantı yeri bölümünde güzergahı detaylı olarak gösteren haritalar, özellikle HİT'ler sırasında paydaşlara dağıtılmak üzere belirli sayıda çoğaltılacaktır.

8.5. Sonraki Adımlar: İstişare ve AETYYP'in Açıklanması

AETYYP, Çevresel ve Sosyal Etki Değerlendirmesine (ÇSED) paralel olarak açıklanacaktır. AETYYP bağlamında PEK'lerle diyalogun ana odak noktası, kamulaştırma süreci, tazminat hükümleri ve geçim kaynaklarının restorasyonu için önerilen PTÖ'ler üzerinde olacaktır. Normal açıklama sürecinin bir parçası olarak önerilen bu PTÖ'ler kamu görüşüne tabi olacak ve gerekirse AETYYP'in tamamlanmasının bir parçası olarak değiştirilecektir.

"Yol Gezisi" kapsamında beş adet Halkla İstişare Toplantısı yapılmıştır. Proje için Yeniköy (Efeler-Aydın), Yazırlı (Nazilli-Aydın), Yamalak (Kuyucak-Aydın), Duacılı İlçesi (Sarayköy-Denizli) ve Kocadere (Pamukkale-Denizli) olmak üzere beş Halkla İstişare Toplantısı (HİT) lokasyonu seçilmiştir. Toplantı yeri olarak öncelikle uygun kapasite ve fiziki koşullara sahip oldukları için yerel mahalle çayevleri tercih edilmiştir, çünkü bu tür yerel mekanlarda katılım oranlarının önceki deneyimlere göre genellikle daha yüksek olduğu bilinmektedir.

Arazi edinimi, tazminat ve PTÖ'lerin genel süreci hakkında bilgi içeren AETR, anlaşılması kolay bilgilere erişimi kolaylaştırmak için PEK'ler ve projenin diğer kilit paydaşları arasında dağıtılacaktır. Öngörülen istişare faaliyetlerinin bir özeti aşağıdaki tabloda verilmiştir; daha fazla bilgi için lütfen tüm Muhtarlıklarda ve FOIAS web sitesinde bulunacak olan Paydaş Katılım Planı'na bakınız. Aşağıdaki Tablo 8.2 ÇSED/AETYYP açıklama süreci için ilgili faaliyetleri sunmaktadır.

Tablo 8.2. ÇSED/AETYYP Açıklama Süreci için Halkla İstişare Faaliyetleri

Faaliyet	Ayrıntılar
Açıklanan Proje Dokümanlarının	Tüm Proje Belgelerinin Fiziki Kopyaları (tam ÇSED ve AETYYP, PKP, ÇSED)
BELGE ADI: ARAZİ EDİNİM, TAZMİN VE YENİDEN YERLEŞİM PLANI	BELGE KODU: ENC_FOIAS_ADMP_LACRP_01 P.75
AYDIN-DENİZLİ OTOYOL PROJESİ	REV: 0
AETYYP RAPORU	TARİH: NİSAN 2022

Faaliyet	Ayrıntılar
<p>hazırlanması ve dağıtımı ifşa döneminin başlamasından en az bir hafta önce, ifşa toplantılarının başlamasından en az iki hafta önce</p>	<p>Broşürü & AETR):</p> <ul style="list-style-type: none"> • 3 İnşaat Şantiye Alanı (Dalama İŞA, Kuyucak İŞA, Denizli İŞA) <p>PKP, NTS, ÇSED ve AETR Broşürlerinin fiziki kopyaları:</p> <ul style="list-style-type: none"> • 12 İlçe Belediye Ofisine, • 70 Etkilenen Yerleşim Muhtarlık Ofisine, ve • Projeden etkilenen yerleşim yerlerinde diğer lokasyonlara, örneğin, eğer hazırlık sırasında gerekli olarak ifade edilmişse etkiye açık grupların buldukları lokasyonlara. <p>İndirmek için Proje Web Sitesinde bulunan tüm Proje Belgelerinin İngilizce ve Türkçe Elektronik Versiyonları (PDF).</p> <p>Tüm diğer katılımcı paydaşlar (SEP'e bakınız, aşağıdakiler gibi):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Ulusal ve İl Çapındaki Bakanlıklar (temsilcileri), • STK'lar, ve • Medya (gazeteler, radyo, TV) <p>Türkçe ve İngilizce olarak tüm Proje Belgeleri için web sitesindeki açıklama süresini ve indirme dizinini duyurmak için posta veya e-posta (uygun olduğu şekilde) ile iletişime geçilecektir.</p>
<p>Proje Belgelerinin elde edilebilirliğinin ve ilgili topluluk toplantılarının medya aracılığıyla duyurulması</p>	<p>İletişim araçları</p> <ul style="list-style-type: none"> • Gazeteler, • Radyo istasyonları, • Proje web sitesi • Etkilenen yerleşim yerlerinin muhtarlık ve belediye dairelerinde ilan panoları vb. olacaktır.
<p>Halkla İstişare Toplantıları</p>	<p>"Yol Gezileri" sırasında beş halkla İstişare Toplantısı yapılmıştır.</p> <ul style="list-style-type: none"> • Arazi edinimi ve tazminat prosedürleri ve hak sahipliği ile ilgili Proje sunumu, ÇSED ve AETYYP bulgularının ve önerilerinin özeti; • Açık uçlu soru ve cevaplarla geri beslemeli oturumlar

9. İzleme

9.1. Amaçlar ve Genel Değerlendirme

AETYYÇ/P bağlamında izlemenin genel hedefleri aşağıdaki noktaları doğrulamaktır:

- * AETYYP'de açıklanan eylem ve taahhütlerin eksiksiz ve zamanında uygulanması,
- Projeden etkilenen kişilerin haklarını anlamaları,
- Projeden etkilenen uygun kişilerin (PEK'ler) mutabık kalınan süre içinde tam tazminat haklarını veya diğer etki azaltma önlemlerini almaları,
- AETYYP tazminatı ve PTÖ'ler PEK'lerin geçim kaynaklarının iyileştirilmesi veya en azından eski haline getirilmesi açısından etkilidir,
- PEK'ler tarafından ifade edilen/gönderilen şikayet ve şikayetlerin takip edilip çözüme kavuşturulması ve gerektiğinde düzeltici faaliyetlerin uygulanması,
- Gerekirse PEK'lere tazminat/yardım sağlanmasını iyileştirmek için AETYYP prosedürlerinde değişiklikler yapılması,
- Bu AETYYP'in uygulanmasından önce halihazırda kamulaştırmaya tabi olanlar da dahil olmak üzere, tüm PEK'ler haklarına göre değerlendirilir.

İzlemenin genel sorumluluğu FOIAS'a aittir. İzleme, izleme teknikleri ve izleme sonuçlarının kaydedilmesi konusunda eğitim alacak olan dahili veya harici personel tarafından gerçekleştirilecektir. Ek uzmanlar gerektiğinde izleme faaliyetlerine dahil edilebilir; ayrıca, uygun olduğunda yerel STK'lar izlemeye yardımcı olabilir.

İzleme, AETYYP'in genel başarısını ve çeşitli süreç ve tedbirlerin etkinliğini değerlendirmek içindir. İzleme faaliyetleri üç ana bileşenden oluşacaktır:

- * Dahili izleme ve
- * Harici izleme

Dahili izleme süreci, FOIAS ekibi tarafından günlük AETYYP faaliyetlerinin bir parçası olarak yürütülecektir. Dış izlemenin bağımsız bir üçüncü tarafça sağlanması amaçlanmıştır. Devam eden AETYYP uygulamasının değerlendirilmesinin amacı, projenin tazminat ve yeniden yerleşim için uluslararası standartları karşıladığından emin olmaktır.

İ&D Mekanizmasının kilit yönlerinin her biri aşağıda açıklanmıştır.

9.2. Dahili İzleme

Dahili izleme, AETYY sürecinin gerekli güncellemeleri için bilgi sağlamak amacıyla düzenli aralıklarla (örneğin üç ayda bir) ilerlemeyi doğrulayacak ve ilgili konuları analiz edecektir. İzleme, bu AETYYP'in uygulanmasının çeşitli aşamalarıyla yakından bağlantılı olacaktır. Dahili izleme, AETYYP'de tanımlanan eylem planına göre AETYYP uygulamasının ilerlemesini ölçmeye odaklanacaktır. Bu bağlamdaki faaliyetler şunları içerecektir:

- *AETYYP programına göre ilerlemeyi gözden geçirmek için inşaat müteahhitleri ile KGM arazi edinim sürecinden etkilenen topluluklarla irtibat,
- * Arazi edinimi ve tazminat haklarının AETYYP'e uygun olarak sağlandığının doğrulanması,
- *PTÖ'lerin uygulandığının doğrulanması,
- * Herhangi bir sorun ve sorunun AETYYP bağlamında belirlenmesi;
- *Anahtar bilgi kaynaklarıyla (muhtarlar, etkilenen farklı insan gruplarının temsilcileri, etkilenen gruplara özel odaklanma) görüşmeler yoluyla süreçten memnuniyetin değerlendirilmesi,

- * Şikayet kayıtlarının takip edilmesi ve bunların dikkate alındığının, düzeltici önlemlerin alındığının ve sonuçların tatmin edici olduğunun doğrulanması, ve
- *FOIAS yönetimi için üç aylık raporların hazırlanması.

İzleme programı Proje operasyonunun başlamasına kadar AETYYP uygulaması sırasında PEK'lerin geçim kaynaklarının gelişimini izlemek için güçlü bir bileşene sahip olacaktır. Türk Hukuku kapsamında tazminat almak için değerlendirilmeyen etkiye açık gruplara ve PEK'lere özel önem verilecektir. Fiziksel yerinden edilmeden etkilenen az sayıda insan da özel olarak değerlendirilecektir.

İzleme raporları, bu AETYYP'in AETYY Uygulama Durum Raporları'nın önemli parçalarıdır. Devam eden izlemeden elde edilen önemli bulgularla birlikte üç aylık konsolide raporlar hazırlanacak ve temel bulgular tartışılacak ve uygun önlemler alınacaktır (aşağıdaki Tablo 9.1'deki İzleme Çerçevesine bakınız). İzlemeden kaynaklanan, ele alınmayan ve müdahale gerektiren herhangi bir konu ilgili tüm taraflarca tartışılacaktır. Raporlama ve raporların gereken incelenmesi ve tartışılması, önemli konuların derhal ele alınmasını sağlayacaktır.

9.3. Harici İzleme

Dahili izleme sürecine ek olarak, yeniden yerleşimin harici değerlendirmesi, harici bir izleme tarafı (örneğin, Türkiye'de yeniden iskan planlaması ve uygulamasında güçlü bir geçmişe sahip bağımsız bir danışmanlık firması) aracılığıyla yapılacaktır. Bu taraf, Türk mevzuatında ve IFC'nin bu AETYYP'teki PS5'inde ve ÇSED'de önerilen diğer ilgili eylem planlarında yer alan sosyal taahhütlere uygunluğun değerlendirilmesine odaklanarak üç ayda bir yapılan gözden geçirmeler gerçekleştirecektir. Dış değerlendirme süreci iç izleme tarafından bilgilendirilecektir.

9.4. Özet

Yukarıda açıklanan İ&D raporları hakkında daha fazla bilgi aşağıdaki genel bakış 9.1'de sunulmaktadır. Göstergelerin izlenmesi için bir başlangıç çerçevesi 9.2'de verilmektedir.

Tablo 9.1 AETYYP İzleme Raporlarının Genel Değerlendirilmesi

İzleme Raporu Türü	Sıklık	Hazırlayan	Yorum
Dahili İzleme Raporu	Üç ayda bir	FOIAS	Özet rapor (en fazla 20 sayfa, artı ekler); programa göre ilerlemenin özetlenmesi; şikayetlerin özet programı, herhangi bir toplantının/danışmanın tutanakları; sorunların ve müdahale eylemlerinin ana hatları ve dahili kalite kontrolü.
Harici İzleme Raporu	Üç ayda bir	Bağımsız Uzmanlar	PS5 taahhüdüne ilişkin ilerleme değerlendirmesinin özetlenmesi; PEK sorunlarının ve endişelerinin tartışılması, uyumsuzluk alanlarının ve üzerinde anlaşmaya varılan düzeltici eylemlerin belirlenmesi; AETYYP sürecinin durumunun özeti. Bir uygunluk kontrolü.
Düzenli Durum Değerlendirme Raporu	İnşaatın ilk iki yılında iki yılda bir; daha sonra yılda bir kere	FOIAS Paneli artı bağımsız uzmanlar	Projenin genel politika ve yaklaşımıyla AETYYP'de tanımlanan eylem ve önlemlere uygun olduğunu ve arazi edinimi ve tazminatın PS5 ve Türk yasalarına uygun olarak tamamlandığını sürekli olarak doğrulamak için düzenli durum raporu.

Tablo 9.2. AETYYP İzleme Çerçevesi – Temel İzleme Göstergeleri

İzleme Konusu	Faaliyet ve spesifik izleme parametreleri*	İzleme Sıklığı	İzleme Sorumluluğu
---------------	--	----------------	--------------------

İzleme Konusu	Faaliyet ve spesifik izleme parametreleri*	İzleme Sıklığı	İzleme Sorumluluğu
AETYYP programına karşı performans	Arazi edinimi (irtifak hakkı dahil) anlaşmalarının imzalanmasındaki ilerleme: Tamamlanma yüzdesi (arazi sahiplerine/kullanıcılarına kalıcı olarak kaybedilecek olan inşaat için kullanılan alanlar dahil)	Aylık	FOIAS, KGM arazi edinim ekibiyle iletişim halinde
	Tazminatın ödenmesi ve PTÖ'lerin teslimi: Tamamlanma yüzdesi		KGM / FOIAS
	Inşaat sırasında geçici olarak kullanılan arsa sayısı: - İnşaat için kullanılan toplam arazinin %'si		FOIAS
	Inşaat sırasında kullanılan arsalar: %'si eski haline getirildi ve sahiplerine geri verildi		
	Şikayet süreci: alınan/yanıt verilen/çözülen şikayetlerin sayısı		
	Danışma faaliyetleri: toplantıların, tartışmaların, telefon görüşmelerinin, e-postaların vb. kayıtları.		
	AETYYP Uygulama Durum Raporlarına entegre edilecek izleme faaliyetlerinin özeti		
Yaşam standartlarının, geçim kaynaklarının ve gelirin genel olarak restorasyonu	Tapu sahiplerine (arazi sahipleri, hissedarlar, mutataz arazi sahipleri) tazminat ödendi mi?	Aylık	KGM / FOIAS Bağımsız İzleme Uzmanları
	Toplam ödemelerin/PTÖ'lerin yüzdesi tamamlandı, devam ediyor, başlatılmadı, temyizde.		FOIAS Bağımsız İzleme Uzmanları
	Kayıt dışı arazi kullanıcılarına, ortakçılara tazminat ödendi mi? Toplam ödemelerin/PSM'lerin yüzdesi tamamlandı, devam ediyor, başlatılmadı, temyizde.		KGM / FOIAS Bağımsız İzleme Uzmanları
	Arazi üzerindeki varlıklar (kuyular, sulama altyapısı, çitler) tamamen eski haline getirildi mi? (geçici olarak kullanılan arazi ve irtifak hakkı için) Tamamlanan, devam eden, başlatılmayan toplam eski haline döndürmelerin yüzdesi.		KGM / FOIAS Bağımsız İzleme Uzmanları
	Tazminat genel olarak mutabık kalınan oranlarla ve zaman içinde mi ödendi? Kararlaştırılan oranlarda yapılan toplam ödemelerin yüzdesi Kabul edilen zaman çerçevesi içindeki ödemeler yüzdesi.		KGM / FOIAS Bağımsız İzleme Uzmanları
	Etkilenen tüm insan grupları için PTÖ'ler nerede teslim edildi? Tamamlanan toplam PTÖ'lerin yüzdesi, devam ediyor, başlatılmadı.		FOIAS Bağımsız İzleme Uzmanları
	Etkilenen işletmeler hak kazandı mı? Toplam PTÖ'lerin yüzdesi tamamlandı, devam ediyor, başlatılmadı, temyizde.		FOIAS Bağımsız İzleme Uzmanları
	Etkilenen işçiler/çalışanlar hak kazandı mı? Tamamlanan toplam PTÖ'lerin yüzdesi, devam ediyor, başlatılmadı.		FOIAS Bağımsız İzleme Uzmanları
	Etkiye açık grupların özel ihtiyaçları ele alındı mı? Tamamlanan toplam PTÖ'lerin yüzdesi, devam ediyor, başlatılmadı.		FOIAS Bağımsız İzleme Uzmanları
	PEK'lerin yaşam maliyetlerinde/harcamalarında ne gibi değişiklikler oldu? Gerçek açıklama		Sürekli
Gelir değişiklikleri PEK'lerin genel hane ekonomisini nasıl değiştirdi? Gerçek açıklama			
Inşaat iş gücünde çalışan (veya başka bir şekilde Proje kapsamında istihdam edilen) vasıflı ve vasıfsız PEK'lerin sayısı? İşe başvuran PEK'lerin toplam sayısı, yarı zamanlı/tam zamanlı çalışanların yüzdesi, iş eğitimi görenlerin yüzdesi			
Geçim kaynaklarının restorasyonu için PTÖ'lerin etkili olduğu kanıtlanıyor mu? Özet profesyonel görüş			
Herhangi bir ek destek önlemi gerekli mi? Bugüne kadarki tüm sonuçlara dayalı profesyonel görüş			
PEK'ler genel geçim kaynaklarının ne ölçüde geri kazanıldığını nasıl algılıyor? PEK'lerle yapılan rutin görüşmelerin sonuçları	Sürekli		
PEK'ler Proje sonucunda herhangi bir zorluk yaşadılar mı? PEK'lerle yapılan rutin görüşmelerin sonuçları			
İstişare ve Şikayetler	PEK'ler arazi edinimi/tazminat/PTÖ sürecini anlıyor mu? PEK'lerle yapılan rutin görüşmelerin sonuçları	Sürekli	
	PEK'ler şikayetlerini ifade etmenin yollarını anlıyor mu? PEK'lerle yapılan rutin görüşmelerin sonuçları		
	Ne tür şikayetler yayınlandı ve bunlar nasıl çözüldü? Şikayet Prosedüründen alınan girdilerin özeti ve PEK'lerle yapılan rutin görüşmeler: gerçek bilgiler.		

* İzlemeye yönelik göstergelerin ayrıntılı kurulumu izleme hazırlığının bir sonraki adımı olarak oluşturulacaktır.

10. Yönetim İşlemleri

10.1. Şikayet İşlemi

Uluslararası iyi uygulamalara ve belirli Uluslararası Gerekliliklere (özellikle IFC PS1 ve Ekvator Prensipleri IV, İlke 6, bir Şikayet Mekanizması – ŞM) uygun olarak, herhangi bir kişi veya kuruluşun şikayetlerini veya herhangi bir yönüyle ilgili diğer sorunlarını maliyetsiz ve misilleme tehdidi olmadan özgürce bildirebileceği bir şekilde kurulmuştur. Ayrıca, harici anlaşmazlık çözüm sürecine bir alternatif sunar (örneğin, yasal veya diğer kamusal veya sivil mekanizmalar). Bu şikayet işlemi, AETYY süreci sırasında dile getirilen endişeleri de içeren tüm Proje Şikayetlerini ele almak için kullanılacaktır. Şikayette bulunmak isteyenler için süreci kolaylaştırmak açısından ÇSED, AETYY, KGM arasındaki süreçler farklı şikayet formları ile ayrılmayacaktır. Bir form kullanılacak ve FOIAS şikayet veya yorumun doğru kanallardan geçmesini ve doğru sorumluların (Çevresel ve Sosyal Etkileşim Müdürü, Halkla İlişkiler Uzmanları ve hatta KGM gibi) eline geçmesini sağlayacaktır. SKP'de bir Şikayet Formu örneği verilmiştir.

Genel şikayet yönetimi, Halkla İlişkiler Şefi tarafından AETYY süreci için desteklenecek olan FOIAS Çevresel ve Sosyal Etkileşim Yöneticisi tarafından gerçekleştirilir. Şeffaf ve meşru bir mekanizma olarak ŞM, Paydaş Katılım Planı'nın (SKP) bir parçası olarak proje boyunca sürekli olarak sürdürülecek, güncellenecek ve duyurulacaktır. Şikâyetçiyi düzeltici faaliyet veya herhangi bir işlem yapılmayacağına ve bunun nedenine ilişkin bildirim hakkında bilgilendirmek için ön cevap sisteme girildikten sonraki 14 gün içinde olacaktır. Şikâyetçi düzeltici eylemi kabul ederse, dava kapatılacaktır. Uzun vadeli bir düzeltici faaliyet gerekiyorsa, şikâyetçiye düzenli aralıklarla ilerleme konusunda bilgi verilecektir.

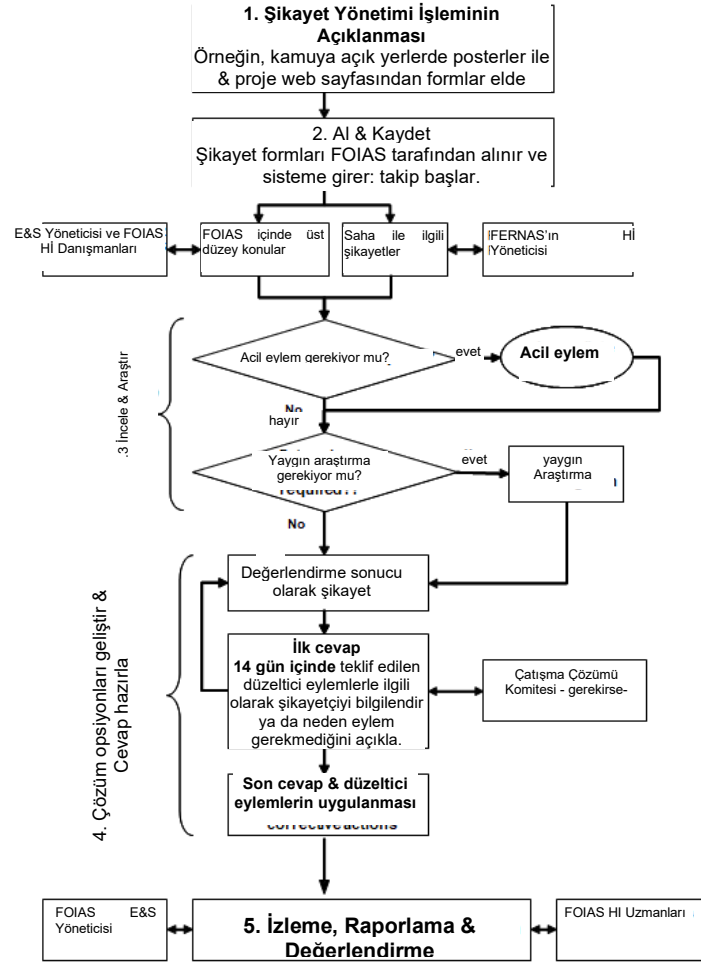
ŞP'nin temel adımları aşağıda açıklanmıştır ve Şekil 10.1'de gösterilmektedir:

- 1. Şikayet Yönetimi İşleminin İlan Edilmesi** – Halkın ve özellikle PEK'lerin ŞP ve bu süreçten nasıl yararlanabilecekleri hakkında bilgilendirilmesi gerekir. Halk, Paydaş Katılım Planında (örneğin, halka açık yerlerde afişler, Proje web sitesinde) açıklanan şekilde ÇSED/AETYY açıklama süreci aracılığıyla bilgilendirilecektir.
- 2. Şikayetlerin Kabulü ve Takip Edilmesi** – Şikayetler, her mahallede muhtardan alınabilecek ve Proje Web Sitesinde bulunabilecek bir Şikayet Formu (Türkçe, ayrıca web sitesinde İngilizce olarak mevcuttur) kullanılarak kaydedilecektir. Şikayet Formları şikayetleri kaydetmek için mevcuttur ve başvuru sahibinin adı ve adresi (gönüllü bilgi) başvuru tarihi, başvuru türü ve şikayeti alan kişilerin adının yanı sıra şikayetle ilgili ayrıntıları içerecektir. Form, uygun bir çözüme kadar izlenebilecekleri bir kayıt defterine kaydedilecektir.
- 3. Şikayetlerin İncelenmesi ve Soruşturulması** – Şikayetler, konularına ve karmaşıklıklarına bağlı olarak farklı şekilde incelenecek ve araştırılacaktır. Genel olarak, durumun tam bir resmi aranacak ve gerektiği şekilde daha fazla araştırma yapılacaktır. FOIAS şikayetlerin meşruiyetini doğrulamak ve ayrıntıların araştırılmasını düzenlemek için soruşturma sürecini organize etme konusunda yönetim kapasitesine sahip olacaktır.
- 4. Çözüm Seçenekleri Geliştirme ve Cevap Hazırlama** – Çözüm seçenekleri tek taraflı teklif, ikili müzakere ve/veya üçüncü taraf arabuluculuğu yoluyla geliştirilecektir. Şikayet meşru değilse, şikayet sahibi ile anlaşma yapılmadan dava kapatılacaktır. Herhangi bir cevap sözlü veya yazılı olarak açık bir şekilde iletilecek ve bir şikayet davası ancak şikâyetçi ile bir anlaşmaya varıldığında kapatılacaktır. Doğrudan çözülemeyen karmaşık şikâyet konularının olması durumunda, bir anlaşmayı kolaylaştırmaya yardımcı olmak için uygun bir uyuşmazlık çözümü "komitesi" (örneğin, şikayette bulunan taraflar, FOIAS temsilcileri, yerel Muhtarlar ve bir STK veya işçi sendikasıdan oluşan) oluşturulabilir,

AETYYP için, yerel üçüncü taraflar şikayetlerin yönetimine entegre edilecektir. Bunlar, ifşa ve istişarenin bir sonraki aşamasında belirlenecektir.

ŞP'nin işleyişinin bir özeti halka da sunulacaktır (örneğin, Proje Web Sitesinde bir yıllık rapor). Bu, ilgili kişilerin/kuruluşların gizliliğini koruyacaktır.

PKP Proje süresince Şikayet Prosedürlerinin işleyişine ilişkin daha fazla ayrıntıyı ortaya koymaktadır.

Şekil 10.1.Şikayet İşlemi Akış Şeması (kamu için)

10.2. Araziye Göre Tasarım Değişikliği Yönetimi İşlemi

ÇSED sürecinin bir parçası olarak, çevresel, sosyal açıdan Projeye ilgili Tasarım Değişiklikleri (TD) yapıldığında, ÇSED'in tamamlanması için tasarımın dondurulmasından sonra herhangi bir türde Tasarım Değişikliği (TD) ile baş edebilmek amacıyla ÇSED'de tanımlanan güvenlikle ilgili ve diğer faktörlere gereken dikkatin sağlandığını temin etmek için bir Tasarım Değişikliği Yönetimi (TDY) İşlemi geliştirilecektir. Bu nedenle, ÇSED TDY İşlemleri, daha fazla rafine edilmesi gereken ve ardından nihai olarak FOIAS için geçerli olan genel TDY İşlemlerine entegre edilmek üzere temel bir çerçeve olarak hizmet edecektir.

ÇSED TDY İşlemi, diğerlerinin yanısıra, bir tasarım değişikliğinin potansiyel çevresel, sosyal ve güvenlik etkilerini inceler:

* ek paydaşlar üzerindeki herhangi bir etki (yani, halihazırda ÇSED/AETYYP'de ele alınanların ötesinde), ve

• Ek arazi alımı ve kamulaştırma gerektiren Proje ayak izinin herhangi bir genişlemesi (yani: ÇSED/AETYYP'de halihazırda yansıtılanın ötesinde) incelenecektir.

Eğer önemli potansiyel etki değerlendirilecekse, ÇSED TDY İşlemi, kamulaştırılacak ek araziler ve tanımlanabilecek yeni PEK için AETYYP'de açıklanan tüm önlemlerin, politikaların ve ilkelerin uygulanmasını sağlayacaktır.

EK-A

Uluslararası Standartlar (IFC PS 5)¹ ile Türk Hukuku arasında Fark Analizi

¹ Düzenleme tarihi: 1 Ocak 2012

Giriş

Aydın - Denizli Otoyolu Projesi'nin yapımı ve işletilmesi için ihtiyaç duyulacak arazi ve diğer varlıkların edinimi KGM sorumluluğundadır. Projeden etkilenecek taşınmazlara ilişkin arazi edinim faaliyetleri, KGM tarafından 2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu (2001 tarih ve 4650 sayılı Kanun ile değişik) ve ilgili diğer mevzuatlara göre yürütülmektedir. Bu çalışmalar; Türkiye dahilindeki tüm altyapı projeleri kapsamında yürütülen arazi edinim/kamulaştırma süreçlerinde standart olarak gerçekleştirilmektedir.

KGM, Proje kapsamındaki kamulaştırma işlemleri çerçevesinde yalnızca Kamulaştırma Kanunu'nda öngörülen gerekliliklerini karşılayacak olup, bu Proje kapsamında 5543 sayılı İskan Kanunu hükümlerinin yerine getirilmesinden sorumlu olmayacaktır. Proje kapsamında edinimi yapılacak/kamulaştırılacak arazinin büyüklüğü göz önüne alındığında, etkilenecek bina sayısının oldukça az olacağı unutulmamalıdır. Bununla beraber Bakanlık; İskan Kanununun uygulanmasına ilişkin duruma özel değerlendirmelerde bulunabilir. Devlet destekli yeniden yerleştirme faaliyetleri; Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'na bağlı Yapım İşleri Genel Müdürlüğü Yeniden Yerleşim Dairesi tarafından yürütülmektedir.

Kamulaştırma Kanunu'nun amacı, kamulaştırılacak arazi ve diğer varlıklar karşılığında tapu sahiplerinin (ve hak sahiplerinin) nakdi olarak tazmin edilmelerini sağlamak ve ayrıca kamulaştırma ile ilgili yapılacak tüm işlemler için genel bir çerçeve oluşturmaktır. Kamulaştırma Kanunu, kayıplar karşılığında getirilecek maddi çözümleri düzenlemektedir. İskan Kanunu ise kamulaştırmadan etkilenmesi muhtemel kişilerin yeniden yerleştirilmesine ilişkin sosyal konuları ele almaktadır. Dolayısı ile tüm kamulaştırma işlemlerinde Kamulaştırma Kanunu hükümleri esas olmakla beraber; gerekli hallerde İskan Kanununun ek mevzuat olarak uygulanması söz konusu olabilmektedir.

PS 5 ile Kamulaştırma Kanunu arasındaki farklılıklara ilişkin değerlendirmeler aşağıda sunulan tabloda verilmiştir.

Performans Standardı (PS) 5 kapsamındaki Özet Gereksinimler (çoğunlukla aynen alıntılanmıştır)	KGM Tarafından Uygulanan Türk Mevzuatına İlişkin Önemli Hususlar	Farklar
<p>Paragraf 5:</p> <p>İşbu 5 no.lu Performans Standardı, aşağıdaki arazi işlemleri sonucunda oluşan fiziksel ve/veya ekonomik yerinden edilmeleri kapsar:</p> <ul style="list-style-type: none"> Kamulaştırma veya diğer zorunlu usuller yoluyla arazi hakları veya arazi kullanım haklarının edinimi; Arazi edinimi konusunda anlaşmaya varılamamasından dolayı kamulaştırma veya diğer zorunlu usullere başvurulacağı durumlarda, arazi veya hak sahipleriyle anlaşmaya varılarak arazi hakları veya arazi kullanım haklarının edinimi; Projede, arazi kullanımı ve doğal kaynaklara erişime getirilen zorunlu kısıtlamalar yüzünden bir topluluğun veya içindeki grupların geleneklere dayalı veya tanınan kullanım hakları olduğu halde, kaynakları kullanmaktan yoksun kaldığı durumlar; Projede, yasal, geleneklere dayalı veya tanınan kullanım hakları olmadan belirli bir araziye işgal eden kişilerin tahliye edilmesini gerektiren durumlar; Araziye veya diğer kaynaklara erişime kısıtlama getirilmesi. Buna, kamunun malı olan mülkler ve deniz, su kaynakları, odun ve odun dışı orman ürünleri, tatlı su, tıbbi bitki, avlanma ve toplanma alanları, otlatma ve ekim alanları vb. gibi doğal kaynaklar dahildir. 	<p>2942 sayılı Kamulaştırma Kanunu: Kamulaştırılacak arazi ve varlıkların kanuni malikleri (tüzel kişiler dahil) uğradıkları kayıplar için tazmin edilir (veya kendilerine takas yoluyla alternatif arazi veya varlıklar tahsis edilir). Bu aynı zamanda, zilyet olarak adlandırılan, arazilerin gerçek kullanıcılarını da kapsar.</p> <p>Başkası adına tapulu, sahihsiz ve/veya zilyedi tarafından iktisap edilmemiş yerin kamulaştırmasında binaların asgarî levazım bedeli, ağaçların ise 11 inci madde çerçevesinde takdir olunan bedeli zilyedine ödenir.</p>	<p>Kamulaştırma Kanunu, ekonomik olarak yerinden edilme veya yeniden yerleştirme için destek sağlama konularını kapsamamaktadır.</p> <p>Yerine koyma maliyeti yok</p>
<p>Paragraf 7: Projenin herhangi bir aşamasında arazi, varlıklar veya varlıklara erişim üzerindeki etkiler ciddi anlamda olumsuz hale gelirse Proje sahibi, arazi edinimi veya arazi kullanımının kısıtlanması gibi bir durum söz konusu olmasa bile, işbu 5 no.lu Performans Standardını uygulamayı dikkate almalıdır.</p>	<p>Türk mevzuatında bu konuyla ilgili olarak herhangi özel bir hüküm bulunmamaktadır.</p>	<p>Bu kapsamda Türk mevzuatında tanımlanmış bir zorunluluk bulunmamakla beraber, KGM'nin standart uygulamalarında bu gereklilik sağlanmıştır. Dolayısıyla Proje kapsamında varlık ve kaynaklara sürekli erişim sağlanması, KGM ile Proje sponsoru arasında imzalanan sözleşme kapsamında yerine getirilecek bir uygulamadır.</p>
<p>Paragraf 8: Proje sahibi, yoksul ve hassas gruplar üzerindeki etkilere özel önem vererek bir yandan çevresel, sosyal ve finansal maliyetler ile yararlar arasında denge sağlarken, fiziksel ve/veya ekonomik olarak yerinden edilmeleri engellemek veya azaltmak için uygulanabilecek alternatif projelendirmeleri değerlendirecektir.</p>	<p>Türk mevzuatında bu konuyla ilgili olarak herhangi özel bir hüküm bulunmamaktadır.</p>	<p>Türk mevzuatında, projelerin kamulaştırma veya yeniden yerleştirme ihtiyacını ortadan kaldırmak veya asgari düzeye indirmek için tanımlanmış herhangi bir gereklilik bulunmamaktadır. Bununla beraber; bu durum proje sahibi kuruluş uzmanları tarafından proje çalışmalarında dikkate alınmaktadır.</p>
<p>Paragraf 9: Yerinden edilmenin kaçınılmaz olduğu hallerde proje sahibi, işbu 5 no.lu Performans Standardında öngörüldüğü şekilde, yerinden edilmiş topluluk ve kişilerin yaşam standartları veya geçim kaynaklarını iyileştirmeleri veya geri kazanmalarına yardımcı olmak amacıyla kaybettikleri varlıklar için onları tam yenileme maliyeti oranında tazmin edecek ve başka destekler sağlayacaktır. Tazmin/telaflı standartları şeffaf olacak ve yerinden edilmeden etkilenen bütün topluluk ve kişilere aynı şekilde uygulanacaktır. Yerinden edilmiş kişilerin geçim</p>	<p>Kamulaştırılacak arazi veya varlıkların kanuni maliklerinin bu kapsamdaki zararları, ilgili arazi veya varlıklar üzerinden tazmin edilecektir. Tazminat tutarları, idari süreçlerde kıymet takdir komisyonları tarafından, yargısal süreçlerde ise bilirkişi tarafından belirlenmektedir. Her iki süreç kapsamında yapılan kıymet takdirleri, belirli kriterler çerçevesinde ve ilgili verilere dayalı olarak gerçekleştirilmektedir. Kamulaştırılacak</p>	<p>Türk mevzuatında; Tespit edilen yaşam standartlarına ulaşmak için gerekli iyileştirme ve ek gelir sağlama gibi önlemler, yeniden yerleştirme plan ve projelerinin ön şartı olarak düzenlenmiştir. Bununla beraber; yaşam standartlarını iyileştirmeye yönelik plan ve projelere ilişkin ayrıntılı hükümler bulunmamaktadır.</p> <p>Yerine Koyma Maliyeti ile ilgili herhangi bir hüküm bulunmamaktadır; Kıymet takdirinde (binalar, yapılar vb.)</p>

Performans Standardı (PS) 5 kapsamındaki Özet Gereksinimler (çoğunlukla aynen alıntılanmıştır)	KGM Tarafından Uygulanan Türk Mevzuatına İlişkin Önemli Hususlar	Farklar
<p>kaynağı araziye dayalı ise veya arazide toplu mülkiyet varsa proje sahibi, uygulanabilir olduğunda, yerinden edilmiş kişileri arazi vererek tazmin edecektir. Proje sahibi, satın alınan arazi ve ilgili varlıkları ancak, yerinden edilmiş kişilere ilgili tazminatları verdikten ve ilgili hallerde tazminata ek olarak yerleşim yeri ve taşınma yardımı sağlandıktan sonra kendi mülkiyetine geçirecektir.</p>	<p>arazi üzerindeki binaların kıymet takdirinde yıpranma payı dikkate alınmaktadır.</p> <p>İrtifak haklarının kıymet takdirinde, etkilenen varlıklardaki kıymet düşüklüğü göz önünde bulundurulmaktadır.</p> <p>Bir kısmı kamulaştırılan taşınmaz maldan artan kısmı yararlanmaya elverişli bir durumda değil ise, kamulaştırma işlemine karşı idari yargıda dava açılmayan hallerde mal sahibinin en geç kamulaştırma kararının tebliğinden itibaren otuz gün içinde yazılı başvurusu üzerine, bu kısmın da kamulaştırılması zorunludur.</p> <p>Varlıkları kısmen kamulaştırılacak olan kişilerin (ve taşınmaz mal sahibi olmayanların) yaşam standartları ve varlıklarının genel durumu incelendikten sonra, bu kişilerin gelir kaynaklarını kaybedip kaybetmedikleri tespit edilecektir (İskan Kanunu düzenlemesi).</p> <p>Türk Anayasasına göre, kamulaştırma bedelleri peşin ödenmedikçe taşınmazlara el konulamamaktadır.</p>	<p>Yıpranma payı düşülmektedir. Buna göre, kamulaştırma tazminatları (araziler, ev parselleri ve binalar ve yapılar gibi diğer varlıklarla ilgili), varlıkların yerine konması ile ilgili işlem maliyetlerini içermemektedir.</p> <p>Yerinden edilmiş kişilere ve topluluklara projeden olumlu faydalar elde etme fırsatları sağlanması ile ilgili de hiçbir bir açıklama bulunmamaktadır.</p>
<p>Paragraf 10: Proje sahibi, paydaş katılımı yoluyla, ev sahibi topluluklar dahil etkilenen topluluklarla ilişki içinde olacaktır (1 no.lu Performans Standardında öngörülen şekilde). Yeniden iskan ve geçim kaynaklarının geri kazandırılmasına ilişkin karar verme süreçlerinde, varsa, farklı seçenek ve alternatifler de değerlendirilmelidir. İşbu Performans Standardının amaçlarına ulaşmak için tazminat ödemeleri, geçim kaynaklarını geri kazandırma faaliyetleri ve yeniden iskanların planlanması, uygulanması, izlenmesi ve değerlendirilmesi süreçlerinde Etkilenen Topluluklar bilgilendirilmeye ve sürece katılmaya devam edecektir. Yerli Halklarla (varsa) istişare konusunda, 7 no.lu Performans Standardı doğrultusunda ek hükümler geçerlidir.</p>	<p>Türk mevzuatı, kamulaştırma ihtiyacı ortaya çıktığında ve kıymet takdiri süreçleri tamamlandığında kamulaştırmadan etkilenecekler bildirimde bulunulmasını zorunlu kılmaktadır.</p> <p>Ayrıca İskan Kanununun uygulanması, halkı bilgilendirme ve katılım faaliyetlerinin tüm adımlarını içermektedir.</p>	<p>Arazi edinimi/kamulaştırma ile ilgili olarak, Türk mevzuatı, etkilenen taraflara önceden bilgi verilmesini, karar alma sürecine dahil edilmelerini veya bu birey ve topluluklarla sürekli iletişimi sağlayacak bir istişare süreci işletilmesini şart koşmamaktadır. Ayrıca; sürecin sonuçlarını izleme zorunluluğu da yoktur.</p>
<p>Paragraf 12: Anlaşma veya kamulaştırma sonucunda zorunlu yeniden yerleştirmenin kaçınılmaz olduğu durumlarda; projeden dolayı yerinden edilecek, tazminat ve yardımlardan yararlanabilecek kişileri belirlemek ve tazminat ve yardımlardan yararlanma hakkı bulunmayan fırsatçı yerleşimciler gibi kişilerin hak talebinde bulunmasını engellemek için projeye başlanmadan önce ilgili sosyoekonomik verileri toplamak amacıyla nüfus sayımı yapılacaktır. Projenin gerçekleştirildiği ülkede, hak sahiplerini belirlemek için devlet eliyle uygulanan usuller bulunmaması durumunda; proje sahibi tarafından hak sahipleri için son başvuru tarihi belirlenecektir. Son başvuru tarihi ile ilgili bilgiler iyi belgelenmiş olacak ve tüm proje sahasında dağıtımı sağlanacaktır.</p>	<p>Kamulaştırmadan sorumlu idarede, kamulaştırılacak taşınmazın sınırını, yüzölçümünü ve türünü gösteren ölçekli planlar bulunacaktır.</p> <p>Kamulaştırmayı yapacak idare, kamulaştırılan taşınmazların maliklerini belgelere ekleyerek belirleyecektir. İdare, tapu ve kadastro yapılmayan yerlerde ise malikleri arazi araştırması yaparak tespit edecektir.</p> <p>Kamulaştırmayı yapacak idare, kamu yararı kararını kamulaştırılacak taşınmazların bulunduğu mahalle ve/veya köy muhtarlığında on beş gün süre ile asılmak suretiyle ilan edecektir. Kamu yararı kararının ilan süresinin bitiminden</p>	<p>Türk mevzuatı, sosyoekonomik koşulların mevcut durumunu araştırma zorunluluğu getirmemektedir. (Ancak, kamulaştırma sınırlarını ve ihtiyaçlarını açıklayan planların hazırlanması gerekmektedir. Ayrıca, Yeniden yerleştirme eylem planı hazırlanmasına karar verilmesi durumunda, söz konusu sosyoekonomik durum çalışması yapılabilir).</p>

Performans Standardı (PS) 5 kapsamındaki Özet Gereksinimler (çoğunlukla aynen alıntılanmıştır)	KGM Tarafından Uygulanan Türk Mevzuatına İlişkin Önemli Hususlar	Farklar
	İtibaren, kamulaştırılacak taşınmazlar üzerine yapılan sabit tesisler ile dikilen ağaçların bedeli, kamulaştırma bedelinin tespitinde dikkate alınmaz. Ayrıca, yeniden yerleştirme uygulamasından faydalanmaya hak kazanabilmek için son başvuru tarihleri öngörülmüştür.	
<p>Paragraf 19 : Fiziksel olarak yerinden edilme durumunda proje sahibi, asgari olarak, etkilenen kişi sayısına bakılmaksızın işbu 5 no.lu Performans Standardında öngörülen şartları karşılayan bir Yeniden Yerleştirme Eylem Planı hazırlayacaktır. Plan, kaybedilen arazi ve diğer varlıklar için tam yenileme maliyeti üzerinden tazminat verilmesini de kapsayacaktır. Plan, yerinden edilmenin olumsuz etkilerini hafifletmek, kalkınma fırsatlarını belirlemek, yeniden iskan bütçesi ve programını oluşturmak ve farklı statülerdeki etkilenen kişilerin (ev sahibi topluluklar dahil) hak sahipliğini belirlemek üzere hazırlanacaktır. Bunu yaparken, yoksul ve hassas grupların ihtiyaçlarına özel önem verilecektir. Proje sahibi, arazi haklarının edinimine ilişkin işlemleri, tazminat tedbirlerini ve iskan faaliyetlerini kayıt altına alacaktır.</p>	<p>Yeniden yerleştirme talebinde bulunan kişiler, konuyu Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı'na iletmek üzere ilgili valiliğe yazılı olarak başvuruda bulunarak yeniden yerleştirme sürecini başlatabilirler.</p> <p>Bazı kuruluşlar, dış kredi talebinde bulunan projeler için söz konusu Yeniden Yerleştirme Eylem Planını hazırlamaktadır. Bu planlar, kaybedilen arazi ve diğer varlıklar için tam yenileme maliyeti üzerinden tazminat sağlanmasını içerir.</p>	<p>Türk mevzuatı, devlet eliyle yeniden yerleştirme, kalkınma fırsatlarının belirlenmesi ve yoksul ve hassas gruplara özel önem verilerek her bir etki kategorisindeki (ev sahibi topluluklar dahil) kişilerin haklarının belirlenmesi dışında, yerinden edilmeden kaynaklı etkilerin azaltılmasına yönelik getirilmiş gereklilikler içermemektedir.</p> <p>Türk mevzuatı yeniden yerleştirme sürecinin izlenmesini şart koşmamaktadır.</p> <p>Türk mevzuatı, yeniden yerleştirme sürecinin tamamlanıp tamamlanmadığına dair nihai bir denetim yapılmasını şart koşmamaktadır (PS 5 kapsamında, olumsuz etkilerin bir yeniden yerleştirme planı veya çerçevesi ile performans standardının amaçlarına uygun olarak yönetilmesi olarak tanımlanmaktadır).</p> <p>Yerine Koyma Maliyeti ile ilgili herhangi bir hüküm bulunmamaktadır: Kıymet takdirinde (binalar, yapılar vb.) yıpranma payı düşülmektedir. Buna göre, kamulaştırma tazminatları (araziler, ev parselleri ve binalar ve yapılar gibi diğer varlıklarla ilgili), varlıkların yerine konması ile ilgili işlem maliyetlerini içermemektedir.</p>
<p>Paragraf 13: Etkilenen kişilerin işbu 5 no.lu Performans Standardında öngörülen şartlara uygun tazminat tekliflerini reddetmeleri ve bunun sonucunda kamulaştırmaya veya diğer yasal usullere başvurulması halinde proje sahibi, yeniden yerleştirmeden sorumlu devlet kurumuyla işbirliği yapma fırsatlarını araştırarak, kurumun izin vermesi halinde yeniden yerleştirme süreçlerinin planlanması, uygulanması ve izlenmesinde aktif bir rol oynayacaktır.</p>	<p>Devlet kurumu olarak KGM, ilgili kurumun izin verdiği ölçüde, bazı noktalarda devlet eliyle yeniden yerleştirmeden sorumlu başka bir devlet kurumu ile işbirliği yapabilir.</p>	<p>Türk mevzuatında, kamulaştırma sonucunda işlerini veya geçim kaynaklarını kaybeden kişiler için tazminat şartı bulunmamaktadır.</p>

Performans Standardı (PS) 5 kapsamındaki Özet Gereksinimler (çoğunlukla aynen alıntılanmıştır)	KGM Tarafından Uygulanan Türk Mevzuatına İlişkin Önemli Hususlar	Farklar
Paragraf 17: Yerinden edilmiş kişiler, (i) oturdukları veya kullandıkları arazi veya varlıklar üzerinde yasal hakkı bulunan, (ii) arazi veya varlıklar üzerinde yasal hakkı bulunmayan ancak ulusal hukuka göre arazi üzerinde tanınan veya tanınabilir hak talepleri olan veya (iii) oturduğu veya kullandığı arazi veya varlıklar üzerinde tanınabilen yasal hakkı veya hak iddiası bulunmayan kişiler şeklinde sınıflandırılabilir. Nüfus sayımı yoluyla yerinden edilmiş kişilerin statüsü belirlenecektir.	Kamulaştırma Kanunu, yalnızca kişilerin ve arazi veya taşınmaz mal zilyetlerinin haklarını tanımaktadır. Yeniden yerleştirme daireleri, etkilenen tüm kişilerin dilekçelerini değerlendirmektedir.	Kamulaştırma Kanunu, kamulaştırılacak mülk veya arazinin maliki olmayan kişilere yeniden yerleştirme hakkı vermemektedir. Bu hak talep üzerine İskan Kanunu ile sağlanabilir.
Paragraf 20: Proje alanında yaşayan kişilerin başka bir yere taşınmak zorunda kalması halinde proje sahibi, (i) uygulanabilir iskan seçenekleri arasında, yerinden edilmiş kişilere uygun şekilde barınma olanağı veya nakit tazminat ve (ii) yerinden edilmiş grupların ihtiyaçlarına uygun iskan yardımı sağlayacaktır. Yerinden edilmiş kişiler için inşa edilen yerleşim merkezleri daha iyi yaşam koşulları sağlamak zorundadır. Yerinden edilmiş kişilerin, var olan topluluk veya gruplar arasında yerleşme tercihleri dikkate alınacaktır. Yerinden edilmiş kişilerin ve ev sahibi toplulukların mevcut sosyal ve kültürel kurumlarına saygı gösterilecektir.	Arazi edinimi ile ilgili Türk mevzuatında, yeniden yerleştirme yardımı ile ilgili olarak 5543 sayılı İskan Kanunu dışında özel bir hüküm bulunmamaktadır. Ancak; İskan Kanunu, belirli planlar/projeler yoluyla hak sahibi ailelere daha iyi koşullarda konut ve geçim kaynaklarının geri kazanılmasına yönelik yardım sağlanmasını öngörmektedir. İskan Kanunu ayrıca, yeniden yerleştirmeye hak kazanan ihtiyaç sahiplerine bazı ilave yardımlar (sağlık, gıda, giyim) da sağlamaktadır.	Yoksul ve hassas grupların ihtiyaçlarına özel önem verilmesi, yeniden yerleştirme uygulaması dışında, arazi edinimi ile ilgili Türk mevzuatında şart koşulan bir gereklilik değildir.
Paragraf 21: Proje sahibi, paragraf 17 (i) veya (ii)'e göre fiziksel olarak yerinden edilmiş kişilere, aynı veya daha yüksek değere ve aynı veya daha iyi özelliklere sahip, konum avantajı olan ve oturma hakkı teminatlı yeni bir mülk veya, uygun ise, nakit tazminat seçeneğini sunacaktır. Nakit tazminat yerine aynı tazminat seçeneği de değerlendirilmelidir. Nakit tazminatlar, yerel piyasa koşullarında kaybedilen araziye ve diğer varlıkları tam maliyetinden yerine koymaya yetecek düzeyde olmalıdır.	Taşınmaz ve/veya arazilerin yalnızca kanuni malikleri nakit tazminat alabilir (kamulaştırma değeri). Kamulaştırılan taşınmaz veya arazinin bir kiracı tarafından kullanıldığı durumlarda, kamulaştırmanın gerçekleşmesi ile kiracının sözleşmesi sona erer. Mahsuller (veya bazı varlıklar) üzerindeki haklarını belgeleyen kiracılar tazminat alabilir.	Kamulaştırma Kanunu, yalnızca kamulaştırılacak taşınmaz veya arazinin maliki olan kişilere tazminat hakkı tanır. Arazi üzerinde yasal hakka sahip olmayan kiracı veya kullanıcıların zararları tazmin edilmez. Yerine Koyma Maliyeti ile ilgili herhangi bir hüküm bulunmamaktadır: Kıymet takdirinde (binalar, yapılar vb.) yıpranma payı düşülmektedir. Buna göre, kamulaştırma tazminatları (araziler, ev parselleri ve binalar ve yapılar gibi diğer varlıklarla ilgili), varlıkların yerine konması ile ilgili işlem maliyetlerini içermemektedir.
Paragraf 22: Proje sahibi, paragraf 17 (iii)'ye göre fiziksel olarak yerinden edilmiş kişilere, zorla tahliye riskiyle karşı karşıya kalmadan yasal olarak başka bir yere yerleşebilmeleri için oturma hakkı teminatlı uygun barınma seçenekleri sunacaktır. Yerinden edilmiş bu kişilerin herhangi bir yapıya sahip olduğu veya yapıyı kullandığı durumlarda proje sahibi, hak sahipliği için son başvuru tarihinden önce proje alanını kullanıyor/yararlanıyor olmaları şartıyla, konut ve arazide yapılan diğer iyileştirmeler gibi arazi dışındaki varlıkların kaybı için söz konusu kişileri tam yenileme maliyeti üzerinden tazmin edecektir. Proje sahibi, bu gibi yerinden edilmiş kişilere danışarak, uygun bir alternatif yerde yaşam standartlarını geri kazanabilmeleri için taşınma yardımı sağlayacaktır.	Arazi veya diğer taşınmaz malların kanuni malikleri veya ilgili arazi ya da taşınmazın fiili kullanıcısı olarak tanınan kişiler (zilyetler) yukarıda bahsedilen şekilde parasal tazminat alır. Ancak; başkası adına tapulu, sahihsiz ve/veya zilyedi tarafından iktisap edilmemiş yerlerin kullanıcılarına verilecek tazminat, yapıların asgarî levazım bedeli üzerinden ödeme yapıldığından kanuni arazi maliklerine göre daha düşük olmaktadır. Yeniden yerleştirme yardımı ile ilgili olarak Türk mevzuatında İskan Kanunu dışında özel bir hüküm bulunmamaktadır.	Kamulaştırma Kanunu arazi edinimi kapsamında herhangi bir yardım sağlanmasını şart koşmamaktadır. Aynı şekilde, yeniden yerleştirmeden önceki yaşam standartlarının korunması ile ilgili olarak kanunda öngörülmüş zorunluluk da bulunmamaktadır. Tazminat, tam yenileme maliyetinden ödenmemektedir. Ancak, İskan Kanunu ve ilgili Yönetmeliklere göre, devlet eliyle yeniden yerleştirme uygulaması sırasında bu konu ayrıntılı olarak dikkate alınmaktadır.

Performans Standardı (PS) 5 kapsamındaki Özet Gereksinimler (çoğunlukla aynen alıntılanmıştır)	KGM Tarafından Uygulanan Türk Mevzuatına İlişkin Önemli Hususlar	Farklar
<p>Paragraf 25 Projenin sadece ekonomik olarak yerinden edilmeye neden olduğu durumlarda proje sahibi, etkilenen kişi ve/veya toplulukları tazmin etmek ve işbu Performans Standardının amaçlarına uygun diğer yardımları sağlamak için bir Geçim Kaynaklarını Geri Kazandırma Planı hazırlayacaktır. Geçim Kaynaklarını Geri Kazandırma Planı, etkilenen kişi ve/veya topluluklara tanınan hakları içerecek ve bu hakların şeffaf ve tutarlı bir şekilde, eşitlik ilkesine göre verilmesini sağlayacaktır. Ekonomik olarak yerinden edilmenin yarattığı etkileri hafifletme süreci, Geçim Kaynaklarını Geri Kazandırma Planı ve işbu Performans Standardında uygun olarak etkilenen kişi veya topluluklara tazminat ve diğer yardımlar sağlandıktan ve geçim kaynaklarını geri kazanmaları için yeterli fırsat sağlandığı belirlendikten sonra tamamlanmış sayılacaktır.</p>	<p>Arazi edinimi/kamulaştırmaya ilişkin Türk mevzuatında ekonomik yer değiştirme ile ilgili özel bir hüküm bulunmamaktadır.</p> <p>İskan kanunu, kamulaştırılacak taşınmaz malı bulunmayan ve projeden etkilenen bölgede, yeniden yerleştirme planlama etütlerinin başladığı tarihten itibaren en az üç yıl boyunca yaşamış olan aileleri dikkate almaktadır. Bu, devlet eliyle yeniden yerleştirmeye hak kazanmaları için getirilmiş bir düzenlemedir.</p>	<p>Türk mevzuatında, kamulaştırma sonucunda işlerini veya geçim kaynaklarını kaybeden kişiler için tazminat şartı bulunmamaktadır.</p>
<p>Paragraf 26: Arazi edinimi veya arazi kullanımına getirilen kısıtlamalar varlıkların ve/veya geçim kaynaklarının kaybı olarak tanımlanan ekonomik yerinden edilmeye sonuçlanırsa, proje sahibi, etkilenen kişilerin fiziksel olarak yerinden edilmiş olup olmamalarına bakmaksızın, 27.-29. paragraflarda öngörülen şartları uygun şekilde yerine getirecektir. (Varlıklarını veya varlıklara erişimini kaybeden ekonomik olarak yerinden edilmiş kişiler, tam yenileme maliyeti üzerinden tazmin edilecektir.)</p> <ul style="list-style-type: none"> Arazi ediniminin veya arazi kullanımı üzerindeki kısıtlamaların ticari yapıları etkilediği durumlarda, etkilenen işyeri sahipleri ticari faaliyetlerini başka bir yere taşımalarının maliyeti, geçiş döneminde kaybedilen net gelir ve tesis, makina veya diğer ekipmanın taşınması ve yeniden kurulmasının maliyeti üzerinden tazmin edilecektir. Ulusal hukuka göre arazi üzerinde tanınan veya tanınabilen yasal hakkı veya hak iddiası olan kişilere (bakınız paragraf 17 (i) ve (ii)), aynı veya daha yüksek değerinde yenileme mülkü (örneğin, tarım alanları veya ticari alanlar için) veya, uygun ise, tam yenileme maliyetinden nakit tazminat verilecektir. Arazi üzerinde tanınabilen hakkı bulunmayan ekonomik olarak yerinden edilmiş kişiler (bakınız paragraf 17 (iii)), arazi dışında kaybettikleri varlıklar (rekolte, sulama altyapısı ve arazi üzerinde yapılan diğer iyileştirmeler gibi) için tam yenileme maliyetinden tazmin edilecektir. Proje sahibi, hak sahipliği için son başvuru tarihinden sonra proje alanına yerleşen fırsatçı yerleşimcileri tazminat vermek veya yardım sağlamak zorunda değildir. <p>Paragraf 27 uyarınca, varsa, kaybedilen varlıkların tazmin edilmesine ek olarak, geçim kaynakları veya gelir düzeyleri olumsuz etkilenen ekonomik olarak yerinden edilmiş kişilere gelir elde etme kapasiteleri, üretim düzeyleri ve yaşam standartlarını iyileştirmeleri veya en azından geri kazanmaları için fırsat sağlanacaktır.</p>	<p>Kamulaştırma Kanunu kapsamında; varlıklarının / mallarının kamulaştırılması durumunda yalnızca, kanuni taşınmaz mal (yapı) ve/veya arazi malikleri, nakdi tazminat alabilirler. Bazı durumlarda makinelerin sökme ve taşıma masrafları da bu Kanun kapsamında karşılanabilmektedir.</p> <p>Geçimlerini kaybeden aileler, yeniden yerleştirmeye hak kazanmaları durumunda verecekleri dilekçe üzerine İskan Kanunu ve ilgili yönetmeliklerine göre işlem görmektedir.</p> <p>Başkası adına tapulu, sahihsiz ve/veya zilyedi tarafından iktisap edilmemiş yerin kamulaştırmasında binaların asgarî levazım bedeli, ağaçların ise 11 inci madde çerçevesinde takdir olunan bedeli zilyedine ödenir.</p> <p>Gelir getirici ve alternatif gelir getirici faaliyetler iskan kanunu ile düzenlenmiştir.</p> <p>İskan Kanunu ve Kamulaştırma Kanunu kapsamında da çeşitli son başvuru tarihi uygulamaları bulunmaktadır.</p>	<p>Türk mevzuatında, gelir kaybına uğrayan veya geçim kaynakları etkilenen kişiler için (İskan Kanunu uygulaması hariç) veya 26, 27, 28, 29. Paragraflarda belirtilen diğer bazı hususlarda getirilmiş herhangi bir tazminat şartı bulunmamaktadır.</p> <p>Yerine Koyma Maliyeti ile ilgili herhangi bir hüküm bulunmamaktadır: Kıymet takdirinde (binalar, yapılar vb.) yıpranma payı düşülmektedir. Buna göre, kamulaştırma tazminatları (araziler, ev parselleri ve binalar ve yapılar gibi diğer varlıklarla ilgili), varlıkların yerine konması ile ilgili işlem maliyetlerini içermemektedir.</p>

Performans Standardı (PS) 5 kapsamındaki Özet Gereksinimler (çoğunlukla aynen alıntılanmıştır)	KGM Tarafından Uygulanan Türk Mevzuatına İlişkin Önemli Hususlar	Farklar
<ul style="list-style-type: none"> Geçim kaynağı araziye dayalı olan kişilere randıman potansiyeli olan, konum avantajı sağlayan ve en az kaybedilen özelliklere eşdeğer özelliklere sahip yenileme arazisi öncelikli olarak teklif edilmelidir. 5. paragrafta öngörülen kısıtlamalar söz konusu olduğunda, geçim kaynağı doğal kaynaklara dayalı olan kişilere yönelik tedbirler ya etkilenen kaynaklara erişmeye devam etmesine izin verecek ya da geçim kaynağı ve erişim açısından aynı potansiyele sahip alternatif kaynaklara erişim sağlayacaktır. Uygun olduğunda, doğal kaynakların kullanımıyla ilişkili ek yardım ve tazminatlar doğrudan kişi veya haneler yerine toplu olarak verilebilir Eğer koşullar proje sahibinin yukarıda açıklanan şekilde arazi veya benzer kaynakları sağlamasını engelliyorsa kredi olanakları, eğitim, peşin para veya istihdam fırsatları gibi alternatif gelir fırsatları sağlanabilir. Genelde, geçim kaynaklarını geri kazandırmak için nakit tazminat tek başına yeterli olmaz. <p>Ekonomik olarak yerinden edilmiş kişilere, gelir kapasiteleri, üretim düzeyleri ve yaşam standartlarını geri kazanabilmeleri için gereken tahmini süreye göre yeterli geçici destek sağlanmalıdır.</p>		